VLADIMIR NABOKOV
SAYDAM ŞEYLER

Çeviren: Şükrü Alpagut

KABALCI

KABALCI YAYINLARI 34
Roman Dizisi 4

Türkçe Birinci Basım:
❑
Kapak Düzeni: Ebru Grafik
❑
Kapak Filmleri: Ebru Grafik
❑
Kapak baskısı: Çetin Ofset
❑
Dizgi: Pakize Kaya
❑
Baskı: Yaylacık Matbaası
❑
Cilt: Temuçin Mücellithanesi

Başmusahip Sok. Talas Han 16/5 Cağaloğlu - İstanbul Tel: 522 63 05

VLADIMIR NABOKOV

SAYDAM ŞEYLER

Çeviren:
ŞÜKRÜ ALPAGUT

KABALCI YAYINEVİ
İSTANBUL

Yazarı: Vladimir Nabokov

❑

Yapıtın özgün adı: Transparent Things

YAZAR HAKKINDA

Rus kökenli Amerikalı yazar Vladimir Nabokov, tanınmış bir liberal devlet adamının oğlu olarak 1889'da St. Petersburg'da (Leningrad) doğdu. Bolşevikler iktidarı ele geçirince, aile Rusya'dan ayrılarak önce Londra'ya, sonra da Berlin'e taşındı; Nabokov da Trinity College'de (Cambridge) öğrenimini tamamladıktan sonra 1922'de onlara katıldı. 1923-1940 yılları arasında Rus diliyle romanlar, kısa öyküler, oyunlar, şiirler ve çeviriler yayımladı; en seçkin göçmen Rus yazarlarından birisi olarak kendini kabul ettirdi. 1940'ta karısı ve oğluyla birlikte amerika'ya göç etti; orada, 1941'den 1948'e değin Wellesley College'de öğdetim görevlisi olarak çalıştı. Sonra, 1959'da öğretmenlikten emekli oluncaya değin Cornell Üniversitesi'nde Rus Edebiyatı Profesörü olarak görev yaptı.

Nabokov, ilk İngilizce romanı olan **Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı**'nı 1941'de yayımladı. Öteki kitapları arasında şunlar sayılabilir: **Ada**; **Karanlıkta Kahkaha**; **Nabokov'un On İkilisi**; **Pnin**; **Bir Boyun Vurmaya Çağrı**; **Mary**; **Bend Sinister**; **Utku**; **Solgun Ateş**; **Bir Rus Güzeli ve Diğer Öyküler**; **Konuş, Bellek**; **Armağan**; **Savunma**; **Göz**; **Papaz, Kız, Bacak**; **Güçlü Kanılar**; **Şiirler ve Sorunlar**; **Vals Parçası**; **Soytarılara Bakın!**; **Yıkılan Zorbalar**; **Bir Günbatımının Ayrıntıları** ve elbette, ona dünya çapında ün sağlayan, filme de çekilen en tanınmış romanı **Lolita**. Nabokov, Puşkin'den, Lermantov'dan çeviriler ve Gogol'a ilişkin bir inceleme de yayımladı. 1973'te, Amerikan Ulusal Edebiyat Madalyası'yla ödüllendirildi. Vladimir Nabokov, 1977'de İsviçre'nin Montreaux kentinde öldü.

Bir eleştirmenin söylediği gibi, Nabokov, "Proust ve Joyce'tan beri yetişmiş en çarpıcı biçimde özgün romancılardan birisidir... İkinci dili olan İngilizceyi büyük ustalıkla kullanma yeteneği kazanıp olağanüstü bir anlatım ve tanımlama becerisi geliştirmekle kalmamış, bütünüyle kendine özgü gibi görünen derin bir içgörüyle, romantik bir coşkuyla ve insan karakterini kavrayarak yazmıştır."

Vera'ya

1

İşte, istediğim kişi burada. Merhaba kişi! Beni işitmiyor.

Belki, somut ve bireysel bir biçimde, normal bir beynin sezebileceği bir şey olarak, gelecek var olsaydı, geçmiş böylesine akıl çelici olmazdı; geçmişin istekleri geleceğin istekleriyle dengelenirdi. O zaman kişiler, şu ya da bu nesneyi tartıp dökerlerken, tahterevallinin orta kısmında bacaklarını açıp dengede durabilirlerdi. Eğlenceli olabilirdi.

Ama geleceğin böyle (betimlenen geçmişin ve algılanan bugünün sahip olduğu gibi) bir gerçekliği yoktur; gelecek, bir mecazdan, bir düşünce gölgesinden öte bir şey değildir.

Merhaba kişi! Neyin var, çekme beni. Onun canını *sıkmıyorum*. Peki, tamam. Merhaba kişi... (son kez, çok alçak bir sesle).

Maddi bir nesne üstünde yoğunlaştığımız zaman, nesnenin durumu ne olursa olsun, bizzat o dikkat eylemi, ister istemez o nesnenin tarihine gömülmemize yol açabilir. Acemiler, konu o anın tam düzeyinde dursun istiyorlarsa, konuya kuşbakışı bakmayı öğrenmelidirler. Geçmişin içinden geçerek parladığı saydam şeyler!

Kendi başlarına eylemsiz olmakla birlikte, kaygısız canlıların çok kullandığı insan yapısı nesneleri ya da doğal olanları (hesaba sığmaz mevsimlerin akışı içinde pek çok küçük hayvanın yanında yöresinde kaynaştığı yamaçtaki bir taşı düşünüyorsunuz, çok da haklısınız) yüzeysel odak noktasında tutmak özellikle zordur: Acemiler, içlerinden mutlulukla şarkı söylerken yüzeyden kayarlar ve çok geçmeden, çocuksu bir uçarılıkla bu taşın, o çalının öyküsüne dalarlar. Açıklayacağım. İnce bir dolaysız gerçeklik cilası, doğal ve yapay maddelerin üzerini kaplar; her kim şimdide, şimdiyle kalmak istiyorsa,

lütfen onun ince gergin cilasını çatlatmasın. Aksi halde, deneyimsiz mucize yaratıcısı, artık suyun üstünde yürümeyip, boş boş bakan balıklar arasında dimdik dibi boylarken bulur kendini. Hem de bir anda.

2

Kişi olarak Hugh Person ("Peterson"ın bozulmuş şekli, bazılarınca "Parson" olarak telaffuz edilir), onu Trux'tan bu bayağı dağ sayfiyesine getirmiş olan taksiden kemikli gövdesini çıkardı ve cücelerin sığabileceği büyüklükteki bir aralıkta henüz başı eğik haldeyken, gözlerini yukarıya çevirdi —ona kapıyı açmış olan şoförün yardım işaretine karşılık vermek için değil— üzüntüyle örülmüş sekiz yıllık anının, yani yaşanının beşte birinin oluşturduğu fon önünde Ascot Hotel'in (Ascot!) görünüşüne bakmak için. Külrengi taş ve kahverengi ahşaptan yapılmış bu ürkünç yapı (hepsi kapalı olmayan) kiraz kırmızısı pancurlarıyla caka satıyordu; oysa Person, belleğinin oynadığı bir oyunla, bunları elma yeşili olarak anımsıyordu. Sundurma basamaklarının iki yanında, demir direkler üstüne yerleştirilmiş elektrikli araba lambaları vardı. Kapısı sonuna kadar açık bagajdan şoförün alelacele çıkardığı iki çantayı ve (koltuğunun altına da) ayakkabı kutusunu almak üzere bu basamaklardan aşağı önlüklü bir uşak sekerek indi. Person, tetikte duran şoföre parasını ödüyor.

Tanınmaz durumdaki salon, hiç kuşkusuz, her zaman olageldiği gibi pisti.

Resepsiyon masasında deftere imzasını atıp pasaportunu verirken, İngilizce, Fransızca, Almanca ve yine İngilizce olarak, ablak yüzünü, sahte neşesini dünmüş gibi anımsadığı müdür yaşlı Kronig'in hâlâ oralarda olup olmadığını sordu.

Resepsiyoncu (sarışın topuz saç, güzel boyun), hayır dedi, Bay Kronig, düşünün ki, Buğulu Fantastik'e (ya da kulağına öyle geldi) yönetici olmak üzere ayrılmıştı. Sırtüstü uzanmış müşterileri betimleyen çimen yeşili gök mavisi bir kartpostal açıklama ya da kanıt olarak gösterildi. Başlığı üç dilde yazılmıştı ve yalnızca Almanca olanı

deyim niteliğindeydi. İngilizce olan başlık şöyleydi: Lying Lawn —ve sanki kasıtlı olarak, hileli bir perspektif, çimenliği devasa boyutlarda genişletmişti.

"Geçen yıl öldü," diye ekledi kız (yüzü Armande'ye zerrece benzemiyordu), bir Majestic in Chur renkli fotoğrafının uyandırmış olabileceği bütün ilgiyi ortadan kaldırarak.

"Öyleyse beni anımsayabiylecek kimse yok?"

"Üzgünüm," dedi kız, ölen karısının alışılmış ses tonuyla.

Üçüncü katta *hangi* odada kalmış olduğunu Person kendisine söyleyemediği için odayı ona verememekten dolayı da üzgündü, zaten o kat doluydu. Person alnını avucuna alarak, oda numarasının üç yüzlerin ortalarında olduğunu, odanın doğuya baktığını ve hemen hemen hiç manzarası olmamasına karşın güneşin kendisini yatağın yanındaki küçük halıda karşıladığını anlattı. Orayı fena halde istiyordu, ama yasaya göre, bir müdür, hatta önceki bir müdür, Kronig'in yaptığı şeyi yaptığında (intihar, hesap sahteciliğinin bir biçimi sayılıyordu) kayıtların yok edilmesi gerekiyordu. Kızın yardımcısı, çenesinde ve boğazında şişkinlikler olan siyah giyimli yakışıklı genç adam, Person'ı dördüncü kattaki bir odaya götürdü ve bu arada, bir televizyon dikkatiyle, aşağıya doğru kayan donuk mavimsi duvardan bir an olsun gözünü ayırmadı; öte yandan, en az onun kadar meraklı olan asansör aynası da birkaç aydınlık an süresince Massachusettsli beyefendinin görüntüsünü yansıttı: Uzun, zayıf, hüzünlü bir yüzü vardı; alt çenesi hafif çıkıktı; bir çift simetrik kıvrım ağzını çevreliyordu; çökmüş, kederli duruşu fantastik görkeminin her milimetresini yalanlıyor olmasaydı, sert, azimli bir ifadesi olabilirdi.

Pencerenin doğuya baktığı doruydu, ama kesinlikle bir manzarası da vardı; yani (cumartesi öğleden sonra ve tüm pazar susan) kazı makineleriyle dolu koskocaman bir çukuru görüyordu.

Elma yeşili önlüklü uşak iki valizi ve ambalajında "Fit" yazan karton kutuyu içeri getirdi; ondan sonra Person yalnız başına kaldı. Otelin antika olduğunu biliyordu, ama bu kadarı da fazlaydı. Bir konuk için çok büyük, bir grup içinse çok dar olan *belle chambre au quatrième* her türlü

konfordan yoksundu. Otuz iki yaşında koca adamken, üzüntülü çocukluğunda olduğundan daha sık ve daha şiddetli ağlamış olduğu alt kattaki odanın da, çirkin olmakla birlikte, hiç değilse yeni meskeni kadar karmakarışık olmadığını anımsadı. Yatağı karabasan gibiydi. "Banyo"sunda (bir sirk filinin oturur halde sığabileceği genişlikte) bir bide vardı, ama küvet yoktu. Tuvalet oturağı bir türlü yerinde durmuyordu. Musluk insana haddini bildiriyordu, önce paslı suyu basınçla fışkırtıyor, ancak ondan sonra sakin normal akışına dönüyordu —bunun nasıl bir şey olduğunu tam olarak anlayamazsınız, bu akan bir sır, evet, evet, uğruna anıtlar dikilse yeridir, serin ayazmalar! Hugh, o soysuz tuvaleti terkederken kapıyı usulcacık kapattı; ama kapı, aptal bir ev hayvanı gibi sızlanarak hemen peşinden odaya girdi. Şimdi güçlüklerimizi açık açık göz önüne serelim.

3

Derli toplu bir insan olan Hugh Person, öteberisini koyacak bir komodin ararken, odanın karanlık bir köşesine itilmiş ve üzerinde kırık bir şemsiyenin iskeletini andıran ampulsüz, siperliksiz bir gece lambası duran eski bir çalışma masasının orta çekmecesinin, boş olup olmadığını en son kontrol etmiş olan (hiç kimse etmemişti) konuk ya da hizmetçi (gerçekte ne o, ne de öteki) tarafından tam olarak yerine sürülmemiş olduğunu gördü. Adamım Hugh, çekmeceyi yerine sokmayı denedi; ilkin çekmece yerinden bile kımıldamadı; sonra, çekme denemesine tepki olarak (birkaç itelemenin biriken enerjisinden kesinlikle yararlanmıştır) dışarı fırladı ve içinden bir kurşunkalem düştü. Kalemi yerine koymadan, Person bunu bir an düşündü.

Bu, yapımcısının adının gümüş yaldızla yazıldığı, Virjinya ardıcından ya da Afrika sedirinden yapılmış altıgen bir sanat harikası değildi; ucuz çamdan yapılıp kirli leylakrengine boyanmış çok sade, yuvarlak, teknik özelliği olmayan eski bir kurşunkalemdi. Eski masayı tam olarak monte etmek şöyle dursun, kontrol etmeyi bile bitirmeden, asla bulamadığı bir aleti almak üzere giden bir marangoz tarafından on yıl önce yanlışlıkla oraya konulup unutulmuştu. Şimdi sıra dikkat eylemine geliyor.

Marangozun rükkanında ve ondan çok önce de köy okulunda, bu kurşunkalem kullanıla kullanıla ilk uzunluğunun üçte ikisini yitirmiştir. Açılmış ucundaki çıplak odun kararıp kurşuni erikrengine dönerek, yalnızca donuk parlaklığıyla odundan ayırt edilebilen grafitin küt ucunun rengiyle karışmıştır. Bıçakla ve pirinç kalemtıraşla alabildiğine açılmıştır; eğer gerekli olsaydı, tazeyken bir yüzü açık mor, öteki yüzü

ise esmer renkli olam, ama artık toz atomlarına indirgenerek soluğunu tutan panikle geniş, çok geniş bir alana yayılmış olan talaşların karmaşık yazgısının izini sürebilirdik, ama bundan uzak durmak gerekir; çok geçmeden buna alışılır (daha kötü dehşetler vardır). Genelde, modası geçmiş bir marka olarak, düzgünce açıla açıla kısalmıştı. Birçok mevsim geriye giderek (ama kurşunkalem ucunun keşfedildiği yıl olan Shakespeare'in doğum yılına kadar değil) ve sonra, nesnenin öyküsünü "şimdi" doğrultusunda yeniden ele alarak, çok ince öğütülmüş grafitin, genç kızlar ve yaşlı erkeklerce nemli kille karıştırılmakta olduğunu görüyoruz. Bu kütle, bu sıkıştırılmış havyar, mavi bir gözü olan bir metal silindire, delikli bir gökyakuta konulur ve havyar, bu delikten çekilir. Delikten kesintisiz, iştah kabartıcı tek çubukçuk halinde çıkar (küçük dostumuzun yolunu gözleyin!), bir solucanın sindirim kanalına benzeyen şeklini korumuş gibi görünür (aman, dikkat, bükülmesin!). Şimdi, işte bu kalemler için gerekli uzunluklarda kesiliyor (kesiciye, yaşlı Elias Borrowdale'e göz ucuyla bakıyoruz ve önkolunu yana doğru bir şeyleri yoklamak için uzanırken yakalamak üzereyiz, ama duruyoruz, *duruyoruz ve bireysel parçayı tanımak* için *alelacele dönüyoruz*). Parçanın fırınlandığını görüyoruz, yağda kaynatıldığını (burada, kasabın kestiği yapağılı yağvericiden bir poz, kasaptan bir poz, çobandan bir poz, çobanın babası olan Meksika'lıdan bir poz) ve odunun içine yerleştirildiğini görüyorsunuz.

Şimdi, odunu hazırlarken, değerli kalem ucumuzu yitirmeyelim. İşte ağaç! Özellikle *bu* çam! Ağaç kesilir. Kabuğu soyularak yalnızca gövdesi kullanılır. Yeni icat edilen motorlu testerenin vızıltısını işitiyoruz, kütüklerin kurutulup rendelendiğini görüyoruz. Sığ çekmecedeki (hâlâ açık duruyor) kurşunkalemin dışının elde edileceği tahta işte bu. Ağaçta kütüğü, ormanda ağacı ve birilerinin kurduğu dünyada ormanı kavradığımız gibi, kütükte de kurşunkalemin varlığını kavrıyoruz. Bizim için bütünüyle açık seçik ama adsız olan ve hiç güleryüz görmemiş birisine gülümsemeyi anlatmak kadar tanımlanması olanaksız olan bir şey aracılığıyla o varlığı kavrarız.

Böylece, kristalleşmiş karbondan ve kesilen çamdan bu gösterişsiz araca, bu saydam şeye uzanan küçük dram, göz açıp kapayıncaya kadar tümüyle ortaya serilir. Heyhat, Hugh Person'ın kısa bir süre parmaklarının arasına aldığı o som kurşunkalem yine de her nasılsa bizden bir şeyleri gizler. Ama *o* öyle yapmayacak, hayır hayır.

4

Bu onun İsviçre'ye dördüncü gelişiydi. On sekiz yıl önceki ilk ziyaretinde, Trux'ta babasıyla birlikte birkaç gün kalmıştı. On yıl sonra, otuz iki yaşındayken, göl kıyısındaki o eski kasabayı yeniden ziyaret etmiş ve kaldıkları oteli görmeye giderek, yarı harika, yarı pişmanlık olan duygusal bir heyecan yaşamıştı. Banliyö treniyle geldiği, göl seviyesindeki özelliksiz bir istasyondan dik bir sokak ve bir kat eski merdivenle otele ulaşılıyordu. Otelin adı Iocquet'ydi; bu adı unutmamıştı, çünkü Fransız kökenli bir Kanadalı olan annesinin kızlık soyadını andırıyordu; Büyük Person, onun ölümünden sonra bir yıl bile yaşamamıştı. Yine anımsadığına göre, bu otel kasvetli ve ucuzdu, çok daha iyi olan bir başka otelin yanında sersefil duruyordu; o iyice otelin *rez-de-chaussèe* pencerelerinden, solgun masaların ve sualtındaki garsonların siluetlerini seçebilirdiniz. Her iki otel de artık yoktu; onların yerinde, tamamen cilalı yüzeyleri, düz camları ve saksılara konulmuş bitkileriyle metalik bir yapı olan Banque Bleue yükseliyordu.

Hugh, babasının yatağından bir kemer ve ayaklı bir elbise askısıyla ayrılan duvar girintisi gibi bir yerde uyumuştu. Gece her zaman bir devdir, ama bu kezki özellikle korkunçtu. Hugh'un evde her zaman kendi odası olmuştu, bu ortak uyuma mezarından nefret ediyordu, İsviçre gezilerinin boyanmış siste belirsizce titreşen daha sonraki duraklarında yatak odalarını ayırma sözünün tutulmasını fena halde istiyordu. Hugh'dan daha kısa ve uknaz olan altmış yaşındaki babası, kısa süre önce dul kalmasından beri berbat şekilde yaşlanmıştı; öteberisi, hafif ama mutlaka hissedilen karakteristik bir ön koku yayıyordu; ayıklanıp yol üzerinden çekilmesi ya da zayıflık, çaresizlik içinde acı verici uğraşlarla aşılması gereken kocaman, ele avuca gelmez siyahlık bloklarıyla düşünde cebelleşirken horluyor ve iç geçiriyordu. Yaşlı emekli

gruplarının aile doktorlarınca yalnızlık acısını yatıştırmak için önerilen Avrupa gezilerinin anlatıldığı yazılarda, o amacın gerçekleştiği bir tek gezi bile bulamayız.

Büyük Person'ın elleri öteden beri beceriksiz olagelmişti; ama son zamanlarda, boşluğu dolduran banyo suyunda sakarca nesneleri tutmaya çabalayışı, ele gelmez maddeden yapılmış saydam sabunu el yordamıyla arayışı ya da mamul malların bağlanması veya çözülmesi gereken kısımlarını kapatmaya veya açmaya boşu boşuna uğraşması gerçekten gitgide komik bir hal alıyordu. O sakarlığın bir kısmı Hugh'ya da geçmişti; şimdiki abartılmış hali, hep yinelenen bir parodi olarak onu kızdırıyordu. Dul kişinin sözde İsviçre'deki son günün sabahı (yani, Hugh'un gözünde her şeyin "sözde" hale gelmesine yol açacak olaydan kısa süre önce) yaşlı sakar, hava durumuna bakacağım diye Venedik tarzı pancurla boğuştu, ıslak kaldırımı göz ucuyla henüz görebilmişti ki pancur, gümbürdeyen bir çığ gibi yeniden indi ve Büyük Person şemsiyesini almaya karar verdi. Şemsiye çok kötü kapatılmıştı ve o da düzeltmeye başladı. Başlangıçta Hugh, iğrenme dolu bir sessizlikle seyretti, burun delikleri öfkeyle kabarıp titriyordu. Bu küçükseme yersizdi, çünkü canlı hücrelerden tutun da ölü yıldızlara kadar pek çok şey her zaman becerili ya da dikkatli davranmayan adsız yaratıcıların elinde ara sıra küçük talihsizliklere uğrar. Şemsiyenin siyah etek kanatları karmakarışık olmuştu ve yeniden düzeltilmesi gerekiyordu; lastiğin ilmeği (işaret parmağıyla başparmak arasındaki, elle tutulabilir minik halka) kullanılmaya hazır olduğunda ise düğmesi kıvrımlar ve kırışıklıklar arasında kaybolmuştu. Hugh, bu beceriksiz uğraşmaları bir süre izledikten sonra, şemsiyeyi babasının elinden öyle bir çekiş çekti ki, yaşlı adam bu ani kabalığa özür dileyen yumuşak bir gülümsemeyle karşılık vermeden önce bir an daha havayı yoğurmaya devam etti. Yine tek bir söz söylemeden, Hugh şemsiyeyi hiddetle kapadı ve lastiğini düğmeledi —gerçeği söylemek gerekirse, babasının eninde sonunda vereceği biçimden pek de daha iyi bir biçim almadı.

O gün neler yapmayı düşünüyorlardı? Akşamleyin yemek yedikleri yerde kahvaltı edeceklerdi. Sonra da biraz alışveriş yapıp bol bol çevreyi

gezeceklerdi. O yöredeki bir doğa mucizesi olan Tara Çağlayanı, koridordaki tuvalet kapısı üzerine resmedildiği gibi, antre duvarında da kocaman bir fotoğrafı asılıydı. Dr. Person resepsiyonda, alışılagelmiş telaşlı haliyle, kendisine postayla bir şey gelip gelmediğini soruşturdu (bir şey beklediği için değil). Kısa bir aramadan sonra, Bayan Parson adlı birisine gelen bir telgraf bulundu, ama ona hiçbir şey yoktu (eksik kalan bir rastlantının sağır şokundan başka). Dirseğinin yanında sarılmış bir şerit metre öylesine duruyordu; metreyi kalın beline dolamaya başladı; bu arada da birkaç kez ucunu kaçırdı ve ciddi görünüşlü otel görevlisine açıklama yapıyordu: Çarşıdan yazlık pantolon almayı düşünüyordu ve bunu bilerek yapmak istiyordu. Bu deli saçması Hugh'ya öyle nefret verici geldi ki, kurşuni şeridin yeniden sarılmasını bile beklemeden Hugh çıkışa doğru yöneldi.

5

Kahvaltıdan sonra uygun görünüşlü bir dükkan buldular. *Confections. Notre vente triomphale de soldes.* Utkuyla satılan beklenmedik kısmetimiz, diye çevirdi babası ve Hugh bıkkın bir küçümsemeyle onu düzeltti. Katlanmış gömleklerle dolu bir sepet, artık iyice şiddetlenen yağmurdan korunmaksızın, camekanın dışındaki demir bir üçayak üstünde duruyordu. Uzun bir gök gürlemesi oldu. Hadi, buraya dalalım, dedi Dr. Person sinirli sinirli; onun şimşekli fırtınalardan korkması, oğlunu kızdıran bir başka yönüydü.

O sabah, İrma adındaki bezgin ve üzgün tezgahtar kız, Hugh'nun istemeye istemeye babasının peşi sıra girdiği döküntü giysi mağazasının sorumluluğunu tek başına üstlenmek durumunda kalmıştı. Birlikte çalıştığı evli çift, oturdukları küçük apartmanda yeni çıkan yangından sonra hastaneye kaldırılmıştı, patron iş için gitmişti ve her perşembe günü olduğundan daha çok kişi geliyordu. O anda, üç yaşlı kadına (Londra'dan gelen bir otobüs dolusu gruptandılar) karar vermeleri için yardımcı olmaya çalışıyor, bir yandan da başka bir kişiye, siyah giysili bir Alman sarışına, pasaport fotoğrafı için bir yer tarif ediyordu. Yaşlı kadınlar aynı çiçek desenli elbiseyi göğüslerine yayarak sırayla denediler, Dr. Person da onların bozuk İngilizce konuşmalarını büyük bir istekle berbat Fransızca'ya çevirdi. Yas giysisi giymiş kız, orada unuttuğu paketi almak için geri geldi. Daha birçok giysi açılıp denendi, yan gözle birçok fiyat etiketine bakıldı. Yanında iki küçük kız bulunan bir müşteri daha içeriye girdi. O arada Dr. Person bol bir spor pantolon istedi. Bitişikteki kabinde denemesi için kendisine birkaç pantolon verildi; Hugh ise dükkandan savuşup gitti.

Amaçsızca dolaştı, yağmurdan korunmak için çeşitli mimari çıkıntıları kendine siper ediyordu, çünkü o yağmurlu kasabanın günlük

gazetesi, alışveriş bölgesinde kemerli kapalı çarşıların yapılması için boşuna yaygara koparıyordu. Hugh, bir hediyelik eşya dükkanındaki malları inceledi. Vitrin camından bakınca ne olduğunu anlayamadığı bir maddeden yapılmış olan yeşil renkli küçük bir kayakçı kadın figürünü oldukça albenili buldu (yapıldığı madde, aragonit taklidi olan "alabasteret"ti, erkek arkadaşının fücur sapığı kızkardeşini boğmuş olan Armand Rave adındaki haşin eşcinsel hükümlü tarafından Grumbel hapishanesinde yapılıp boyanmıştı). Peki, halis deri bir kılıf içindeki şu tarağa ne demeliydi, ha, nasıldı o — yo, hemen kirle dolardı ve küstah iç parçalarını dimdik sergileyen oradaki çakının küçük ağızlarından birisini kullanarak o tarağın sık dişlerini temizlemek için bir saat uğraşmak gerekirdi. Kadranı kuçu kuçu resmiyle süslenmiş şirin kol saati, yalnızca yirmi iki franka. Yoksa, ortasında beyaz haç ve çevresinde yirmi iki kantonun bulunduğu şu ağaç tabağı mı almalıydı (fakültedeki oda arkadaşına). Hugh da yirmi iki yaşındaydı ve rastlaşan simgeler onu her zaman sinirlendirmişti.

Çalan bir çan ve hemzemin geçitte göz kırpan kırmızı ışık, yaklaşan bir olayı duyuruyordu: Yavaş bariyer amansızca indi.

Kahverengi perdesi yarıya kadar çekilmişti, içeride oturan bir dişinin saydam siyaha bürünmüş zarif bacaklarını gözler önüne seriyordu. O anı yeniden yakalamak için müthiş bir acelemiz var! İçinde kısa ya da uzun boylular için bir çeşit piyano taburesi ve insanın pasaport için ya da iş olsun diye kendi şipşak fotoğrafını çekebildiği jetonlu bir makine bulunan bir kaldırım kabininin perdesi. Hugh bacaklara ve sonra da kabinin tabelasına baktı. Vurgu işaretinin olmayışı ve eril sonek, herhangi bir kasıt taşımayan sözcük oyununu bozmuştu:

3 Photos
oses

Hâlâ bakir birisi olarak Hugh o cüretkar tavırları düşlerken, ikili bir olay meydana geldi: Durmaksızın yağan yağmurun gök gürültüsü yanı başında gümbürdedi ve mağnezyum şimşek kabinde çaktı. Siyah giysili sarışın, elektrikle idam edilmek şöyle dursun, çantasını kapatarak dışarı

çıktı. Yas giysilerine bürünmüş o güzelliğin resmiyle hangi cenaze törenini anmak istemiş olursa olsun, bunun, aynı anda bitişikte meydana gelen üçüncü bir olayla hiç ilişkisi yoktu.

O kızın peşinden gitmek vardı, iyi bir ders olurdu bu —ağzını açıp bir çağlayana bakmak yerine onun peşinden gitmek: Yaşlı adam için iyi bir ders. Hugh, bir küfür savurup iç geçirerek, izinin üstüne döndü (bu bir zamanlar şık bir mecazdı) ve geri dükkana gitti. İrma, daha sonra komşularına anlattığına göre, beyefendinin oğluyla birlikte çıkıp gittiğinden emindi, çünkü oğlanın, akıcı Fransızca'sına karşın, ne dediğini ilkönce anlayamamıştı. Anladığında ise sersemliğine gülerek Hugh'yu çabucak giyinme kabinine götürmüş ve içten gülüşüne devam ederek, yeniden anımsanınca dramatik bir nitelik kazanan bir hareketle yeşil (kahverengi değil) perdeyi çekip açmıştı. Mekansal düzensizliğin ve yanlışlığın her zaman gülünç bir yanı vardır ve döşemenin üstünde donmuş bir dansla birbirene dolaşmış üç pantolondan daha komik pek az şey gösterilebilir. Beceriksiz Büyük Person, kükreyen bir kızıllığın kafasının içini doldurduğunu hissettiğinde, ayakkabılı ayağını dar pantolon bacağının dönemeçlerinden geçirmek için savaş veriyordu. Büyük bir yükseklikten düşüyormuş gibi, döşemeye ulaşamadan öldü; *şimdi bir kolu uzanmış* halde *sırtüstü yatıyordu*, *şemsiye* ve *şapka boy* aynasında erişilmez uzaklıktaydı.

6

Bizim Person'ın babası olan bu Henry Emery Person, ışığın geliş açısına ve gözlemcinin durduğu yere bağlı olarak, iyi niyetli, dürüst, değerli bir küçük adam diye ya da alçak bir düzenbaz diye tanımlanabilirdi. Pişmanlık duygusunun karanlığında, onarılamaz şeylerin zindanında pek çok acı dolaşır. Bir okul çocuğu, Bostonlu boğazlayıcı kadar güçlü olsa bile —ellerini göster Hugh— babası hakkında durmaksızın acımasız sözler eden bütün akranlarıyla başa çıkamaz. Bunların en belalılarıyla yaptığı iki üç beceriksiz kavgadan sonra Hugh, o günleri anımsadığında kendisini dehşete düşüren daha acı ve daha aşağılık bir tutum olan sessiz sedasız yarı uysallığı benimsemişti; ama kendi dehşetinin ayırdında olması, tuhaf bir vicdan manevrasıyla, bütün bütüne bir canavar olmadığını kanıtladığı için onu rahatlatıyordu. O güne değin sorumlusu olmaktan suçluluk duyduğu birçok nezaketsizlikle ilgili olarak bir şeyler yapması gerekiyordu; yetkililerin kağıt bir torba içinde kendisine teslim ettikleri dişlikler ve gözlükler gibi bunlardan da acı verici biçimde kurtulmak gerekecekti. Bulabildiği tek yakın akrabası olan Scranton'daki bir dayısı, okyanusun öte yakasından verdiği öğütte, cenazenin eve gönderilmek yerine orada yakılmasını söyledi. Aslında, daha az salık verilen yolun, birçok bakımdan daha kolay olduğu anlaşıldı; çünkü her şeyden önce, Hugh'un o korkunç nesneden neredeyse bir anda kurtulmasına olanak veriyordu.

Herkes çok yardımcı oluyordu. Zavallı dostumuza elden gelen her yardımın sağlanmasına aracılık eden İsviçre'deki Amerikan konsolosu Harold Hall'un özellikle minnetle anılması gerekiyordu.

Genç Hugh'un yaşadığı iki büyük heyecandan birisi genel, ötekisi ise özeldi. İlkönce, yaşamın pek çok pisliğini süpürüp götüren büyük, esrik

ve temiz bir meltem gibi, genel özgürlük duygusu doğdu. Özelde ise Hugh, babasının yıpranmış ama şişkin cüzdanında üç bin dolar bulunca çok sevindi. Bir fatura destesinde dolaysız hazların elle tutulur kalınlığını hisseden birçok kara cahil genç gibi Hugh'nun da daha çok para kazanmak gibi pratik bir duygusu, bir hırsı ve gelecekte geçimini nasıl sağlayacağına ilişkin bir kaygısı hiç yoktu (bu nakit paranın, gerçek mirasın onda birinden çok olduğu duyulduğunda, bunların pek önemli olmadığı anlaşıldı). Aynı gün, Cenevre'deki çok daha güzel bir pansiyona taşındı, akşam yemeğinde *homard à l 'americaine* yedi ve otelinin hemen arkasındaki sokakta iş tutan ilk fahişesini bulmaya gitti.

Görsel ve hayvansal nedenlerden dolayı, cinsel sevgi, çok daha karışık olan başka birçok şey kadar saydam değildir. Ama biliniyor ki, Hugh, kendi memleketinde, otuz sekiz yaşındaki bir anne ile onun on altı yaşındaki kızına kur yapmıştı; ne var ki, birincisine gücü yetmemiş, ikincisinde ise yeterince gözüpek davranamamıştı. Burada, uzun süren erotik arzuya, o arzunun alışılmış biçimde doyurulmasına yönelik yalnız uygulanan işleme ve unutulmaz düşlere ilişkin bayat bir olguyla karşı karşıyayız. Yanaştığı kız bodurdu, ama sevimli, solgun, sıradan bir yüzü ve İtalyanlar'a özgü gözleri vardı. Kız onu iğrenç bir eski pansiyondaki iyice yataklardan birisine —gerçekte, tam "numara"sını söylemek gerekirse, doksan bir, doksan iki, neredeyse doksan üç yıl önce bir Rus romancının İtalya'ya giderken konaklamış olduğu odaya— götürdü. Yatak —pirinçten topuzları olan farklı bir şey— yapıldı, bozuldu, üzerine redingot örtüldü, yeniden yapıldı; üzerinde yeşil damalı, yarı açık bir el çantası duruyordu ve redingot valizden (onu posta arabasıyla önden gönderecek) neleri alıp sırt çantasına (İtalya sınırına ulaşmak için dağları aşarken onu yanında taşıyacak) koyacağına karar verirken yakaladığımız gecelikli, çıplak boyunlu, karışık koyu saçlı yolcunun omuzlarına atıldı. Yolcu, her an gelebilecek olan dostu ressam Kanditatov'u bekliyor; burada buluşup gezintiye çıkacaklar, romantiklerin ağustosta çiseli bir tatilde bile aksatmadıkları o şen doğa yürüyüşlerinden birisini yapacaklar; o konforsuz günlerde yağmur daha da fazla yağıyordu; en

yakın kumarhaneye yaptığı on millik bir gezintiden sonra çizmeleri hâlâ ıslaktı. Kovulmuş gibi kapının dışında duruyorlar ve o, ayaklarını birkaç kat Almanca bir gazeteyle sarmış, okunuşunu Fransızca'dan daha kolay bulduğu bir dil Almanca. Şimdi ana sorun, mektup karalamalarından, siyah bez ciltli bir Rusça güzel yazı defterindeki bitmemiş kısa öyküden, Cenevre'de eline geçen mavi bir defterdeki felsefi deneme pasajlarından ve *Faust Moskova'da* adını koymayı düşündüğü bir roman taslağına ait ayrı sayfalardan oluşan elyazmalarını ne yapacağı: Sırt çantasına mı yerleştirsin, yoksa valiziyle birlikte postaya mı versin? Yolcu, çam tahtasından yapılmış o masada, bizim Person'ın fahişesinin kocaman çantasını güm diye bıraktığı o aynı masada otururken, yoğun silintileri ve mor, siyah, timsah yeşili mürekkeple yazılmış düzensiz eklemeleriyle *Faust* işinin ilk sayfası sanki o çantadan görünüyor. Kendi el yazısının görünüşü onu büyülüyor; sayfadaki kargaşa onun gözünde düzendir, mürekkep lekeleri birer resimdir, kenar notları kanattır. Kağıtlarını düzene koymak yerine, taşınabilir mürekkebinin tapasını açıp masaya yaklaşır, divit elinde. Ama o anda kapıdan neşeli bir tak tak sesi gelir. Kapı açılır, yeniden kapanır.

Hugh Person, rastlantıyla tanıştığı kızın peşi sıra uzun dik merdivenden aşağı inerek kızın en sevdiği sokak köşesine kadar yürüdü ve orada, yıllarca görüşmemek üzere ayrıldılar. Kızın sabaha kadar kendisini göndermeyeceğini —böylece, yalnızlığın her köşesinde ölmüş babasının varlığını duyurduğu otelde geçireceği bir geceden onu kurtaracağını— ummuştu; ama kız, kalmaya niyetli olduğunu anlayınca onun planlarını suya düşürdü, öylesine güçsüz bir nesneyi yeniden şekle sokmanın çok fazla zaman alacağını insafsızca söyledi ve kapıyı gösterdi. Bununla birlikte, onu uykuya dalmaktan alıkoyan bir hortlak değil, kapalı ve havasız ortamdı. Pencerenin iki kanadını da sonuna kadar açtı; dört kat aşağıdaki bir park yerine bakıyordu; yukardaki ince ayça, görünmez göle doğru inen evlerin çatılarını aydınlatamayacak kadar solgundu; bir gölge kargaşasına uzanan ıssız bir merdivenin basamakları bir garajın ışığında seçiliyordu; öylesine kasvetli, öylesine uzaktı ve yükseklik korkusu olan bizim Person, yerçekiminin kendisini geceye

ve babasına kavuşmaya çağırdığını hissetti. Baldırı çıplak bir çocukken birçok kez uykusunda yürümüştü, ama çevre tanıdık olduğu için başına bir şey gelmemişti, en sonunda da o tuhaf hastalık kaybolmuştu. Bu gece, acayip bir otelin en üst katında, her türlü korunmadan yoksundu. Pencereleri kapattı ve şafak sökünceye kadar koltukta oturdu.

7

Hugh, uyurgezerlik nöbetlerine tutulduğu gençlik gecelerinde, bir yastığı sıkıca kucaklayıp odasından çıkar ve merdivenlerden aşağı inerdi. Alışılmadık noktalarda, örneğin, kilere inen basamaklarda ya da çizmelere ve yağmurluklara karışmış olarak holdeki bir yüklükte uyandığı anları hatırlıyordu; bu yalınayak yolculuklardan aşırı korkmamakla birlikte, "bir hortlak gibi davranmak" da hoşuna gitmediği için odasına kilitlenmeyi istemişti. Bu da işe yaramadı, çünkü pencereyi aşıp okul yatakhanesine giden bir koridorun eğimli çatısına geçiyordu. Bunu ilk yaptığında, ayak tabanlarına değen çatı kaplamasının soğukluğuyla uyandı ve başka duyularından çok kulaklarını kullanarak, sandalyelere, eşyalara çarpmaktan sakına sakına karanlık tüneğine geri döndü. Yaşlı ve ahmak bir doktor, yatağının yanlarına ıslak havlu sermelerini ve stratatejik noktalara su dolu leğenler koymalarını anne babasına öğütledi. Peki, sonuçta ne oldu dersiniz? Büyülü uykusunda tüm engellerin çevresinden dolaşıp onları aştıktan sonra, yanında okul kedisiyle bir bacanın dibinde titrerken buldu kendini. O yarma harekâtından kısa süre sonra, hayaletlik nöbetleri seyrekleşti; ergenlik çağının sonlarına doğru da hemen hemen ortadan kalktı. Yatağının yanındaki komodinle yaptığı garip mücadele sondan bir önceki olaydı. O zamanlar Hugh fakülteye gidiyor ve yeni yapılan Snyder Hall'un iki odasında Jack Moore (akraba değil) adlı bir öğrenciyle birlikte kalıyordu. Sınav hazırlıklarının yoğunlaştığı yorucu bir günden sonra Jack, gece yarısı, diğer odadan gelen çatırtı sesleriyle uyandı. Bakmaya gitti. Hugh, uykudayken, (koridordaki telefonun altından ödünç alınmış) üç bacaklı küçük bir şey olan komodininin, kendi başına azgın bir savaş dansı yapmakta olduğunu hayal etmişti, çünkü buna benzer bir eşyanın, bir ruh çağırma seansında, ziyaretçi ruhun (Napoleon'un) St. Helena'da

ilkbaharda günbatımlarını özleyip özlemediği sorulduğunda aynı dansı yaptığını görmüştü. Jack Moore geldiğinde, Hugh yattığı divandan iyice sarkmış, var olmayan hareketini durdurmak için gülünç bir çabayla savunmasız nesneyi iki koluyla kucaklayıp ezmeye uğraşıyordu. Kitaplar, küllük, çalar saat, öksürük pastili kutusu yere saçılmıştı; zavallı ahşap, ahmağın kollarının arasında çatırdıyordu. Jack Moore ikisini güçlükle ayırdı. Hugh sessizce öteki yanına döndü ve uykuya daldı.

8

İsviçre'ye yaptığı birinci ve ikinci ziyaretler arasında geçen on yıllık sürede Hugh Person, özel bir yetenekten ya da hırstan yoksun ve zekalarının yalnızca küçük bir kısmını tekdüze ya da şarlatınca görevlerde kullanmaya alışmış zeki gençlerin payına düşen çeşitli sıkıcı işlerde çalışarak geçimini sağladı. Bu gençlerin çok daha büyük olan diğer kısımla ne yaptıkları, gerçek hayallerinin ve duygularının nasıl ve nerede barındığı, tam olarak bir sır değildir —artık hiçbir sır yoktur— ama yüzyüze gelinemeyecek kadar üzücü, korkutucu açıklamaları ve farkedişleri beraberinde getirir. Bu zihnin sefaletini ancak uzmanlar araştırmalı ve ancak uzmanlar için araştırmalıdır.

Sekiz basamaklı sayıları aklından çarpabiliyordu; ama yirmi beş yaşındayken bir virüs enfeksiyonu nedeniyle hastanede geçirdiği birkaç beyin kemirici geceden sonra bu yeteneğini yitirdi. Bir fakülte dergisinde daldan dala atlayan bir şiiri yayımlanmıştı; oldukça dikkate değer bir girişi olan uzun bir parçaydı:

Belirsizlik noktaları kutludur... Cennete yaraşır
bir örnek koyuyor güneş gölün önüne...

London Times gazetesine yönelik bir mektubun yazarı oydu; birkaç yıl sonra *Editör'e: Sayın Bay* adlı derlemede aynen yayımlanan bu mektuptan bir bölüm şöyleydi:

"Anakreon seksen beşinde öldü, (bir başka İonialı'nın söylediğine göre) 'şarabın iskeleti'nce boğuldu ve bir çingene, satranç oyuncusu Alyokin'in falına bakarak, İspanya'da ölü bir boğa tarafından öldürüleceği kehanetinde bulundu."

Üniversiteyi bitirdikten sonra yedi yıl süreyle, namlı bir düzenbaz olan merhum simgeci Atman'ın sekreterliğini ve adsız yardımcılığını yaptı; şu tip dipnotlarının sorumluluğu bütünüyle ona aittir:

"Nasıl ki *menhir*'in ('mein Herr', yani benim bayım) eril olduğu açık

seçikse, *cromlech*'inde (süt anlamına gelen 'mleko', 'milch' ile ilişkili) Büyük Ana'nın bir simgesi olduğu açıktır."

Bir dönem de kırtasiye işine girişti; tanıtımını yaptığı dolmakalem onun adını taşıyordu: Person Dolmakalemi. Ne var ki, bu onun en büyük kazanımı olarak kaldı.

Yirmi dokuz yaşında asıkyüzlü bir kişi olarak büyük bir yayımcılık firmasına girdi, orada çeşitli görevlerde bulundu: Araştırma asistanı, yetenek avcısı, yardımcı editör, metin editörü, düzeltmen, yazarlarımızın dalkavuğu. Kırmızı bir yüze ve ahtapot gibi gözlere sahip coşkun ve kibirli bir hanım olan Bayan Flankard'ın emrinde yüzü gülmez bir köleydi. Bayan Flankard'ın görkemli romanı *Erkek Geyik*'in, inceden inceye gözden geçirilmesi, acımasızca kesilmesi ve kısmen yeniden yazılması koşuluyla, yayımlanması kabul edilmişti. Şurada burada birkaç sayfadan oluşan yeniden yazılmış parçaların, dokunulmayan bölümler arasındaki bol bol kesilip biçilen kısımların bıraktığı karanlık uçurumları birbirine bağlayacağı düşünülüyordu. Daha önceo işi Hugh'nun meslektaşlarından birisi yapıyordu; ama at kuyruğu saçlı bu hoş kız, o zamandan beri bu firmadan ayrılmıştı. Bu kızın romancılık yeteneği, Bayan Flankard'dan bile daha azdı ve onun açtığı yaraları iyileştirmekle kalmayıp hiç el sürmediği siğilleri iyileştirme görevi de artık Hugh'nun üstüne kalmıştı. Hugh, Bayan Flankard'ın büyüleyici banliyö evinde onunla birkaç kez çay içmişti; ev hemen hemen yalnızca ölmüş kocasının yağlıboya resimleriyle süslenmişti: Salonda erken bahar, yemek odasında yaz, kitaplıkta New England'ın tüm görkemi, yatak odasında kış. Hugh, o özel odada fazla oyalanmadı, çünkü Bayan Flankard'ın Bay Flankard'ın leylakrengi kar benekleri altında tecavüze uğramayı tasarladığı yolunda tekinsiz bir duyguya kapılmıştı. Oldukça geçkin ve hâlâ cömert birçok hanım sanatçı gibi o da iri bir gövdenin, kırışmış bir boyun ve kolonya kokusuna karışan bayat dişilik kokusunun sinirli bir erkeği itebileceğinin pek ayırdında değilmiş gibi görünüyordu. "bizim" kitap en sonunda yayımlandığında Hugh derin bir oh çekti.

Erkek Geyik'in kazandığı ticari başarı üzerine, Hugh kendisini daha göz alıcı bir göreve atanmış buldu. Bürodaki adıyla (çünkü iki kısımdan oluşan ve kale ile uçurum arasında bir soyluluk edatı taşıyan uzun bir

Almanca adı vardı) "Bay R. ", İngilizce'yi konuştuğundan çok daha iyi yazıyordu. Onun İngilizce'si kağıda değdiğinde, ikinci yurdundaki pek de titiz olmayan eleştirmenlerden bazılarının onu bir üslup üstadı olarak adlandırmalarına neden olan bir biçem, bir zenginlik, göz alıcı bir kıvraklık kazanıyordu.

Bay R., alıngan, sevimsiz ve kaba bir yazışma arkadaşıydı. Hugh'nun onunla okyanusaşırı ilişkileri —Bay R. çoğunlukla İsviçre'de ya da Fransa'da yaşıyordu— çetin Flankard sınavının içtenlikli sıcaklığından yoksundu; ama Bay R., tam birinci sınıf bir üstat olmasa da, hiç değilse, alışılmadık düşünüşe uygun kural tanımaz bir noktalama sistemi kullanma hakkını korumak için kendi silahlarıyla kendi zemininde dövüşen gerçek bir sanatçıydı. Bizim yardımsever Hugh, onun ilk yapıtlarından birisinin karton kapaklı basımını sancısız biçimde gerçekleştirdi; ama sonra, R.'nin o ilkbahar bitmeden teslim etmeye söz verdiği yeni romanı için uzun bir bekleyiş başladı. İlkbahar gelip geçti, hiçbir sonuç yoktu ve Hugh, eli yavaş yazarla yüzyüze görüşmek üzere İsviçre'ye uçtu. Bu, onun Avrupa gezilerinin ikincisiydi.

9

Bay R.'yle buluşmasının arefesinde, göz kamaştırıcı bir öğlesonrası, Thur ile Versex anasında işleyen bir İsviçre treninde Armande'yle tanıştı. Hugh, yanlışlıkla yavaş bir trene binmişti; kız ise annesinin köşkünün bulunduğu Witt'e çıkan otobüsün kalktığı küçük istasyonda duran bu treni bilerek seçmişti. Armande ve Hugh, vagonun göle bakan yanındaki pencere kenarında bulunan koltuklara aynı anda karşılıklı olarak oturmuşlardı. Koridorun öbür yanındaki dört koltukta bir Amerikan ailesi oturuyordu. Hugh, *Journal de Genève* gazetesini açtı.

Ah, kız sevimliydi, hele dudakları daha dolgun olsaydı enfes olurdu. Gözleri koyu, saçları açık, teni ise balrengiydi. Hüzünlü ağzının iki yanında, yarımay biçiminde iki çizgi bronzlaşmış yanaklarına aşağı iniyordu. Fırfırlı bir bluzun üstüne siyah takım giymişti. Kucağında, siyah eldivenli ellerinin altında bir kitap duruyordu. Alev ve kurumdan oluşan o karton kapaklı kitabı tanıdığını düşündü Hugh. İlk tanışmalarının şekli, tam anlamıyla sıradandı.

Üç Amerikalı velet, aptal gibi unutularak bırakılmış bir şeyi (şimdi çevik bir otel hizmetçisinin, kullanılmış havlularla birlikte, gözetimi altında bulunan bir yığın çizgi romanı) bulmak için bir valizden harıl harıl kazakları ve pantolonları boşaltmaya başladıklarında, Armande ve Hugh, nazik bir ayıplama ifadesiyle bakıştılar. İki yetişkinden birisi, Armande'nin soğuk bakışını yakalayınca, umarsızlığını dışa vuran yumuşak bir bakışla karşılık verdi. Kondüktör biletlere bakmak için geldi. Hugh, haklı olduğunu doğrulamak için başını hafifçe eğerek kitaba baktı: Gerçekten de *Altın Penceredeki Figürler*'in karton kapaklı basımıydı.

"Bizimkilerden birisi," dedi Hugh, başıyla kitabı göstererek.

Kız, kucağındaki kitapta bu söze bir açıklama arıyormuş gibi kitabı düşündü. Eteği çok kısaydı.

"Söylemek istediğim," dedi Hugh, "o yayınevinde çalışıyorum. Ciltli basımı yayımlayan Amerikan yayınevinde. Beğeniyor musunuz?"

Armande, akıcı ama yapay bir İngilizce'yle, şiirsel türden gerçeküstücü romanları hiç sevmediğini söyledi. Çağımızı yansıtan katı gerçekçi şeyler istiyordu. Şiddet ve Doğu Bilgeliği konusundaki kitapları seviyordu. İleriye doğru iyileşiyor muydu?

"Şey, Rivyera'daki bir villada geçen oldukça dramatik bir sahne var; orada, küçük kız, anlatıcının kızı—"

"June."

"Evet. June yeni bebekevini ateşe veriyor ve tüm villa yanıp kül oluyor; ama korkarım fazla şiddet yok. Kitabın tümü oldukça simgesel, gösterişli bir üsluba sahip, aynı zamanda da, ilk basamımızın tanıtım yazısında söylendiği ya da en azından söylenmiş olduğu gibi, tuhaf bir duyarlılıkla yüklü. Kapak tasarımı ünlü Paul Plam'e ait."

Armande, ne denli sıkıcı olursa olsun, elbette kitabı bitirecekti, çünkü hayatta yüklenilen her görevin sonuçlandırılması gerekirdi; sözgelimi Witt'in yukarısındaki yolun da bitirilmesi gerektiği gibi; orada bir evleri, yani çok lüks bir köşkleri vardı, ama yeni yol bitirilinceye değin Drakonita teleferik istasyonuna bin bir zahmetle tırmanmak gerekiyordu. *Yanan Pencere* ya da adı her neyse, henüz önceki gün yirmi üçüncü yaş gününde yazarın üvey kızı tarafından armağan edilmişti; belki de onu o da—

"Julia."

Evet. Julia ve o, Tessin'deki yabancı genç hanımlara yönelik bir okulda kışın birlikte öğrenim görmüşlerdi. Julia'nın üvey babası, çok kötü davrandığı karısından (Julia'nın annesinden) yeni boşanmıştı. Ne öğretmişlerdi? Oh, duruş, ritim gibi şeyler.

Hugh ve yeni, karşı konulmaz kişi artık Fransızca'ya geçmişlerdi; Hugh'nun Fransızca'sı en az Armande'nin İngilizce'si kadar iyiydi. Armande, milliyetlerini tahmin etmesini istediğinde, Hugh, onun Hollandalı ya da Danimarkalı olabileceğini söyledi. Hayır, babasının ailesi Belçikalı'ydı; mimar olan babası eski bir kaplıcadaki ünlü bir otelin yıkılışını denetlerken geçen yaz ölmüştü; annesi ise Rusya'da, çok soylu ama elbette devrimin yok ettiği bir çevrede doğmuştu. Hugh işini seviyor

muydu? Şu koyu renkli güneşliği biraz aşağı indirebilir miydi acaba? Alçalan güneşin cenazesi. Bunun bir atasözü olup olmadığını sordu Armande. Hayır, Hugh o sözü oracıkta uyduruvermişti.

Hugh, canı istedikçe tuttuğu güncesine Versex'teki o geceyle ilgili olarak şunları yazmıştı:

"Trende bir kızla konuştum. Tapınılası kahverengi çıplak bacaklar ve altınrengi sandaletler. Bir okul çocuğunun delice arzusu ve daha önce hiç hissetmediğim bir romantik çalkantı. Armande Chamar. *La particule aurait jurè avec dernière syllabe de mon prènom.* inanıyorum ki Byron, 'tavus kuyruğu' anlamına gelen 'chamar'ı Doğu'ya özgü çok soylu bir ortamda kullanır. Büyüleyici karmaşıklığına karşın yine de harika bir saflığı var. Witt'in yukarısındaki köşkü babası yapmış. İnsan o *parages*'da olmak istiyor. işimi sevip sevmediğimi öğrenmek istedi. İşimi! Şöyle yanıtladım: 'Ne yaptığımı değil, neleri *yapabileceğimi* sor sevimli kız, yarısaydam kumaştan süzülen güneşin sevimli izi. Telefon rehberinin bütün bir sayfasını tam üç dakikada ezberleyebilirim, ama kendi telefon numaramı anımsayamıyorum. Senin kadar ya da gelecek üç yüzyılda bir kişinin yazabilecekleri kadar alışılmamış ve yeni şiirler düzebilirim, ama fakültedeki bir iki gençlik saçmalığı dışında tek dize şiirim bile yayımlanmadı. Babamın okulunun oyun alanlarında karşı konulmaz bir servis karşılama becerisi —yapışan eğimli vuruş— geliştirdim, ama tek oyundan sonra soluğum kesiliyor. Mürekkep ve suluboya kullanarak, bütün cennet dağlarını içinde yansıtan erişilmez saydamlıkta bir göl manzarası yapabilirim, ama bir kayık resmi ya da bir köprü resmi ya da Plam'a ait bir villanın yalım yalım pencerelerindeki insan paniğinin siluetinin resmini çizemem. Amerikan okullarında Fransızca öğrettim, ama Fransızca sözcükleri fısıldadığımda açık seçik olarak işitmeme karşın, annemin Kanadalılar'a özgü aksanından hiçbir zaman kurtulamadım. *Ouvre ta robe, Dèjanire* bindirebileceğim *sur mon bûcher*. On saniye süreyle bir parmak yukarıda durabilirim, ama bir elma ağacına tırmanamam. Toplumsal bilimler alanında doktora derecem var, ama Almanca'm yok. Sana aşık oldum, ama bu konuda hiçbir şey yapmayacağım. Kısacası, ben çok yönlü bir dahiyim.' O öteki dahiye yaraşır bir rastlantıyla, onun üvey kızı, Armande'ye okumakta olduğu

kitabı vermişti. Hiç kuşkusuz ki, Julia Moore, iki yıl önce ona sahip olduğumu unutmuştur. Hem anne hem de kızı çok yolculuk ederler. Küba'yı, Çin'i ve benzer sıkıcı, ilkel yerleri ziyaret etmişler; oralarda dostluk kurdukları birçok harika ve acayip insanı seven bir eliştiriyle anlatıyorlar. *Parlez-moi de son* üvey baba. O, *très fasciste* mi? Bayan R. 'nin solculuğunu niçin bayağı bir burjuva hevesi olarak nitelendirdiğimi anlayamıyorum. *Mais au contraire*, o ve kızı radikallere bayılırlar! Evet, dediğim gibi, Bay R., *lui*, politikaya duyarsızdır. Benim canım, onun sorununun bu olduğnu düşünüyordu. Minik bir altın haçı ve bir *grain de beaute*'si olan kaymaklı şekerleme boyun. Narin, atletik, öldürücü!

10

Hugh, kendisine yönelttiği o bütün sevecen eleştiriye karşın, o konuda bir şey yaptı. En iyi kitabını beğenmediğiniz en iyi yazarımızla birkaç dakika içinde koktey! içeceği saygın Versex Palace'tan Armande'ye bir not yazıp gönderdi. İzin verirseniz, ayın dördünde çarşamba günü size uğrayabilir miyim? Çünkü o gün, sizin Witt'teki Ascot Hotel'de olacağım; bana anlatıldığına göre, orada yazın bile mükemmel kayak olanağı varmış. Öte yandan, *burada* kalışımın ana amacı, ihtiyar alçağın elindeki kitabı ne zaman bitireceğini öğrenmektir. Daha bir gün önce, o büyük adamı en sonunda etiyle canıyla göreceğim anı nasıl iple çektiğimi anımsıyorum da tuhafıma gidiyor.

Bizim Person, yeni resimlere dayanarak beklediğinden de daha çok şeyle karşılaştı. Bay R. 'nin arabasından çıkışını antredeki bir pencereden izlerken, sinir sisteminde ne şan şöhret boruları ne de görkem çığlıkları yankılandı; sinir sistemi, tamamen, güneş vurmuş trendeki çıplak kalçalı kızla doluydu. Yine de Bay R. ne ulu bir görünüş sergiliyordu —şişman yaşlı çocuğun bir yanından yakışıklı şoförü yardım ediyor, öteki yanından da kara sakallı sekreteri destek oluyordu, otelden iki *chasseur* ise sundurmanın basamaklarında yardım ediyormuş gibi döneniyordu. Person'ın gazetici yanı, Bay R. 'nın kadifemsi kakao tonunda Wallabees fötr, şapka açık mor fularlı limonrengi bir gömlek ve hiçbir ayırıcı özelliği yokmuş gibi görünen —en azından, sadece bir Amerikalı'ya öyle görünürdü— buruşuk bir gri takım elbise giydiğini gördü. Merhaba Person! Barın yanındaki salona oturdular.

İki karakterin görünüşü ve konuşması, tüm olayın yanıltıcı niteliğini güçlendiriyordu. Gevşek yapısıyla, sahte sırıtışıyla o anıtsal adam ve haydudu andıran sakalıyla Bay Tamworth, görünmez bir dinleyici kitlesi yararına, en ince ayrıntısına kadar yazılmış bir sahneyi oynuyor gibiydiler; suspus Person ise kısa ama bol içkili görüşme süresince nasıl

oturmuş olursa olsun ya da nereye bakmış olursa olsun, Sherlock'ın saklanmış ev sahibesi tarafından sandalyesiyle birlikte hareket ettiriliyormuşçasına o sahneden gitgide uzaklaşıyordu. Gerçekten de, Armande'nin gerçekliğiyle karşılaştırılınca bütün bunlar yalandan dolandan başka bir şey değildi. Armande'nin imgesi zihnine kazınmıştı ve gösterisinin ardından çeşitli düzeylerde parıldıyordu: Bazen baş aşağı, bazen görüş alanının dalgacı kenarında, ama her zaman oradaydı, her zaman gerçek ve heyecan vericiydi. Onunla kız arasında geçen havadan sudan konuşma, sahte bardaki zoraki kahkahalarla karşılaştırılınca, içtenlikle ve dürüstlükle parlıyordu.

İçkiler ısmarlandıktan sonra Hugh, aşırı bir yalancılıkla, "Kesinlikle çok formda görünüyorsunuz" dedi.

Baron R. 'nin hatları kabaydı, solgun bir benzi, delikleri genişlemiş yumru yumru bir burnu, uzun kıllı çatık kaşları, keskin bir bakışı ve bozuk dişlerle dolu sarkık bir ağzı vardı. Yazılarında çok belirgin olan o sinir bozucu hazırcevaplık damarı, konuşmasının hazırlanmış kısımlarında da ortaya çıkıyordu; örneğin, şimdi yaptığı, "formda görünmek" şöyle dursun, bir zamanlar Florida'da çekilmiş filmlerde yaşlı çetecileri oynayan sinema yıldızı Reubenson'a gitgide daha çok benzediğini ürpertiyle hissettiğini söylediğinde bu damar açığa çıkıyordu; çünkü böyle bir oyuncu hiç yaşamamıştı.

"Her neyse, nasılsınız?" diye sordu Hugh, elverişsiz durumunu bastırarak.

"Hikayeyi oldukça kısa tutmak için," diye başladı Bay R. (yoğun aksanlı, sözde-günlük İngilizce'siyle kaşarlanmış tümce kalıpları sergilemekle kalmayıp, onları yanlış da kuran öfkelendirici bir konuşma biçimi vardı), "kışın, anlarsın ya, aşırı sağlıklı hissetmemiştim. Karaciğerim, anlarsın ya, bana karşı bir şeyler çeviriyordu.

Viskisinden uzun bir yudum aldı ve Person'ın o zamana değin hiç tanık olmadığı biçimde viskiyi ağzında çalkalarken bardağını yavaş yavaş alçak masanın üstüne koydu. Sonra, ağzındaki nesneyle *à deux*, viskiyi yuttu ve ikinci İngilizce üslubuna, en unutulmaz karakterlerinin tumturaklı üslubuna geçti:

"Uykusuzluk ve kızkardeşi Karanlık elbette peşimi bırakmıyor, ama

onun dışında, turp gibi sağlamım. Bay Tamworth'le tanıştığınızı sanmıyorum. Person söylenişi Parson gibidir ve Tamworth, İngilizler'in siyah benekli domuz cinsi gibi."

"Hayır, " dedi Hugh, "Parson'dan değin Peterson'dan geliyor."

"Tamam evlat. Phil nasıl?"

R.'nun yayımcısının enerjisi, etkileyiciliği ve keskin zekası hakkında bir süre konuştular.

"Benden yanlış kitapları yazmamı istemesini saymazsak. İstediği —"yine Phil'in yayımladığı rakip bir yazarın romanlarının adlarını sayarken çekingen, genizden bir ses çıkararak— "istediği *Zevk Oğlanı* gibi bir şey ama *İncecik Paçoz*'a razı olur; oysa *benim* ona verebildiğim tek şey, *Tralala* değil, *Tralatisyonlar*'ımın ilk ve en sıkıcı cildi."

"İnanın ki, elyazmasını büyük bir sabırsızlıkla bekliyor. Ha aklıma gelmişken—"

"Gerçekten de, aklına gelmişken! Mantıkdışının o oyununu tanımlayan tumturaklı bir terimin olması gerekir. Siyah dokumadan süzülen eşsiz bir görüntü aklından gelip geçti. Aklıma gelmişken, o kız benim olmazsa aklımı kaçıracağım.

"— aklıma gelmişken, dün tanıştığım birisi geçenlerde üvey kızınızı görmüş—

"Eski üvey kız," diye düzeltti Bay R. "Nicedir görmedim ve umarım bu böyle sürer. Aynı şeyden evlat" (bu söz barmene).

"Epeyce dikkate değer bir olaydı. Bu genç kadın buradaydı, okuduğu kitap—"

"Özür dilerim," dedi sekreter tatlı bir dille ve o anda çiziktirmiş olduğu bir notu katlayarak Hugh'ya verdi.

"Bay R., Bayan Moore'dan ve annesinden söz edilmesine kızıyor."

Onu ayıplamıyorum. Ama Hugh'nun o ünlü anlayışlılığı nereye gitmişti? Sersemlemiş haldeki Hugh, iffetsiz ama sır tutabilen küçük Julia'nın değil, Phil'in anlattıklarından sonra bütün durumu çok iyi biliyordu.

Açıklamamızın bu bölümü oldukça sıkıcı, ama yine de raporumuzu bitirmeliyiz.

Bir gün Bay R., tuttuğu hafiyenin yardımıyla, karısı Marion'ın,

Christian Pines'la ilişkisi olduğunu anlamıştı; Pines, *Altın Pencereler* adlı filmin (yazarımızın en iyi romanından esinlenerek yapıldığı söyleniyordu) yönetmeni olan tanınmış sinema adamının oğluydu. Bay R. bu durumu hoş karşıladı, çünkü kendisi de on sekiz yaşındaki üvey kızı Julia Moore'u ayartmaya uğraşıyordu ve artık geleceğe ilişkin tasarıları vardı, üç ya da dört evliliğin bile doyuramadığı bir duygusal zamparaya çok yaraşan tasarılardı bunlar. Ama çok geçmeden, aynı zehir hafiyeden (şu anda Formoza Adası'ndaki sıcak, pis bir hastanede ölüm döşeğinde yatıyor) öğrendiğine göre, kurbağa suratlı bir züppe olan genç Pines (yakında o da ölecek) hem annenin hem de kızının aşığıydı, Cavaliere'de (California) iki yaz boyunca onları hoşnut etmişti. Bu nedenle, ayrılık, R.'nin umduğundan daha acı verici ve daha derin bir nitelik kazandı. Bütün olan bitenin üstüne, bizim Person da, kendi küçük ölçüleriyle (ama gerçekte, kocaman R.'den yarım parmak kadar uzundu), kalabalık tuvalin bir köşesinde çekine çekine belirmişti.

11

Julia, güçlü elleri ve hüzünlü gözleri olan uzun boylu erkekleri severdi. Hugh, onunla ilk kez, New York'taki bir evde düzenlenen bir partide tanışmıştı. İki gün sonra ona Phil'in yerinde rastladığında Julia, çok başarılı "avangard" bir yapıt olan *Hüner Gösterileri*'ni izlemek isteyip istemediğini sormuştu, kendisi ve annesi için iki bilet vardı, ama annesinin birtakım yasal işleri için (Hugh'nun doğru tahmin ettiği gibi boşanma işleriyle ilgiliydi bunlar) Washington'a gitmesi gerekiyordu; kendisine eşlik edebilir miydi? Sanat söz konusu olunca, "avangard" teriminin taşıdığı anlam, zevksiz, cüretkar bir modaya uymaktan pek fazla değildir; bu nedenle, perde açıldığında, boş bir sahnenin ortasındaki çatlak tuvalette oturan çıplak bir keşiş manzarasıyla karşılaşmak Hugh'yu şaşırtmadı. Julia kıkırdadı, enfes bir akşam geçirmeye hazırlanıyordu. Hugh, rastlantıyla dizkapağına değen Julia'nın çocuksu elini utangaç avuçlarına alma arzusu duydu. Julia, taşbebeği andıran yüzüyle, çekik gözleri ve safir damlası gibi kulakmemeleriyle, turuncu bluz ve siyah etek içindeki hafif bedeniyle, narin eklemli kol ve bacaklarıyla, alnında düz kesilmiş büyüleyici ipeksi saçlarıyla, harika bir cinsel çekiciliğe sahipti. İnzivaya çekildiği İsviçre'de kendisiyle röportaj yapılırken, hatırı sayılır bir telepati gücüne sahip olmakla böbürlenen Bay N.'nın, uzuv-zamanının şimdiki anında birden kıskançlık sancısı duyacağını hayal etmek de bir o kadar hoştu.

Oyunun, o ilk gecesinden sonra yasaklanabileceği söylentisi dolaşıyordu. Böyle bir olasılığa karşı çıkmak için gösteri yapan birçok genç külhanbeyi, aslında desteklemekte oldukları temsili bozmayı başardılar. Birkaç küçük şenlik bombasının patlamasıyla, salon yakıcı bir dumanla doldu, sarılmamış pembe ve yeşil tuvalet kağıtları arasında birden yangın çıktı ve tiyatro boşaltıldı. Julia, düş kırıklığından ve

susuzluktan öldüğünü bildirdi. Tiyatronun biti-şiğindeki ünlü barın adım atılamayacak kadar kalabalık olduğu anlaşılınca, bizim Person, (R.'nin başka bir bağlamda yazdığı gibi) "Cennet'e özgü bir ahlaksal basitleşmenin coşkusuyla" kızı oturduğu daireye götürdü. Taksideki aşırı ateşli bir öpüşme, birkaç sabırsızlık kıvılcımı saçmasına yol açtıktan sonra Hugh, ahmakça bir kuruntuya kapılarak, Phil'in anlattığına göre, on üç yaşındayken, yani annesinin o felaket evliliğinin en başında R.'nin kirletmiş olduğu Julia'nın beklentilerini boşa çıkarmaz mıyım, diye düşündü.

Hugh'nun Doğu 66. Cadde'de kiraladığı bekar dairesini ona çalıştığı firma bulmuştu. Şu rastlantıya bakın ki, o daire, Julia'nın iki yıl önce en iyi genç erkeklerinden birisini ziyaret ettiği dairenin aynısıydı. Julia, hiçbir şey söylemeyecek kadar sağduyuluydu; ne var ki, uzak bir savaşta ölümünden derinlemesine etkilendiği o gencin görüntüsü, durmaksızın banyodan çıkageliyor ya da buzdolabıyla uğraşıp duruyordu ve görülecek ufak işe öylesine acayip biçimde müdahale ediyordu ki, Julia fermuarını açmayı ve yatağa girmeyi reddetti. Doğal olarak edepli bir aradan sonra, bebek kendini bıraktı ve çok geçmeden, sakarca sevişme tarzını uygulayan kocaman Hugh'ya yardımcı olmaya başladı. Ne var ki, dürtüklemeler ve sıklaşan soluk almalar geleneksel akış içinde henüz sona ermişti ve Hugh, oldukça umarsız bir çeviklik gösterisiyle, daha çok içecek getirmeye gitmişti ki, bronz tenli ve beyaz kalçalı Jimmy Major'ın görüntüsü yeniden kemikli gerçekliğin yerini aldı. Julia, yataktan bakılınca tuvaletteki aynanın aynı ölüdoğa düzenlemesini yansıttığını farketti: Tıpkı yüzyılmeyvesini yemeye doymayan Jim'in göz açıp kapayıncaya geçen unutulmaz günlerinde olduğu gibi, tahta bir çanakta portakallar duruyordu. Julia, çevresine bakınınca, görüntünün, bir sandalyenin arkasına atıverdiği kendi parlak şeylerinden kaynaklandığını saptadığı zaman neredeyse üzüldü.

Bir sonraki buluşmalarını son anda iptal etti ve çok geçmeden de Avrupa'ya gitti. Bu serüvenin Person'ın zihninde bıraktığı iz, açık renkli bir rujun kağıt mendilde bıraktığı lekeden —ve büyük yazarın sevgilisini kucaklamış olmanın verdiği romantik duygudan— pek büyük değildi.

Ne var ki, zaman, o gelip geçici maceraları işlemeye koyulur ve anılara yeni bir çeşni katılır.

Şimdi, *La Stampa*'dan yırtılmış bir sayfa ve boş bir şarap şişesi görüyoruz. İnşaat çalışmaları harıl harıl sürüyordu.

12

Witt yöresinde inşaat çalışmaları harıl harıl sürüyordu; Hugh'nun Villa Nastia'yı bulabileceğini öğrendiği tüm yamacı delik deşik edip çamura boğuyordu. Witt'in yakın çevresi az buçuk derlenip toparlanmıştı; gürültülü patırtılı balçık ve vinç ormanının ortasında bir huzur vahası oluşturuyordu. Altına bir işçinin boş şişesi ve bir İtalyan gazetesi gibi biraz çerçöp bırakılmış olan yeni dikilmiş üvezağacı fidanının çevresine yarımdaire biçiminde dizilmiş dükkanların arasında bir butik bile göze çarpıyordu. Person'ın yön bulma duygusu artık işe yaramıyordu, ama yakındaki bir tezgahta elma satan bir kadın, yolunu yeniden doğrulttu. Aşırı sevecen, büyük bir beyaz köpek, hiç de hoş olmayan oyunlar yaparak peşi sıra gelmeye başladı, ama kadın köpeği geri çağırdı.

Person, dikçe bir asfalt yola yukarı yürüdü; yolun bir yanındaki beyaz duvarın üstünden köknar ve çam ağaçları görünüyordu. Duvardaki parmaklıklı bir kapı herhalde bir kampa ya da okula açılıyordu. Duvarın arkasında oynayan çocukların bağrışmaları geliyordu ve bir badminton topu duvarın üstünden süzülerek ayaklarının dibine kondu. Person hiç aldırış etmedi, yabancıların öteberisini —bir eldiven, yuvarlanan bir para— toplayacak bir adam değildi.

Az ileride, taş duvardaki bir aralıktan, alçak bir merdiven ve beyaz badanalı bir bungalovun kapısı görünüyordu, tabelasında Fransızca el yazısıyla Villa Nastia yazıyordu. R.'nin romanlarında sık sık olduğu gibi, "zile kimse yanıt vermedi". Hugh, sundurmanın hemen yanında, keskin, nemli şimşirin kokusuna inen (bütün o aptalca tırmanıştan sonra!) birkaç basamak daha gördü. Bu basamaklardan inip evin çevresini dolaşarak bahçeye ulaştı. Küçük bir çimenliğin bitişiğinde, atlama tahtası olan, ancak yarı yarıya bitirilmiş bir yüzme havuzu vardı; çimenliğin ortasında, güneş yağı sürülmüş acıyan pembe kol ve bacaklarıyla iri

yapılı, orta yaşlı bir hanım, bir şezlonga uzanmış güneşleniyordu. Gövdesinin asıl kısmını sığdırmış olduğu tek parça mayosunun üstünde, *Figürler* vesaire adlı kitaptan bir tane, hiç kuşkusuz ki aynısı, duruyordu ve sayfa işareti olarak arasına katlanmış bir mektup sıkıştırılmıştı (bizim Person'ın bu mektubu tanımamasının daha akıllıca olacağı kanısındaydık).

Bayan Charles Chamar, kızlık adı Anastasia Petrovna Potapov (ölmüş kocasının "Patapouf" şeklinde bozduğu tam anlamıyla saygıdeğer bir ad), Bolşevik devriminden kısa süre sonra ailesiyle birlikte Ryazan'dan Harbin ve Seylan yoluyla İngiltere'ye göçmüş olan varlıklı bir sığır tüccarının kızıydı. Kaprisli Armande'nin atlattığı şu ya da bu genci ağırlamaya çoktan alışmıştı; ama yeni aşık bir satıcı gibi giyinmişti ve Bayan Chamar'ı şaşırtıp kızdıran bir yanı vardı (senin dehan, Person!). Uygun insanları severdi. Witt'in yükseklerindeki hiç erimeyen karlarda o sırada Armande'nin birlikte kayak yaptığı İsviçre'li oğlan uygundu. Blake ikizleri de öyleydi. Yaşlı rehberin oğlu, kızak şampiyonu, altın saçlı Jacques da öyleydi. Oysa bizim sarsak ve kasvetli Hugh Person, ucuz beyaz gömleğine acemice bağlanmış berbat kravatı ve akla sığmaz kestanerengi takımıyla, onun benimsediği dünyaya ait değildi. Armande'nin başka bir yerde eğlenmekte olduğu ve çay için dönmeyebileceği kendisine anlatıldığında, Hugh, şaşkınlığını ve hoşnutsuzluğunu gizleme zahmetine girmedi. Yanağını kaşıyarak dikiliyordu. Tirol tarzı şapkasının içi terden simsiyah olmuştu. Armande mektubunu almış mıydı?

Bayan Chamer, hiç renk vermeden olumsuz yanıt verdi —oysa kitabın sayfaları arasındaki boşboğaz kağıda başvurabilirdi, ama annelere özgü içgüdüsel bir ihtiyatla bundan kaçındı. Onun yerine, kitabı bahçe çantasına sokuşturdu. Hugh, otomatik olarak, bir süre önce o kitabın yazarını ziyaret ettiğini söyledi.

"Sanırım, İsviçre'de bir yerde yaşıyor, ha?"

"Evet, Diablonnet'de, Versex'e yakın."

"Diablonnet her zaman bana 'elma ağaçları'nın Rusça'sını anımsatır: *Yabloni*. Evi güzel mi?"

"Şey, Versex'te bir otelde buluştuk, evinde değil. Bana anlatıldığına göre, çok büyük ve çok eski moda bir yermiş. İş konularını konuştuk.

Elbette, evi her zaman oldukça, ee, uçarı konuklarıyla dolup taşıyor. Biraz daha bekleyip gideceğim."

Hugh, ceketini çıkarıp Bayan Chamar'ın yanındaki bahçe sandalyesinde dinlenmesi yolundaki öneriyi kabul etmedi. Yaptığı açıklamaya göre, aşırı güneş başının dönmesine neden oluyordu. Rusça'dan sözcüğü sözcüğüne çevirerek, "*Alors allons dans la masion*," dedi Bayan Chamar. Hugh, kadının kalkmaya çabaladığını görerek yardım önerdi; ama Bayan Chamar, Hugh'nun yakın olmasının "ruhsal bir engel" oluşturacağından çekinerek, sert bir sesle, şezlongundan uzak durmasını istedi. Kadının zaptedilemez şişmanlığı, ancak çok ince ayarlanmış tek bir küçük kımıldanışla yerinden oynatılabilirdi; bu kımıldanışı yapmak için, bedeninin içinde bir şeyler "klik" edinceye kadar yerçekimini aldatma fikri üzerinde yoğunlaşması gerekiyordu ve işte o zaman, hapşırık mucizesi gibi, doğru silkiniş gerçekleşiyordu. Bu arada, şezlongunda hareketsiz ve sanki pusuya yatmış gibi uzandı, göğsünde ve pastel kaşlarının mor yayları üstünde rengarenk ter taneleri parıldıyordu.

"Buna gerek yok." dedi Hugh, "burada bir ağacın gölgesinde beklemek de beni mutlu eder, ama mutlaka gölgede olmalıyım. Dağlarda havanın böylesine sıcak olacağını hiç düşünmemiştim."

Birdenbire, Bayan Chamar'ın tüm bedeni öylesine bir hamle yaptı ki, şezlongunun iskeleti neredeyse insan gibi çığlık attı. Bir an sonra oturur durumdaydı, iki ayağı da yere basıyordu.

"Her şey yolunda," diye konuştu cana yakın bir sesle ve ayağa kalktı. Şimdi, ansızın büyülü bir başkalaşım geçirmiş gibi, parlak havlı kumaştan bir şey giyinmişti. "Gel, sana güzel bir soğuk içecek sunmak ve albümlerimi göstermek istiyorum."

İçecek diye sunulan şey, uzun bir bardak içinde bir kaşık ev yapımı çilek reçeliyle bulandırılarak hatmimsi bir renk almış ılık musluk suyundan başka bir şey değildi. Dört kocaman ciltten oluşan albümler, çok *moderne* bir oturma odasındaki çok alçak, çok yuvarlak bir sehpanın üstünde duruyordu.

"Seni birkaç dakika yalnız bırakacağım," dedi Bayan Chamar ve herkesin tam gözü önünde, ezici bir enerjiyle, tamamen görülebilir ve işitilebilir merdiveni tırmandı; aynı şekilde gizlisiz saklısız olan ikinci

katta, açık bir kapının aralığından bir yatak, başka bir kapının aralığından da bir bide görülebiliyordu. Armande, ölmüş babasının yarattığı bu sanat ürününün, Rodezya ve Japonya gibi uzak ülkelerden turistleri çeken gerçekten görülmeye değer bir yapı olduğunu söyler dururdu.

Albümler de ev kadar gizlisiz saklısızdı; ama onun kadar iç karartıcı değildi. Bizim *voyeur malgrè lui*'nün ilgilendiği tek bölüm olan Armande dizisi, ölmüş Potapov'un yetmiş yaşlarındaki halini gösteren bir fotoğrafla başlıyordu; küçük emperyal sakalı ve Çin tarzı ev ceketiyle filinta gibi görünen yaşlı adam, derin beşiğin içindeki görünmez bir bebeğin üzerinde Rus haçının minnacık miyop işaretini yapıyordu. Bu şipşaklar, geçmişin bütün evreleri ve amatör fotoğrafçılığın bütün gelişme aşamaları boyunca Armande'yi izlemekle kalmıyor, kızın çeşitli masum çıplak hallerini de sergiliyordu. Şirin resimler çekmekten doyumsuz bir haz alan Armande'nin anne babası, halaları, teyzeleri, bir Lutwidge'cinin düşlerini süsleyen on yaşındaki bir kızın, anadan doğma çıplaklığa bir bebek kadar hakkı olduğuna gerçekten inanıyorlardı. Ziyaretçi, alev alev ilgisini, sahanlıkta belirebilecek birilerinden gizlemek için albümlerden bir duvar ördü ve küçük Armande'nin banyoda çekilmiş resimlerine birkaç kez dönüp dönüp baktı; o resimlerde Armande, hortumlu bir lastik oyuncağı parlayan karnına bastırıyor ya da sabunlanmak üzere çukur kalçalarıyla ayakta duruyordu. Çimenlerin üstünde çıplak oturmuş, aldatıcı perspektifle dişi bir deve aitmiş gibi görünen güzel bacaklarını iyice açarak güneş vurmuş saçlarını taramakta olduğu bir fotoğrafı, büluğa ermemiş yumuşaklığın bir başka dışavurumuydu (orasının orta çizgisi, hemen yandaki biraz yatık ot yaprağından zar zor ayırt edilebiliyordu).

Hugh, yukarıda tuvalet sifonunun çekildiğini işitti ve suçlu bir irkilmeyle kalın albümü pat diye kapattı. Hızla çarpan kalbi küskünce yavaşladı, vuruşları yatıştı. Ama o şeytansı yükseklerden kimse inmedi ve o, homurdanarak, saçma resimlerine döndü.

İkinci albümün sonuna doğru fotoğraflar, Armande'nin ergenlik değişimlerinin canlı giysilerini kutlarcasına rengarenk oldu. Armande, ticari renk tayfının sert yeşilleri ve mavileri ortasında, çiçekli elbiselerle, cicili bicili pantolonlarla, tenis şortlarıyla, mayolarla poz veriyordu. Hugh, onun güneş yanığı omuzlarının alımlı yuvarlaklığını, belinin uzun

çizgisini keşfetti. On sekiz yaşındayken açık renkli gür saçlarının ince beline kadar indiğini öğrendi. Hiçbir evlendirme ajansı, bir bakire teması üzerine bunca çok çeşitlemeyi müşterilerine sunamazdı. Üçüncü albümde, Hugh, haz verici bir tanışıklık duygusuyla, yakın çevresinden enstantaneler buldu: Odanın öteki ucundaki divanın limonrengi ve siyah yastıkları, şömine rafındaki Denton kurutulmuş kelebek çerçevesi. Tamamlanmamış dördüncü albüm, Armande'nin en saf görüntülerinden oluşan bir gösteriyle başlıyordu: Pembe parkalı Armande, mücevher gibi parlayan Armande, şeker tozunu yararak kayan Armande.

En sonunda, Bayan Chamar, saydam evin yukarı bölümünden aşağı yavaş yavaş, dikkatle indi; merdiven tırabzanına tutundukça çıplak önkolunun peltemsi eti sallanıyordu. Şimdi, volanları olan süslü bir yazlık elbise giyiyordu, sanki o da kızı gibi çeşitli değişim aşamalarından geçmekteydi. "Kalkma, kalkma," diye bağırdı, bir eliyle havayı döverek; ama Hugh gitmek istediğini belirtti. "Ona söyleyin, "diye ekledi Hugh, "buzulundan döndüğünde kızınıza söyleyin, büyük bir düş kırıklığına uğradığımı. Burada, aşağılık Witt köyündeki çirkin Ascot Oteli'nde bir hafta, iki hafta, üç hafta bekleyeceğimi söyleyin ona. O telefon etmezse benim edeceğimi söyleyin. Ona deyin ki," diye devam etti, artık ikindi zamanının altınrengi kızıllığında hareketsiz kalmış vinçlerin ve kazı makinelerinin arasından kaygan bir yola aşağı iniyordu, "ona deyin ki, yirmi kız kardeşiyle, geriye doğru gidildikçe küçülen ufaklıklarıyla dünyamı alt üst etti, onu elde edemezsem ölürüm."

Hugh, bütün aşıklar gibi, hâlâ oldukça saftı. Şişman, kaba Bayan Chamar'a şöyle demek gerekirdi: Çocuğunu içli yabancılara sergilemeye nasıl cüret ediyorsun? Ama bunun, Bayan Chamar'ın çevresinde geçerli modern bir arsızlık olgusu olduğu şeklindeki silik bir düşünce bizim Hugh'nun kafasından geçti. Hangi "çevre"de, Allah aşkına? Bu hanımın annesi, tıpkı Hugh'nun annesi gibi, bir taşra baytarının kızıydı (bütün bu oldukça üzücü olayla hiçbir ilgisi olmayan biricik rastlantıyla). Al götür o resimleri, seni gidi aptal çıplaklık düşkünü!

Armande, geceyarısı sularında telefon ettiğinde, Hugh, buharlaşıp uçan ama kesinlikle kötü bir düşün en derin çukurundaydı (otelin *carnotzet*'sinde yediği bütün o erimiş peynirle körpe patateslerden ve içtiği bir şişe yeşil şaraptan sonra). Hugh aceleyle ahizeyi kaldırırken,

öteki eliyle de okuma gözlüklerini bulmaya çalışıyordu; onlar olmaksızın telefona doğru dürüst yanıt veremiyordu, belki birlikte iş gören duyuların bir kaprisiydi bu.

"You Person?" diye sordu Armande'nin sesi.

Hugh, ona trende verdiği kartta yazılanları yüksek sesle okuyuşundan beri, kızın ilk adını "You" olarak telaffuz ettiğini biliyordu.

"Evet benim, yani 'you'. Demek istediğim, adımı öyle büyüleyici bir sesle yanlış telaffuz ediyorsun ki!"

"Hiçbir şeyi yanlış telaffuz etmiyorum. Bak, ben hiç almadım senin —"

"Yo, ediyorsun. Haşlarını, körün kupasına, şey, inci bırakıyormuş gibi bırakıyorsun."

"Onun doğru telaffuzu 'külah'. Kazandın. Dinle şimdi, yarın işim var, ama cumaya ne dersin —*à sept heures prècises*'de hazır olabilir misin?"

Elbette olabilirdi.

Armande, "Percy"yi (bizim Person "Hugh" adından iğrendiği için, kız onu artık bu adla çağıracağını bildirmişti), birlikte Drakonita'da biraz yaz kayağı yapmaya davet etti; Hugh bu yerin adını yanlışlıkla "Darkened Heat" (Karartılmış Isı) gibi duyduğu için, romantik yürüyüşçüleri Alp öğlenlerinin mavi alevinden koruyan sık bir orman düşledi. Vermont'ta, Sugarwood'da tatildeyken kayak yapmayı hiç öğrenmediğini, ama hayalinde kendisi için açılmış olmakla kalmayıp, bir kardan adamın süpürgesiyle süpürülüp temizlenmiş de olan bir patika (en zeki adamı bile aldatabilen o doğrulanmayan anlık düşlemlerden birisi) boyunca onun yanında yürümekten mutluluk duyacağını söyledi.

13

Şimdi bütün dikkatimizle, Armande'nin telefonundan sonraki gün olan perşembe günü Witt'in ana caddesinin nasıl göründüğüne bakmamız gerekiyor. Bu cadde, bir meleğin ya da bir yazarın sevinciyle içine gömülebileceğimiz ve içinden geçebileceğimiz saydam insanlarla ve süreçlerle dolup taşmaktadır; ama bu anlatacaklarımız için yalnızca bir tek kişeyi, Person'ı, seçip ayırmamız gerekiyor. Çok yürüyüş yapan bir kişi olmadığı için, yaptığı gezintiler, köyün tekdüze incelenmesiyle sınırlıydı. Sonu gelmez bir araba seli akıp duruyordu; kimisi, gönülsüz makinenin ikircikli dikkatiyle park yeri arıyor, kimisi de çok daha güzel bir sayfiye yeri olan yirmi mil uzaktaki Thur'dan dönüyor ya da oraya gidiyordu. Kovuk bir kütükten yapılmış, sardunyayla kaplı oluktan damla damla akan eski çeşmenin yanından birkaç kez geçti; postaneyle bankayı, kiliseyle turizm acentesini inceledi; önündeki minik lahana bahçesi ve haç şeklindeki korkuluğuyla, bir pansiyon ve çamaşırhane arasında ayakta kalmasına hâlâ izin verilen ünlü siyah kulübeyi inceledi.

İki ayrı tavernada bira içti. Spor gereçleri satan bir dükkanın önünde biraz takıldı; yeniden takıldı —ve sol göğsünün üzerine minik, çok sevimli bir Amerikan bayrağı işlenmiş olan güzel gri bir balıkçı kazağı satın aldı. Etiketi, "Türk Malı" diye fısıldıyordu.

Bir şeyler daha atıştırmanın zamanı geldiğine karar verdi —ve kızın bir kaldırım kahvesinde oturduğunu gördü. You, yalnız olduğunu düşünerek kıza doğru yöneldi; sonra, karşı sandalyede ikinci bir el çantası farketti, ama artık çok geçti. Aynı anda da kızın arkadaşı çayevinden çıkageldi ve sandalyesine otururken, o sevimli New Yorklu şivesiyle:

"Tuvalet evlere şenlik," dedi, Hugh'nun cehenneminde bile tanıyabileceği o fingirdekliğiyle.

Bu arada, Hugh Person, yüzündeki nazik sırıtma maskesini çıkarmaya zaman bulamadan oraya ulaşmıştı ve onlara katılmaya davet edildi.

Person'ın çok sevdiğimiz ölmüş Melissa teyzesine komik derecede benzeyen bitişikteki bir müşteri *l'Erald Tribune* okuyordu. Armande, Julia Moore'un Percy'yi tanıdığı kanısındaydı (sözcüğün kaba anlamında). Julia da bu kanıdaydı. Evet, gerçekten, Hugh de öyle. Teyzesinin ikizi Hugh'nun boş sandalyeyi almasına izin verir miydi? Hugh'nun sandalyeyi rahatlıkla alabileceği söylendi. Kadın, beş kedisi olan değerli bir insandı, huş ağaçlarıyla bezeli bir caddenin sonundaki küçük bir evde oturuyordu, tam bir huzur beldesi olan bu yer—

Kulak tırmalayıcı bir şangırtıyla konuşmamız bölündü; gerçekte zavallı bir kadın olan umursamaz bir bayan garson, üstünde limonatalar, kekler olan bir tepsiyi düşürmüştü ve o kadına özgü olan birçok küçük çabuk el kol hareketi yaparak, ifadesiz bir yüzle çömeldi.

Armande'nin Percy'ye anlattığına göre, ertesi gün Rusya'ya gidecek olan Julia, Rus arkadaşlarını "etkilemek" için kullanacağı birçok deyimin çevirisi konusunda ona danışmak için Cenevre'den kalkıp gelmişti. Percy ise onun üvey babası için çalışıyordu.

"*Eski* üvey babam, Tanrı'ya şükürler olsun," dedi Julia. "Aklıma gelmişken Percy, bu senin *nom de voyage*'ın herhalde, belki sen yardımcı olabilirsin. Armande'nin açıkladığı gibi, ünlü bir genç Rus şairin bana eşlik edeceğine söz veren Moskova'daki bazı kişilerin gözlerini kamaştırmak istiyorum. Armande bana birçok hoş sözöğretti, ama şeyde takılıp kaldık—" (çantasından bir kağıt parçası çıkararak)—"şunu nasıl diyeceğimizi öğrenmek istiyorum: 'Ne sevimli bir küçük kilise, ne kocaman bir kar kütlesi.' Görüyorsun, önce Fransızca yapıyoruz ve Armande'ya göre, 'kar kütlesi'nin Fransızcası *rafale de neige*, ama eminim, bu, Fransızca'da *rafale* ve Rusça'da *rafalovich* olamaz ya da kar fırtınasına ne diyorlarsa."

"Aradığınız sözcük," dedi bizim Person, "congère, dişil cins, annemden öğrenmiştim."

"Öyleyse, Rusça'sı da *sugrob*," dedi Armande ve ince bir alaycılıkla, "Ne var ki, ağustosta orada çok fazla kar olmaz," diye ekledi.

Julia güldü. Julia mutlu ve sağlıklı görünüyordu. İki yıl öncesine göre

daha da hoş olmuştu. Şimdi onu, o yeni kaşlarıyla, o yeni uzun saçlarıyla düşlerimde görür müyüm? Düşler, yeni modalara hangi sürede ayak uydurur? Bir sonraki düş, onu hâlâ Japon taşbebeklerini andıran saç biçimiyle mi gösterecek?

"Sana bir şey ısmarlayayım," dedi Armande Percy'ye, ama çoğunlukla o söze eşlik eden ikram hareketini yapmadı.

Percy, bir bardak sıcak çikolatanın iyi olacağını düşündü. Eski bir *göz ağrısıyla herkesin önünde karşılaşmanın* ürkütücü büyüsü! Doğal olarak, Armande'nin korkacağı bir şey yoktu. *O*, bütünüyle farklı bir sınıftandı, rekabetin üstündeydi. Hugh, R.'nin ünlü kısa romanı *Üç Zaman Kipi*'ni anımsadı.

"Tam çözüme kavuşturmadığımız başka bir şey vardı, değil mi Armande?"

"Şey, üzerinde iki saat harcadık," dedi Armande, oldukça hırçın bir tutumla —korkmasını gerektiren bir şeyin olmadığını belki de kavramamıştı. Bu büyüleniş, bütünüyle farklı, kesinkes zihinsel ya da sanatsal türdendi, tıpkı *Üç Zaman Kipi*'nde çok iyi ortaya konulduğu gibi: Gece mavisi smokin giymiş gözde bir adam, daha önce birbirini hiç görmemiş olan Alice, Beata ve Claire adındaki çıplak omuzlu üç dilberle ışıklı bir verandada akşam yemeği yiyor. A. adamın eski bir aşkı, B. şimdiki oynaşı, C. ise gelecekteki karısıdır.

Hugh, Armande'nin ve Julia'nın yaptığı gibi kahve içmediğine şimdi pişman oldu. Çikolatanın lezzetsiz olduğu anlaşıldı. You'ya bir bardak sıcak süt getirildi. You, ayrı olarak, birazcık şeker ve lezzetsiz görünen bir poşet de aldı. You, poşetin üst kenarını yırtıp açtı. İçindeki bej tozu, bardağındaki iyice homojenize edilmiş süte kattı. You bir yudum aldı —çarçabuk şeker kattı. Ama bu yavan, berbat, alçak tadı şeker bile iyileştiremezdi.

Hugh'nun şaşkınlığının ve inanamazlığının geçirdiği çeşitli evreleri *izlemekte olan Armande gülümsedi* ve şöyle dedi:

"İsviçre'de 'sıcak çikolata'nın ne mene bir şey olduğunu şimdi öğrendin işte. Annem," diye sürdürdü konuşmasını, Julia'ya dönerek (Julia, gerçekte sıkı ağızlılığıyla kıvanç duymasına karşın, Geçiş Zaman Kipi'nin boşboğaz *sans-gêne*'iyle, küçük kaşığını Hugh'nun bardağına daldırıp bir tadımlık almıştı), "annem, kendisine bu şey ilk kez ikram

edildiğinde gerçekten gözyaşlarına boğulmuş, çünkü çikolata çocukluğunun çikolatalarını öyle güzel anımsıyormuş ki."

"Gerçekten iğrenç," diye onayladı Julia, iri dolgun dudaklarını yalayarak, "ama yine de bunu bizim Amerika'daki uyduruk şeye yeğlerim."

"Çünkü sen dünyada ülkesini en az seven yaratıksın," dedi Armande.

Geçmiş Zaman Kipi'nin çekiciliği, sırlarını koruyordu. Hugh, Julia'yı tanıdığı için, onun, rastgele tanıştığı birisine aralarında geçen serüveni —düzinelerce yudum arasında bir fırtı— anlatmış olamayacağından oldukça emindi. Böylece, bu değerli ve nazik anda Julia ve o (öteki adlarıyla Alice ve anlatıcı) geçmişle ilgili bir antlaşma yaptılar; vızır vızır geçen otomobilleri, ağaçları ve yabancılarıyla yuvarlak cadde köşesinin temsil ettiği gerçekliğe karşı yapılmış gizli kapaklı bir antlaşmaydı bu. Üçlünün B.'si, Bunalmış Witt'ti; asıl yabancı ise —ve bu başka bir heyecan ürpertisi kopardı— yarınki sevgilisi Armande'ydi ve Armande'nin gelecekle ilgili bildikleri (yazar bunu elbette en ince ayrıntılarıyla biliyordu), şu anda kahverengi tozlu sütüyle Hugh'nun yeniden tattığı geçmişle ilgili bildikleri kadar azdı. Duygusal bir ahmak olan ve her nasılsa, çok *iyi* bir Person olmayan Hugh (iyi olanları bunun üstündedir, o salt oldukça değerli birisiydi , (sahneye eşlik eden bir müziğin olmamasına, isim baş harflerine dolaşmış iki hatır için içli içli çalan bir Çingene kemancının bulunmamasına üzüldü. Kahvenin pikabında, "Büyüleniş"in (bir vals) mekanik bir yorumu bile çalınıyordu. Yine de, gelip geçen yayaların seslerinden, kap kacak şıngırtısından, köşedeki kestanenin görkemli kütlesinden esen dağ rüzgarından oluşan bir tür destekleyici ritim vardı.

Şu anda, gitmek üzere kalktılar. Armande Hugh'ya ertesi gün yapacakları geziyi anımsattı. Julia Hugh'la el sıkıştı ve o çok tutkulu, çok seçkin şaire, Rusça olarak, İngilizce'si (deyişin ağızda yuvarlanmasıyla) "yellow blue tibia" gibi işitilen *je t'aime* diyorken kendisi için dua etmesini diledi. Ayrıldılar. İki kız, Julia'nın şirin küçük arabasına bindiler. Hugh Person dönüp oteline doğru yürümeye başladı, ama lanet okuyarak birdenbire durdu ve paketini almak için geri döndü.

14

Cuma sabahı. Çabucak bir Coke. Bir geğirme. Aceleyle bir tıraş. Hugh alışılmış giysilerini giydi, ayrıca hava atmak için balıkçı kazağını da sırtına geçirdi. Aynayla son bir muhabbet. Kırmızı burun deliğinden siyah bir kıl kopardı.

Günün ilk düş kırıklığı, buluşacakları yerde (postane alanında) saat yediyi vurduğunda onu bekliyordu; Armande'ye Jack, Jake ve Jacques adlı üç genç atletin eşlik ettiğini farketti; dördüncü albümün son fotoğraflarından birinde onların bakırrengi yüzlerini Armande'nin çevresinde sırıtırken görmüştü.

Hugh'nun âdemelmasının huysuz bir biçimde oynayıp durduğunu farkeden Armande, şen bir sesle, belki de onun kendilerine katılmak istemeyebileceğini söyledi, "çünkü biz, yazın çalışan tek teleferiğin bulunduğu yere kadar tırmanmak istiyoruz ve eğer alışkın değilsen oldukça zorlu bir yürüyüş bu," dedi. Beyaz dişli Jacques, yılışık genç kızı yarı kucaklayarak, güvenli bir ifadeyle, mösyönün daha sağlam dağ ayakkabıları giymesi gerektiğini belirtti, ama Hugh, Birleşik Devletler'de herhangi bir çift eski ayakkabıyla, hatta bez ayakkabıyla bile çetin yürüyüşler yapıldığını söyleyerek karşılık verdi. "Umarız," dedi Armande, "kaymayı öğrenmeni sağlayabiliriz; bütün takımlarımızı yukarıda, orayı çalıştıran kişinin yanında bırakıyoruz, eminim sana da bir şeyler bulur. Beş dersten sonra tempo dönüşleri yapıyor olacaksın. Değil mi Percy? Sanırım, bir parka da gerekecek sana, burada, 600 metre yükseklikte mevsim yaz olabilir, ama 2.700 metreyi aşan yükseltide kutup koşullarıyla karşılaşırsın." Jacques, Armande'nin omzuna hafif hafif vurarak, yalandan bir hayranlıkla, "Küçüğüm doğru söylüyor," dedi. "Ağır tempoyla kırk dakikalık bir yürüyüş," dedi, ikizlerden birisi. "İnişler için kondisyon kazandırıyor."

Hugh'nun onlara ayak uyduramayacağı ve Witt'in hemen kuzeyindeki teleferik vagonunu yakalamak için 1.200 metre levhasına ulaşamayacağı çok geçmeden kan ter içinde ortaya çıktı. Vaat edilen "gezinti"nin çok çetin bir yürüyüş olduğu, Vermont'ta ya da Hampshire'de okul pikniklerinde yaşadıklarından daha berbat bir şey olduğu anlaşıldı. İzledikleri patika çok dik yokuşlardan ve çok kaygan inişlerden, sonra yine, bir sonraki dağın yamacı boyunca devasa yokuşlardan oluşuyordu; eski keçiyolları, kayalar ve köklerle doluydu.

Zavallı Hugh, Armande'nin sarışın topuz saçının arkasında, terden bunalmış, yürümeye çabalarken, o, hafif adımlarla Jacques'i izliyordu. İngiliz ikizler artçı ekibi oluşturuyordu. Belki tempo biraz daha yavaş olsaydı, Hugh o basit tırmanışın üstesinden gelebilirdi; ama kalpsiz ve düşüncesiz yoldaşları, acımasızca ilerliyordu, dik kısımları neredeyse zıplayarak geçiyor, Hugh'nun yardım diler gibi kollarını açarak indiği bayırlara aşağı da zevkle kayıyorlardı. Hugh, kendisine önerilen köteği almayı reddetti, ama sonunda, yirmi dakika süren işkencenin ardından, kısa bir mola verilmesini rica etti. Hugh, bir taşın üzerine oturup başını öne eğdi, soluk soluğaydı, sivri burnunun ucunda bir damla ter sallanıyordu; yanında Armande'nin değil de Jack ve Jake'nin kalmasına şaşırdı ve üzüldü. İkizler pek fazla konuşmayan gençlerdi; şimdi de Hugh'nun biraz yukarısında yol üstünde dikilerek ellerini böğürlerine koymuş, sessizce bakışıyorlardı. Hugh, kendisine besledikleri sempatinin tükenmekte olduğunu hissederek, yollarına devam etmelerini istedi, kendisi de birazdan gelecekti. İkizler gidince, Hugh biraz daha bekledikten sonra ağır aksak köye döndü. İki koruluğun arasında kalan bir noktada yeniden dinlendi; bu kez dinlendiği yer, dik yamaçtaki genişçe bir açıklıktı, oradaki gözsüz ama meraklı oturak, hayranlık verici manzaraya bakıyordu. Hugh, orada oturmuş sigara içerken, mavi, gri, pembe, kırmızı renkteki grubunun çok yükseklere çıkmış, sarp bir kayalığın üstünden kendisine el salladığını farketti. O da el salladı ve sıkıntılı geri çekilişine devam etti.

Ne var ki, Hugh Person pes etmedi. Sağlam ayakkabılarını çekmiş, eline dağcı bastonunu almış, sakız çiğneyerek ertesi sabah yine onlara katıldı. Kendi temposunu kendisinin ayarlamak istediğini, hiçbir yerde

durup onu beklememelerini söyledi; yönünü şaşırıp bir kütük yolunun sonundaki böğürtlen dikenli bir dereye varmamış olsaydı teleferik istasyonuna ulaşırdı. Bir ya da iki gün sonra yaptığı yeni girişim daha başarılı oldu. Hugh, neredeyse orman bitiş çizgisine kadar ulaştı; ama orada hava değişti, nemli bir sis her yanı kapladı ve girdap gibi dönen sislerin bir kez daha güneşin önünden çekilmesini yalnız başına beklerken, kokulu bir yağmurluğun içinde titreyerek iki saat geçirdi.

Bir keresinde de, Armande'nin yeni almış olduğu bir çift kayağı — metal ve fiberglastan yapılmış acayip görünüşlü, kertenkele yeşili şeylerdi bunlar— onun peşi sıra taşımak için gönüllü oldu. Kayakların incelikle işlenmiş bağlama kayışları, kötürüm birisinin yürümesine yardımcı olacak ortopedik araçların ilk kuzenleri gibi görünüyordu. Hugh'nun, başlangıçta inanılmayacak kadar hafif gelen o değerli kayakları omzuna almasına izin verildi, ama daha sonra büyük malakit levhaları kadar ağırlaşan kayakların altında Hugh, bir sirkte dekorların değiştirilmesine yardım eden palyaço gibi, Armande'nin izinde sendeleyerek yürüyordu. Dinlenmek için oturur oturmaz, yükünü çekip aldılar. Onun yerine, bir kağıt torbayı (dört küçük portakalı) taşımasını önerdiler, ama o hiç bakmadan torbayı itti.

Bizim Person inatçıydı ve sırılsıklam aşıktı. Armande'nin Dragon'unun surlarına tırmanmaya yönelik tüm girişimleri Gotik gül suyuyla ıslatıp boğan bir peri masalı öğesi vardı sanki. Ertesi hafta Hugh bunu başardı ve daha sonra, pek baş belası olmadığını kabul ettirdi.

15

Hugh Person, Drakonita Kulübesi'nin aşağısındaki Cafe de Glacier'nin güneşlenme terasında oturmuş romunu yudumlarken ve oldukça kibirli şekilde, dağ havasında alkolün verdiği coşkuyla kayak alanını düşünürken (o kadar çok sudan ve halı gibi çimenlerden sonra öylesine büyülü bir görüntü!); yukarıdaki pistlerin ışıltısını, aşağıdaki zikzaklı mavi yolları, bir Felemenkli üstadın elinden çıkmış gibi rastgele fırça vuruşlarıyla betimlenen rengarenk küçük figürleri dikkatle izlerken, bunun, büyük bir kayakçının özyaşamöyküsü olan *Christies and Other Lassies* için harika bir kapak resmi olabileceğini mırıldandı kendi kendine. Bürodaki birçok kişinin elinde baştan başa gözden geçirilip zenginleştirilen bu metni bir süre önce basıma hazırlarken Hugh, şimdi anımsadığı üzere, "godilles" ve "wedeln" (rom?) gibi terimlerin ne anlama geldiğini merak etmişti. Süzülüp giden, orada bir kayağını, şurada bir değneğini yitiren ya da havaya gümüş tozlar saçarak utkulu dönüşler yapan renkli küçük insanlara, üçüncü içkinin kıyısından eğilip bakmak eğlenceliydi. Artık *kirsch* içmeye başlamış olan Hugh Person, Armande'nin öğüdünü ("böyle hoş, kocaman, şapşal, sportmen görünüşlü bir Yanki ve kaymayı bilmiyor!") tutmak için kendini zorlayıp zorlamayacağını merak etti; şık biçimde çömelerek yokuş aşağı ok gibi giden şu ya da bu herifle kendini özdeşleştirebilir miydi, yoksa umarsız, gülünç bir yatışla sırtüstü yere serilmiş hantal bir aceminin düşüş sonrası suskunluğunu durmaksızın yinelemeye mi mahkumdu?

Hugh, kamaşmış ve sulanmış gözleriyle, kayakçılar arasında Armande'nin siluetini bir türlü yakalayamadı. Ama bir keresinde onu yakaladığından emindi; kırmızı anoraklı, başı açık, acı verici incelikle uçuyor ve akıyordu, orada, şimdi de orada, bir rampadan atlayıp gittikçe yaklaşıyordu, değneklerini koltuk altına alıp çömelerek kaymaya başladı

—ve birdenbire, kayak gözlüğü takmış bir yabancıya dönüştü.

O anda Armande, parlak yeşil naylon giysisiyle terasın bir başka yanında belirdi; kayakları elindeydi, ama heybetli çizmelerini henüz çıkarmamıştı. Hugh'nun İsviçre dükkanlarındaki kayak araç gereçlerini incelemekle geçirdiği zaman, ayakkabı derisinin yerini plastiğin, bağların yerini ise sert klapelerin aldığını öğrenmesine yetecek kadar uzundu. "Aydaki ilk kız gibi görünüyorsun," dedi, Armande'nin çizmelerini göstererek; çizmeler ayağına çok sıkı oturan cinsten olmasaydı, ayağına giydiği şeyler gibi o da ayak parmaklarını oynatırdı herhalde (ağzın işini üstlenerek gülümseyen ayak parmakları).

"Dinle," dedi Armande, Mondstein Sexy'sini (çizmelerin inanılmaz markasını) düşünerek, "kayaklarımı burada bırakıp yürüyüş ayakkabılarımı giyeceğim, sonra seninle *à deux* Witt'e döneriz. Jacques'la tartıştım, o da değerli arkadaşlarıyla çekip gitti. Her şey bitti, şükürler olsun."

Armande, yücelerdeki teleferikte Hugh ile yüzyüze dururken, kısa süre sonra en tiksindirici ayrıntılarına kadar inerek Hugh'ya anlatacaklarının oldukça kibar bir özetini sundu. Jacques, Blake ikizleriyle birlikte kendi köşklerinde yaptıkları mastürbasyon seanslarında onun da bulunmasını istemişti. Hatta bir keresinde, Jack'in aletini Armende'ye göstermesini sağlamıştı, ama Armande bir tekme atmış ve akıllarını başlarına getirmişti. Şimdi de Jacques ona bir ültimatom vermişti: Ya onların iğrenç oyunlarına ortak olacaktı ya da Jacques artık onun sevgilisi olmaktan vazgeçecekti. Armande toplumsal ve cinsel bakımdan ultramodern olmaya hazırdı, ama bu yakışıksızdı, edepsizlikti, çağdışıydı.

Yeniden yukarıya çıkmak üzere gürbüz bir görevli tarafından durdurulmamış olsaydı, teleferik vagonu, cenneti aratmayan mavi bir pus içinde sonsuza değin kayabilirdi. İndiler. Makinenin gösterişsiz ve sonu gelmez görevini yaptığı sundurmada mevsim bahardı. Armande, çok resmi bir "özür dileme"yle bir an için oradan uzaklaştı. Dışarıda karahindibalar arasında sığırlar duruyordu ve bitişikteki *buvette*'deki radyodan müzik sesi geliyordu.

Filizlenen aşkla utangaçça titreyen Hugh, dönemeçli patikaya aşağı inerken belki bir yerde durakladıklarında onu öpme yürekliliğini

gösterip gösteremeyeceğini merak etti. Rododendron bölgesine ulaşır ulaşmaz bunu deneyecekti; Armande parkasını çıkarmak için, kendisi de sağ ayakkabısına giren bir çakıldan kurtulmak için orada durabilirlerdi. Rododendronların ve ardıçların yerini kızılağaçlar aldı; iyi bildiği umutsuzluğun sesi, çakılı ve tatlı öpücüğü sonraya ertelemesini istemeye başladı. Çam ormanına girmişlerdi ki Armande durdu, çevresine bakındı ve (sanki mantar ya da ahududu toplamayı öneriyormuş gibi rahat bir edayla) şöyle dedi:

"Ve şimdi sevişme zamanı. Şu ağaçların arkasında çok güzel yosunlu bir yer biliyorum; işimizi çabuk görürsek orada bizi kimse rahatsız etmez."

O yer portakal kabuğuyla işaretlenmişti. Hugh, sinirli teninin gerektirdiği hazırlık aşaması olarak ("çabuk" sözü bir hataydı) Armande'yi kucaklamak istedi ama o, vücudunu balık gibi sıyırarak bundan kaçındı, ayakkabılarını ve pantolonunu çıkarmak için çayüzümlerinin üstüne oturdu. Armande'nin kayak pantolonunun altına giydiği çizgili örülmüş kalın siyah tayt, Hugh'nun düş kırıklığını daha da artırdı. Armande, taytı ancak gerektiği kadar indirmeye razı oldu. Üstelik, Hugh'nun ne onu öpmesine ne de kalçalarını okşamasına izin verdi.

"Eh, kötü şans," dedi Armande sonunda, ama taytını yukarı çekmeye çalışırken ona doğru bükülünce Hugh, birdenbire, kendisinden bekleneni yapma gücünü yeniden buldu.

"Şimdi eve gitmek istiyorum," dedi Armande hemencecik, alışılmış renksiz ses tonuyla ve yamaç aşağı çevik yürüyüşlerini sessizlik içinde sürdürdüler.

Yolun bir sonraki dönemecinde, Witt'in ilk meyve bahçesi ayaklarının dibine serildi; daha aşağılarda bir derenin pırıltısı, bir kereste deposu, biçilmiş tarlalar, kahverengi kulübeler görülebiliyordu.

"Witt'ten nefret ediyorum," dedi Hugh, "Yaşamdan nefret ediyorum. Kendimden nefret ediyorum. Şu iğrenç eski banktan nefret ediyorum." Armande durup, Hugh'nun öfkeli parmağıyla gösterdiği yöne baktı ve Hugh onu kucakladı. Armande ilkin dudaklarını kaçırmaya çalıştı, ama Hugh acınası bir ısrarla diretiyordu. Birdenbire Armande kendini bıraktı ve küçük mucize gerçekleşti. Tıpkı meltemin sudaki yansıyı

dalgalandırması gibi, bir sevecenlik ürpertisi Armande'nin yüzünde hafifçe dolaştı. Kirpikleri ıslaktı, omuzları Hugh'nun kolları arasında sarsılıyordu. O yumuşak ıstırap anı bir daha asla yinelenmeyecekti — daha doğrusu, kendi ritminde var olan çevrimini tamamladıktan sonra yeniden dönmesine asla zaman tanınmayacaktı. Yine de, Armande'nin güneşle, kiraz ağaçlarıyla, bağışlanan manzarayla birlikte içinde eridiği o kısacık titreşim, Hugh'nun yerini varoluşunun gidişini belirledi; bu yeni varoluş, Armande'nin en kötü huysuzluklarına, en aptalca kaprislerine, en acımasız isteklerine karşın, "her şey yolunda" anlayışına dayanıyordu. Daha önce olup bitmiş hiçbir şey değil, o öpücük, ilişkilerinin gerçek başlangıcıydı.

Armande hiçbir şey demeden kendini Hugh'nun kollarından çözdü. Arkalarında bir izcibaşı olan uzun bir erkek yavrukurt kolu, dik patikayı tırmanarak onlara doğru yaklaşıyordu. Küçük izcilerden birisi, yandaki yuvarlak kayaya tırmandı ve neşeli çığlıklar atarak atladı. "Grüss Gott," dedi izcibaşı, Armande ve Hugh'nun yanından geçerken. "Selam oradaki," diye karşılık verdi Hugh. "Senin çılgın olduğunu düşünecek," dedi Armande.

Bir kayın koruluğundan geçip bir ırmağı aşarak Witt'in dış mahallelerine ulaştılar. Çamurlu bir yamaçtan aşağı, tam bitirilmemiş köşklerin arasından geçen kestirme bir yolla Villa Nastia'ya vardılar. Anastasia Petrovna mutfakta vazolara çiçek koyuyordu. "Ben geldim anne," diye bağırdı Armande. *"Zheniha privela*, nişanlımı getirdim."

16

Witt'in yeni bir tenis kortu vardı. Bir gün Armande, Hugh'ya, bir set oynamayı önerdi.

Çocukluk döneminden ve o dönemin gececil korkularından beri uyku, bizim Person'ın alışagelmiş sorunu olmuştu. Bu sorunun iki yanı vardı. Hugh, hareketli bir imgeyi otomatik biçimde tekrarlayarak kara robotu kandırmak için bazen saatlerce uğraşmak zorunda kalıyordu — dertlerden birisi buydu. Öteki dert ise, sonunda uyumayı başardığında içine düştüğü yarı delilik durumuyla ilgiliydi. Hugh, gecesini zehir eden ve gün boyunca acı etkisini sürdüren bu tür açık seçik ve saçma karabasanları edepli insanların da gördüklerine inanamıyordu. Ne arkadaşlarının ara sıra anlattıkları kötü düşlerde ne de neşeli yorumlar içeren Freud'çu düş kitaplarındaki olgu öykülerinde, onun neredeyse yalnızca geceleyin yaşadıklarının karmaşık iğrençliğine benzer bir yan vardı.

Ergenlik çağındayken, sorunun birinci kısmını zekice bir yöntemle çözmeyi denedi. Bu yöntem uyku hapından daha çok işe yarıyordu (hap, gereğinden hafifse verdiği uyku da o denli az oluyordu, kuvvetli olduğunda ise korkunç görüntülerin daha canlı görünmesine yol açıyordu). Bulduğu yöntem, bir açık hava oyununun birbirini izleyen vuruşlarını metronomik bir kesinlikle zihninde tekrarlamaktan ibaretti. Gençliğinde oynamış olduğu ve kırkında da hâlâ oynayabildiği tek oyun tenisti. Hugh, bu oyunu oldukça iyi oynuyordu, kendine özgü rahat bir tarzı vardı (bu tarzı, babasının müdür olarak görev yaptığı New England okulunda erkek çocukları çalıştıran hareketli bir kuzeninden yıllar önce kapmıştı); üstelik, öyle bir atış icat etmişti ki, o atışı gerek Guy, gerekse Guy'ın daha profesyonel olan eniştesi bile ne yapabiliyor ne de karşılayabiliyordu. Bu atışta "sanat için sanat" öğesi vardı, çünkü alçak,

acemice toplarla bir ilişkisi olamazdı, ideal biçimde dengelenmiş bir duruş gerektiriyordu (acele içindeyken bunu sağlamak kolay değildi) ve kendi payına, ona hiç maç kazandırmadı. Kol bükülmeksizin yapılan Person Vuruşu, güçlü bir gönderme hareketi ile raketin çarptığı andan vuruşun bitimine kadar topu izleyen eğimli bir atışın birleşiminden oluşuyordu. Topun, raket ağının üst ucuna çarpması gerekiyordu (olayın püf noktası buradaydı); topa vuracak oyuncu bu sırada, topun zıpladığı yerden epey uzakta ve sanki topa uzanıyormuş gibi ayakta durmalıydı. Raket ucunun, hiç "bükülme" belirtisi göstermeksizin, topa gerektiği biçimde yapışması ve sonra, "tutkallı" topun dosdoğru bir rota üzerinde gönderilmesi için zıplama yüksekliğinin epeyce fazla olması gerekiyordu. Bu "yapışma" yeterince uzun sürmezse yada çok yakından, yani raketin ortasından başlarsa, çok sıradan, sarsak, yavaşça kavislenen bir "galoş"la sonuçlanıyordu ve elbette bunu karşılamak oldukça kolaydı; ama doğru biçimde kontrol edildiğinde, bu vuruş, insanın önkolu boyunca sert bir çatırtıyla yankılanıyor ve son derece kontrollü, dosdoğru bir süzülüşle, ana çizgiye yakın bir noktaya vınlayarak uçuyordu. Yere çarptığında ise, asıl vuruş sırasında topun raket ağına yapışmasını andıran bir biçimde, oraya yapışıpkalıyordu. Top, dosdoğru ivmesini korumakla birlikte, yerden neredeyse hiç yükselmiyordu; aslında, Person'ın kanısına göre, çok yoğun, yorulmak bilmez bir çalışmayla, vuruşun hiç zıplamayıp, kortun yüzeyi boyunca şimşek hızıyla yuvarlanması sağlanabilirdi. Zıplamayan bir topu kimse karşılayamazdı ve hiç kuşkusuz, böyle vuruşlar, çok geçmeden, spor hilesi sayılarak yasaklanırdı. Ama bu vuruş, mucidinin kaba yorumuyla bile, son derece doyurucu sonuçlar verebiliyordu. Karşılama çabası, kesinlikle en gülünç şekilde boşa gidiyordu; çünkü alçaktan uçan top, doğru dürüst vurmak şöyle dursun, yerden kaldırmak bile olanaksızdı. Hugh ne zaman "yapışan eğimli vuruş"unu yapmayı başarsa (ne yazık ki bu pek sık olmuyordu), Guy ve diğer Guy şaşırıp kızıyorlardı. Hugh, bu vuruşu taklit etmeye çalışan (ama cılız bir falsolu vuruştan ileriye gidemeyen) şaşırmış durumdaki profesyonellere, hünerin eğimli vuruşta değil, yapışmada; yalnızca yapışmada da değil, bunun meydana geldiği yer olan raketin uç kısmında ve ayrıca, kolun hiç bükülmeden yaptığı

uzanma hareketinde yattığını söylemeyerek onlardan hıncını alıyordu. Hugh, uygulama olasılığı gitgide azalarak gelişigüzel bir oyunda bir ya da iki servise indikten çok sonra da yıllarca bu vurusunu kafasında bir hazine gibi sakladı. (Gerçekte, bu vuruşu, en son, Armande'yle birlikte olduğu o gün Witt'te yaptı, bunun üzerine Armande korttan çekip gitti ve bütün yalvarmalarına karşın oyuna dönmedi.) Bu vuruşun başlıca yararı, Hugh'nun uykuya dalmasını sağlayan bir araç olmasıydı. O uyku öncesi egzersizlerde, vuruşunu iyice geliştirdi; sözgelimi, (hızlı bir servisi karşılarken) hazırlık evresini çabuklaştırdı ve (salak gibi topun çevresinde koşmak yerine) elinin tersiyle vuruşun aynadaki görüntüsünü oluşturmayı öğrendi. Serin, yumuşak bir yastıkta yanağını koyacak bir yer bulur bulmaz, o bildik şiddetli ürperti koluna yayılmaya başlardı ve birbirini izleyen oyunlarda vuruşunu yapıp dururdu. Bazı çeşniler de katıyordu: Uykulu bir muhabire, "Sertçe indir, yine de dokunulmadan kalsın," şeklinde açıklamalar yapmak gibi ya da gelincik çiçekleriyle dolu Davis Kupası'nı bir mutluluk bulutu içinde kazanmak gibi.

Hugh, Armandey'le evlendiğinde, o özgül uykusuzluk çaresine başvurmayı niçin bıraktı? Armande, o çok sevdiği vuruşunu aşağılayıcı ve sinir bozucu sayarak eleştirdiği için değil mi kesinlikle? Paylaşılan bir yatağın getirdiği yenilik ve yanı başında işleyen başka bir beynin varlığı, uyku getirici —ve oldukça kibir kokan— tekdüze eylemin gizliliğini mi bozmuştu yoksa? Belki. Her nasılsa bundan vazgeçti, haftada bir ya da iki geceyi tamamen uykusuz geçirmenin onun için zararsız bir kural oluşturduğna kendini inandırdı, diğer gecelerde ise günün olaylarını (başlı başına bir robot), hapisteki ruh hekiminin "seks yapmak" dediği olayla ara sıra renklenen tekdüze yaşantının sorunlarını ve *misères*'ini zihninde değerlendirmekle yetindi.

Uyuma güçlüğünün yanı sıra düş sancısı çektiğini de söylemiş miydi?

Düş sancısı sözü doğruydu! Birtakım karabasan temalarının yinelenmesi bakımından değme zırdelilerle boy ölçüşebilirdi. Bazı durumlarda, ilkönce kaba bir taslak kurtuyor, ardından, düzenli aralıklarla, olay örgüsünü geliştiriyor, yeni bir itici durum ekliyor, ama her zaman, (ancak bu şekilde var olan) aynı öykünün bir yorumunu

yeniden yazıyordu. Şimdi itici kısmı dinleyelim. Evet, özellikle bir erotik düş, Armande'nin ölümünden önce ve sonra birkaç yıl boyunca ahmakça bir ısrarla yinelenip durdu. Ruh hekiminin (adsız bir askerle Çingene bir annenin oğlu olan tuhaf adamın) "aşırı dolaysız" sayarak dikkate almadığı o düşte, çiçeklerle süslenmiş büyük bir tepsi üstünde uyuyan bir güzel ve bir yastığın üstünde çeşitli aletler Person'a sunuluyordu. Bu aletlerin boyu ve eni, sayısı ve düzenlenişi, düşten düşe değişiyordu. Aletler, düzgünce dizilmiş bir sıra oluşturuyordu: Mor renkli tepesi olan, yaklaşık bir metre uzunluğunda, sertleştirilmiş kauçuktan bir alet; sonra, parlatılmış kısa, kalın bir çubuk; sonra yine, bazen kuşbaşı çiğ et, bazen de domuz yağı geçirilen kebap şişi gibi bir şey vb. —bunlar gelişigüzel seçilmiş örneklerdir. Bunlardan birini diğerine yeğlemenin —mercanı, tunçu ya da korkunç kauçuğu seçmenin— pek bir anlamı yoktu, çünkü eline hangisini alırsa alsın, biçimi, boyutu değişiyordu ve kendi anatomik sistemine doğru dürüst uymuyordu, en canalıcı noktada kopuyor ya da az buçuk kesilip doğranmış durumdaki hanımın bacakları ya da kemikleri arasında çat diye ikiye bölünüyordu. Person, şu noktayı, en kapsamlı, en şiddetli anti-Freud'çu bir ısrarla vurgulamak istiyordu: O düşsel işkencelerin, gerek dolaysız, gerekse "simgesel" anlamda, bilinçli olarak yaşadığı herhangi bir şeyle hiçbir ilişkisi yoktu. Tıpkı yeni yayımlanmış bir romanda yerilen ciddi, aşırı ciddi bir yazarın tüm kurgu yapıtları arasında *Zevk Oğlanı*'nın yalnızca gelip geçici bir heves olarak kalması gibi, o erotik tema da başka temalar arasında bir temaydı yalnızca.

Uğursuzlukta bundan aşağı kalmayan bir başka gececil deneyiminde ise Person, uzayın dokusundaki bir yarıktan yavaş yavaş akan taneleri ya da ince çakılları durdurmaya ya da yönünü değiştirmeye çalışırken buluyordu kendini; ama örümcek ağı gibi, kıymıksı, telsi öğeler, karmakarışık yığınlar ve oyuklar, gevrek molozlar, çöken dev heykeller, akla gelebilecek her yönden ona engel oluyordu. En sonunda çöp kütlelerince engelleniyordu ve *işte bu* ölümdü.

Düş imgelerinin, Toss ve Thurn vadilerindeki söz molozlarının hareketine dönüştüğü telaşla uyanma zamanındaki "çığ" karabasanlar, daha az korkutucu olmakla birlikte, kişinin beynine belki çok daha geniş çaplı zarar verebilirdi; o vadilerdeki külrengi yuvarlak kayalar, *Roches èttonnèes*, koyu "patlak gözler"le *(ècarquilloges)* dikkati çeken şaşkın

ve sırıtan yüzeylerinden dolayı bu adla anılır. Düş-adam, hayvansal kurnazlıktan bütün bütüne yoksun olmayan bir aptaldır; zihnindeki ölümcül kusur, zor söylenen deyişlerin oluşturduğu anlaşılmaz gevelemeye denk düşer: "Rezillerin göze aldıkları riskler".

Hugh'ya söylendiğine göre, karabasanlar iyice kötüleşince hemen psikoloğuna görünmemiş olması çok hayıflanılacak bir durumdu. Hugh, yanıt olarak, bir psikoloğa sahip olmadığını belirtti. Doktor, büyük bir sabırla, iyelik zamirinin sahiplenme anlamında değil, yakın ilişki anlamında, yani, sözgelimi, "Bakkalınızdan isteyin," şeklindeki ilanlardaki anlamında kullanıldığını açıkladı. Armande hiç psikoloğa başvurmuş muydu? Bu soruya bir çocuk ya da bir kedi değil de Bayan Person kastediliyorsa, yanıt "Hayır"dı. Armande, kızlığında, Yeni Budizm'le ve benzer şeylerle ilgileniyormuş gibi görünüyordu; ama Amerika'daki yeni arkadaşları, kendisini, ne deniliyordu ona, ha, çözümletmesini istediler ve oda, Doğu incelemelerini tamamladıktan sonra bunu deneyebileceğini söyledi.

Hugh'ya anlatıldığına göre, Armande'ye ilk adıyla seslenmesi, senlibenli bir hava yaratma amacı güdüyordu. O hep öyle yapmıştı. Dana dün, başka bir tutukluyu şu sözleriyle tamamen rahatlatmıştı: Düşlerini Amca'ya anlatsan iyi edersin, yoksa seni yakarlar. Hugh'nun, daha doğrusu, Bay Person'ın "yıkıcı dürtüler"i var mıydı —bu, yeterince açıklığa kavuşturulmayan bir konuydu. Bu terimin kendisi de zaten yeterince açık seçik olmayabilirdi. Bir heykeltıraş, keski ve çekiçle cansız bir nesneye saldırarak yıkıcı dürtüyü yüceltebilirdi. Ciddi ameliyat, yıkıcı dürtüyü boşaltmanın en elverişli yollarından birisini sağlıyordu; her zaman şanslı olmasa da saygı duyulan bir cerrah, ameliyat sırasında gördüğü her organı çentmemek için kendisini nasıl zor engellediğini özel bir söyleşide itiraf etmişti. Herkesin, bebeklikten beri birikip gelen gizli gerilimleri vardı. Hugh'nun bunlardan utanması gerekmez. Aslına bakılırsa, bülüğ çağında cinsel arzu doğar ve normalde kişinin düşlerinde gerçek-leştirdiği öldürme arzusunun yerini alır; uykusuzluk ise, kişinin kıyıma ve cinselliğe yönelik bilinçdışı arzularının uykudayken ayırdına varma korkusuna karşı direnişinden başka bir şey değildir. Yetişkin erkeklerin gördükleri düşlerin yaklaşık

yüzde sekseni cinsel düşlerdir. Clarissa Dark'ın bulgularına bakın — Bayan Dark, yaklaşık iki yüz sağlıklı kodes kuşunu araştırdı; elbette, tutukluluk süreleri, Merkez'in yatakhanesinde geçirdikleri gece sayısı kadar kısaltıldı. Evet, adamların yüzde yetmiş sekizinde, gözlerin şehvetle dönmesine, yani bir tür içsel göz süzmeye neden olan görüntülerin belirleyici olduğu HAREM ("Has A Rapid Eye Movement" = Hızlı Göz Hareketleri) denilen uyku aşamasında çok güçlü dikilmelerin olduğu gözlendi. Sırası gelmişken, Bay Person, ne zaman Bayan Person'dan nefret etmeye başladı? Yanıt yok. Yoksa nefret, ilk andan beri, ona olan duygularının bir parçası mıydı? Yanıt yok. Hiç ona balıkçı kazağı almış mıydı? Yanıt yok. Bayan Person kazağın boğaz kısmını çok sıkı bulduğunda ona kızmış mıydı?

"Bütün o iğrenç zırvalarla üzerime gelmekte ısrar ederseniz," dedi Hugh, "kusacağım."

17

Şimdi sevgi hakkında konuşacağız.

Dağlarda, elverişli noktalarda, granit kalbin özel zulalarında, bitişikteki kayaların beneklerine benzetilerek boyanmış çelik yüzeylerin arkasında ne güçlü sözler, ne silahlar saklıdır! Ne var ki, kısa nişanlılık ve evlilik günlerinde sevgisini dile getirmek istediğinde Hugh Person, onu inandıracak, onu duygulandıracak, onun katı kara gözlerini parlak yaşlarla dolduracak sözcükleri nerede arayacağını bilmiyordu! Öte yandan, iyisini kötüsünü tartıp dökmeden rastgele söylediği bir şey, entipüften bir söz, o ruhu kurumuş, aslında mutsuz kadının birdenbire histeri derecesinde mutlu olmasını sağlardı. Bilinçli girişimler sonuçsuz kalıyordu. Hugh, bazen olduğu gibi, saatlerin en sıkıntılısında, zerre kadar cinsel niyet taşımaksızın, okumayı bırakıp onun odasına girer ve kendinden geçmiş, tanımsız, yere inmiş bir tembel hayvan gibi dizleriyle dirseklerinin üstünde, iniltili bir sesle derin sevgisini dile getirerek ona doğru ilerlerse, soğuk Armande, ayağa kalkmasını ve soytarılık yapmaktan vazgeçmesini söylerdi ona. Düşünüp bulabildiği en ateşli seslenişler —prensim, sevgilim, meleğim, hayvanım, eşsiz yaratığım— onu çileden çıkartmaktan başka bir işe yaramıyordu. "Niçin," diye soruyordu Armande, "bir beyefendinin bir hanımla konuştuğu şekilde doğal, insan gibi konuşmuyorsun benimle, öyle soytarıca hareketler yapmak zorunda mısın, niçin ciddi, sade ve inanılır olmuyorsun?" Ama sevgi, Hugh'nun söylediğine göre, asla inanılır olamazdı, gerçek yaşam gülünçtü, sevgiye saf köylüler gülerdi. Hugh, Armande'nin eteğinin ucunu öpmeye ya da pantolonunun ütü çizgisini, öfkeli ayağının iç yanını, parmağını ısırmaya çalışırdı —ve bet sesiyle ağlamaklı, alışılmadık, ender, kanıksanmış hiçbir şeyleri ve her şeyleri kendi kulağına mırıldana mırıldana yerde sürünürken, yalın sevgi

ifadesi, sanki, görünürde dişiden eser yokken yalnızca erkeğin yaptığı bir tür yoz kuş gösterisine dönüşüyordu —uzun boyun dosdoğru yapılır, sonra bükülür, gaga daldırılır, boyun yeniden dosdoğru yapılır. Bütün bunlar, kendisinden utanmasına neden oluyordu; ama Hugh duramıyordu, Armande ise anlayamıyordu, çünkü Hugh, öyle zamanlarda doğru sözcüğü, doğru nilüferi hiç bulup çıkaramadı.

Armande sevilemez bir kişi olmasına karşın, Hugh onu sevdi. Armande illa da ender olmasa bile birçok bıktırıcı özelliğe sahipti; Hugh, bütün bunları, zekice bir bilmecenin saçma ipuçları olarak kabul etti. Armande, annesine, yüzüne karşı *skotina* ("zalim") demişti —New York'a ve ölüme gitmek üzere Hugh'la birlikte oradan ayrıldıktan sonra annesini bir daha hiç göremeyeceğini doğal olarak bilmiyordu. Özenle planlanmış partiler vermekten hoşlanırdı; şu ya da bu hoş toplantı ne kadar zaman önce gerçekleşmiş olursa olsun (on ay, on beş ay, hatta evlenmesinden de önce, annesinin Brüksel'deki ya da Witt'teki evinde), her parti ve konu, onun düzenli zihninin arı kovanı gibi işleyen buzluğunda sonsuza değin korunuyordu. Armande, geriye dönüp baktığında, o partileri, dalga dalga genişleyen geçmişin perdesinde birer yıldız olarak gözünde canlandırıyor, konuklarını da kendi kişiliğinin uzantıları olarak görüyordu: O andan başlayarak nostaljik bir saygıyla anılması gereken kolay incinir noktalardı onlar. Julia ya da June, Armande'nin zihninde kayıtlı olduğu üzere her ikisi de o partiye katılmış olduğu halde, sanat eleştirmeni C. ile (merhum Charles Chamar'ın kuzeni) hiç tanışmadıklarını söyleyecek olursa, Armande iyice huysuzlaşarak, küçümseyici bir edayla bu yanlışı üzerine basa basa herekese duyurabilir ve göbek atıyormuş gibi kıvırta kıvırta şöyle diyebilirdi: "Öyleyse, tadı damağında kalan Père İgor'dan" (özel bir dükkan) "alınmış küçük sandviçleri de unutmuş olmalısın." Hugh, böylesine kötü huy, böylesine hastalıklı *amour-propre*, böylesine benmerkezci karakter görmemişti hiç. Armande'yle kayak ve paten kaymış olan Julia, onun çok değerli olduğunu düşünüyordu, ama kadınların çoğu onu eleştiriyordu ve telefonda birbirleriyle çene çalarken, onun oldukça acınası saldırı ve sataşma numaralarıyla alay ediyorlardı. Herhangi bir kişi, "Bir süre önce bacağımı kırdım—" diye söze başlayacak olsa, Armande böbürlene böbürlene atılırdı: "Çocukluğumda ben ikisini de kırdım!" Nedendir bilinmez, herkesin içinde

kocasıyla konuşurken alaycı ve genelde hoş olmayan bir ses tonu kullanıyordu.

Armande'nin tuhaf kuruntuları vardı. Stresa'da balayındayken, oradaki son gecelerinde (New York'taki bürodan Hugh'yu acele çağırıyorlardı), yangın çıkışı olmayan otellerde son gecelerin istatistiksel bakımdan en tehlikeli geceler olduğuna ve kaldıkları otelin, koskocaman eski moda haliyle, gerçekten en kolay yanabilir cinsten göründüğüne karar verdi. Televizyon programı yapımcıları, şu ya da bu nedenle, iyi bir yangın kadar fotojenik ve herkesi büyüleyen başka bir şeyin olamayacağını düşünürler. İtalyan televizyon haberlerini izlerken ekranda gördüğü böyle bir felaket Armande'nin keyfini kaçırmıştı, ya da keyfi kaçmış numarası yapıyordu (kendisini ilgi çekici kılmaktan çok hoşlanırdı) —slalom flamaları gibi küçük yalımlar, birden beliren cinler gibi kocaman alevler, sayısız rokoko çeşme gibi kesişen eğriler çizerek fışkıran su, düşü andıran bir duman ve yıkım alemi içinde bütün o karmakarışık çalışmaları yönlendiren parıltılı muşamba giysileriyle korkusuz adamlar.

Stresa'da o gece, Armande, fırtınalı karanlıkta akrobatik bir kaçış provası yapmaları konusunda diretti (Hugh yatak şortuyla, kendisi ise Chudo-Yudo pijamalarıyla): Otelin aşırı süslemeli cephesinden aşağı, dördüncü kattan ikinci kata inecek, oradan da hırçın hırçın sallanan ağaçların arasındaki bir koridorun çatısına geçeceklerdi. Hugh, onu vazgeçirmek için boşu boşuna uğraştı. İstim üstündeki kız, kayalara tırmanmakta uzman birisi olarak, şurada burada çeşitli aplike süslemelerin, çok bol çıkıntıların ve küçük parmaklıklı balkonların oluşturduğu, dikkatlice inmeye elverişli tutamaklardan yararlanılarak bunun başarılabileceğini bildiğini söyledi. Hugh'ya, peşinden gelmesini ve yukarıdan kendisine el feneri tutmasını buyurdu. Ayrıca, Hugh'nun, gerektiğinde ona yardım edebilecek kadar yakında bulunması da isteniyordu; sözgelimi, Armande çıplak ayaklarıyla bir sonraki basamağı ararken onu havada asılı tutarak düşey boyunu artırması gerekebilirdi.

Kollarının güçlü olmasına karşın, Hugh, bir antropoit olarak son derece beceriksizdi. Deneyin içine etti. Kendi balkonlarının hemenaltındaki pencere çıkıntısına çakılıp kaldı. Tuttuğu el feneri, binanın cephesinin küçük bir bölümünü gelişigüzel aydınlatarak elinden kayıp düştü. Tüneğinden aşağıya seslenerek, dönmesi için Armande'ye yalvardı. Ayağının altında ansızın bir pancur açıldı. Hugh, kendi

balkonuna çıkmayı güçbela başardı, hâlâ onun adını haykırıyordu: ama artık Armande'nin yok olup gittiğine inanmıştı. Oysa sonunda, Armande'nin üçüncü kattaki bir odada olduğu anlaşıldı; Hugh oraya gittiğinde, Armande, yatağın yanındaki bir koltukta oturup dergisini okuyan bir yabancının yatağında battaniyeye sarınarak sırtüstü uzanmış sakin sakin sigarasını tüttürüyordu.

Onun cinsel gariplikleri Hugh'yu şaşkına çeviriyor ve sıkıyordu. Çıktıkları gezide Hugh bunlara katlandı. Çetin ceviz bir gelinle New York'taki apartman dairesine döndüğünde, bu gariplikler sürekli bir hal aldı. Armande, düzenli olarak çay saati sularında, oturma odasında, hayali bir sahne üzerindeymişçesine, gelişigüzel gevezeliklerin sürekli eşliğinde sevişeceklerini ferman buyurmuştu: bu sırada, her iki eş de edeplice giyinmeliydi; Hugh en iyi iş takımıyla benekli bir kravat, Armande ise boğazı kapalı şık bir siyah elbise giymeliydi: Doğaya ödün verilerek, iç çamaşırlar sıyrılabilirdi, hatta çözülebilirdi, ama ancak çok çok ihtiyatlı bir biçimde ve nazik çene çalmaya bir saniye bile ara verilmeksizin. Sabırsızlığın yakışıksız, açılmanın ise korkunç olduğu bildirilmişti. Bir gazete ya da sehpadeki bir kitap, Hugh'nun mutlak olarak uygulaması gereken hazırlıkları gözlerden gizlerdi, zavallı Hugh. Hele bir de asıl işi görürken ürkeklik ya da beceriksizlik yaparsa yanmış gitmişti. Ne var ki, Hugh'nun bacaklarını kıstırmış halde yaşadığı keşmekeşte uzun iç çamaşırlarını çekmek için debelenmesinden ya da Armande'nin zırh gibi düzgün çoraplarına değdiğinde çıkan hışırtıdan daha kötüsü, tanıdıklar, siyaset, burçlar ya da hizmetçiler hakkında hiç susmaksızın hafif hafif söyleşme zorunluluğuydu ve bu arada gözle görülür acelecilik yasaktı, bu çetin iş rahatsız küçük bir divanda hafif bükülmüş yarı oturur durumda, gizliden gizliye, çırpınışlı bir sona erdirilmeliydi. Kurmacayla gerçek arasındaki karşıtlığın —birçok başka bakımdan neredeyse yarımakıllı olan kimi Uzakdoğu halklarının görenkelerini anımsarsak, ne de olsa sanatsal incelik yönünde birtakım savları olan karşıtlığın— doğurduğu heyecanı, Armande Hugh'dan sandığı kadar iyi saklayabilmiş olsaydı, Hugh'nun cılız cinsel gücü belki de bu çetin sınavı kaldıramazdı. Ama Hugh'nun başlıca desteği, çamdan kavaktan konuşmaları sürdürmeye yönelik çabaları sayılmazsa Armande'nin hoş hatlarını yavaş yavaş donduran ve hiç boşa çıkmayan donakalarak kendinden geçiş beklentisinde yatıyordu. Hugh, Armande'nin

kendisine yatakta, çarşafın altında, o bir bayan arkadaşıyla telefonda dedikodu yaparken ya da bilmediği bir erkeği makaraya sararken, sahip olmasını istediği nadir durumların daha da az normal olan dekoruna, oturma odasını yeğliyordu. Bizim Person'ın bütün bunları sineye çekme, akla yatkın açıklamalar bulma vb. yeteneği, ona sempati duymamıza yol açıyor, ama ara sıra bile olsa, dupduru bir neşe de uyandırıyor. Sözgelimi, Hugh'nun kendi kendine söylediğine göre, Armande küçük denemelerinden ve bir kayak kazası sonucu kalçası boyunca oluşan yara izinden utandığı için soyunmak istemiyordu. Salak Person!

Evliliklerinin, düşmüş, kaygısız, şen Amerika'da geçen ayları boyunca Armande Hugh'ya sadık kaldı mı? Orada geçirdikleri ilk ve son kışta Armande, yanında Hugh olmadan birkaç kez Quebec'teki Aval'a ya da Colorado'daki Chute'a kayak yapmaya gitti. Hugh, yalnız başınayken, bir herifle elele tutuşma ya da onun iyi geceler dilemek için öpmesine izin verme gibi aldatma bayağılıklarını düşünmeyi kendine yasakladı. Böyle bayağılıkları düşlemek bile, onun için neredeyse şehvet dolu bir birleşme kadar acı vericiydi. Armande uzakta olduğu sürece, ruhun çelik kapısı sıkı sıkıya kapalı duruyordu; ne var ki, altın sikkeler kadar parlak düz düğmeli o mavi mantosu içinde bir hostes gibi iki dirhem bir çekirdek görünüşüyle, bronzlaşmış parıltılı yüzüyle dönüp geldiği anda, Hugh'nun içinde ansızın iğrenç bir şey açılıyor, bir düzine kıvrak sporcu ortalıkta dönenmeye ve zihninin bütün motellerine Armande'yi kaldırıp götürmeye başlıyorlardı. Oysa bildiğimiz gibi, gerçekte Armande, üç yolculuğu süresince yalnızca bir düzine yaman aşıkla tam birlikteliğin tadını çıkarmıştı. Armande'nin, pek sağlam bir işi olmayan, oldukça sıradan bir Amerikalı'yla niçin evlendiğini, hiç kimse, en başta da annesi, bir türlü anlayamıyordu; ama şimdi sevgiyle ilgili tartışmamızı noktalamamız gerekiyor.

18

Şubatın ikinci haftasında, ölümün onları ayırmasından bir ay kadar önce, Personlar birkaç günlüğüne Avrupa'ya uçtular: Armande, Belçika'da bir hastanede ölüm döşeğinde yatan annesini ziyaret edecekti (hayırlı evlat geldiğinde çok geç olmuştu), Hugh ise, çalıştığı firmanın isteğiyle, Bay R.'ye ve yine İsviçre'de oturan bir Amerikalı yazara uğrayacaktı.

Taksi, Hugh'yu, Bay R.'nin Versex'in yukarısındaki büyük, eski ve çirkin kır evinin önüne bıraktığında şiddetli bir yağmur yağıyordu. Çakıl döşeli bir yoldan yürüdü, yolun iki yanında yağmur suyundan oluşan dereler köpürerek akıyordu. Ön kapının aralık olduğunu gördü; paspasa ayağını silerken, antredeki telefon sehpasının yanında sırtı dönük olarak Julia Moore'un ayakta durduğunu eğlenceli bir şaşkınlıkla farketti. Saçını, eski günlerdeki gibi yine güzelce omuz hizasında kestirmişti ve aynı turuncu bluzu giymişti. Hugh, ayaklarını silmeyi bitirmişti ki kız da ahizeyi yerine koydu ve bütünüyle farklı bir kız olduğu anlaşıldı.

"Beklettiğim için özür dilerim," dedi, gülümseyen gözlerini Hugh'ya dikerek. "Bay Tamworth'ün yerine bakıyorum, kendisi Fas'a tatile gitti de."

Hugh Person, kütüphaneye girdi; rahat döşenmiş ama kesinlikle eski modaya uygun ve oldukça yetersiz aydınlatılmış bu odada dizi dizi ansiklopediler, sözlükler, kılavuzlar, yazarın kitaplarının çeşitli basımlarından ve çevirilerinden örnekler duruyordu. Hugh yumuşak bir koltuğa oturdu ve görüşülecek konuların listesini çantasından çıkardı. İki ana sorun, *Tralatisyonlar*'ın daktilo edilmiş metnindeki çok kolayca tanınabilen birtakım kişilerin nasıl değiştirileceği ve hiçbir ticari başarı şansı olmayan başlığın ne yapılacağıydı.

O anda R. içeri girdi. Üç dört günden beri tıraş olmamıştı; kurşunkalemler, tükenmezler, üç gözlük, kartlar, kocaman ataşlar, lastik

bantlar ve bir iki hoşbeş sözünden sonra bizim Person'a doğrultulacak olan —ama o anda gözle görülemeyen— hançer gibi mesleki araç gerecini yanında taşımak için elverişli bulduğu gülünç mavi bir tulum giymişti.

Hugh'nun boşalttığı koltuğa çökercesine oturur ve ona karşıdaki benzer bir koltuğu gösterirken, "Bir kez değil, sık sık söylediğim şeyi," dedi, "yinelemekten başka bir şey gelmez elimden: Bir kediyi değiştirebilirsiniz, ama benim kişilerimi değiştiremezsiniz. 'Mecaz' sözcüğünün en saygın eşanlamlısı olan başlığa gelince, vahşi aygırlar bile onu benden kaçıramaz. Doktorumun önerisi üzerine, Tamworth mahzenimi kilitleyip anahtarını saklamış, çilingir anahtarın benzerini pazartesinden önce yapamıyor ve bilirsin, ben de köyde satılan ucuz şarapları almayacak kadar gururlu olduğum için, sana ikram edebileceğim tek şey —peşin peşin başını sallıyorsun, tamamen haklısın evlat— bir kutu kayısı suyu. Şimdi izin verirsen, seninle başlıklar ve yakıştırmalar hakkında konuşalım. Biliyorsun, bana yazdığın şu mektup suratımı bir karış etti. Önemsiz şeylerle oyalanmakla suçlandım, ama benim önemsiz karakterlerimin, izin verirsen bir sözcük oyunu yapayım, dokunulmazlığı vardır."

Açıklamalarına devam ederek, gerçek sanatçı, yaşayan bir bireyi esas alan bir karakter oluşturmaya karar vermişse, o karakteri kamufle etmek için metni yeniden yazmanın, tıpkı kilden yapılmış küçük bir bebeğe iğne batırarak komşu kızın ölmesini sağlamak gibi, canlı prototipi yok etmekle aynı kapıya çıktığını söyledi. Kompozisyon sanatsal niteliğe sahip olduğu sürece, yalnız su kaldırmakla kalmayıp şarap da kaldırdığı sürece, bir anlamda toptan tüfekten etkilenmeyecek kadar sağlam, bir anlamda da cam kadar kırılgan olurdu. Kırılgandı, çünkü çekingen bir yayımcı, sanatçıyı zorlayarak, "dolgun"u "ince" ya da "kumral"ı "sarışın" yaptırdığı zaman hem imgeyi hem de imgenin durduğu işi ve çevresindeki tüm yapıyı tanınmaz hale getirirdi. Toptan tüfekten etkilenmezdi, çünkü imge ne denli köklü biçimde değiştirilirse değiştirilsin, onun prototipi, öykünün dokusunda kalan boşluğun biçiminden yine de tanınabilirdi. Ama bütün bunlar bir yana, betimlemekle suçlandığı kişiler, varlıklarını ve kırgınlıklarını duyurmayacak kadar serinkanlıydılar. Aslına bakılırsa, edebiyat

toplantılarında yapılan gevezelikleri, Fransızlar'ın söyledikleri gibi, biraz bilmiş bir havayla dinlemekten zevk bile alırlardı.

Çıngar çıkaran sorunlardan birisi de kitabın başlığıydı —*Tralatisyonlar*. Okuyucular, iki tip başlığın olduğunu kavrayamıyorlardı. Bunların birisi, kitap yazıldıktan sonra sersem yazarın ya da kurnaz yayıncının bulduğu başlıktı. *O başlık*, yumruğun yan tarafıyla basturılarak yapıştırılmış bir etiketten başka bir şey değildi. En kötü listebaşı kitaplarımızın çoğunun başlığı bu türdendi. Ama bir de öteki tür başlık vardı: Bu, filigran gibi kitabın içinden parlayan başlıktı, kitapla birlikte doğan başlıktı, yazarın yazılı sayfaları biriktirdiği yıllar içinde kendinden bir parça gibi benimseyecek kadar alıştığı başlıktı. Hayır, Bay R. *Tralatisyonlar*'dan vazgeçemezdi.

Hugh, cesaretini toplayarak, dilin iki "t"den ikincisinin yerine "l" koymaya yatkın olduğunu söyleddi.

"Cehaletin dili," diye bağırdı Bay R.

Sevimli minik sekreteri içeriye girerek, heyecanlanmaması ve yorulmaması gerektiğini bildirdi. Kocaman adam zorla doğrulup titreyerek ve sırıtarak ayağa kalktı ve iri kıllı ellerini uzattı.

"Peki," dedi Hugh, "görüşmemi istediği konularda sizin ne denli duyarlı olduğunuzu elbette Phil'e anlatacağım. Hoşça kalın efendim, gelecek hafta kapak tasarımının bir örneğini almış olursunuz."

"Gülü güle, görüşmek dileğiyle," dedi Bay R.

19

Şimdi yeniden New York'tayız ve bu onların birlikte geçirdikleri son akşam.

Hemen üstlerindeki çatı dairesinde oturan Belçikalı sanatçıyla ortaklaşa çalıştırdıkları obur Pauline, *le femme de mènage*, onlara şahane bir akşam yemeği sundu (belki biraz zengince, ama mükellef sayılamayacak bir yemekti, her ikisi de çok yiyen insanlar değillerdi) ve sonra bulaşıkları yıkayıp her zamanki saatinde (21:15 sularında) gitti. Birazcık TV izlemek için bir süre oturma gibi sinir bozucu bir huyu olduğundan, Armande, daima onun gitmesini bekler ve ancak ondan sonra TV'yi açıp keyfince izlemeye başlardı. Şimdi televizyonu açtı, biraz bekledi, kanal değiştirdi —iğrendiğini gösteren bir hareketle görüntüyü öldürdü (bu konularda onun beğendiklerinde ve huylandıklarında mantık aranamazdı, bir iki programı tutkulu bir düzenlilikle seyredebilir ya da tam tersine, o harika icadı, yalnız kendisinin bildiği bir yanlışından dolayı cezalandırıyormuş gibi, bir hafta hiç açmazdı, Hugh ise onun oyuncularla ve yorumcularla olan anlaşılmaz kan davalarını görmezden gelmeyi yeğliyordu). Armande bir kitabı açtı, ama o anda Phil'in karısı telefon etti; onu, sevicilerin oynadığı sevici bir piyesin ertesi gün yapılacak galasına çağırıyordu. Konuşmaları yirmi beş dakika sürdü; Armande, kendine güvenen alçak bir tonla konuşuyordu, Phyllis ise öylesine bağırıyordu ki, yuvarlak masanın başına oturmuş bir yığın provanın düzeltisini yapmakta olan Hugh, eğer öyle bir niyeti olsaydı, entipüften dırdırın her iki konuşmacısını da rahatça duyabilirdi. Ama o, Armande'nin, taklit şöminenin yanındaki gri pelüş kanepeye döndükten sonra yaptığı özetle yetindi. Daha önce de olduğu gibi, saat 22 sularında, yukarıdan ansızın son derece kulak tırmalayıcı gürültüler ve gıcırtılar gelmeye başladı: Yukarıdaki gerzek, çok ağır olan anlaşılmaz bir heykeli (*Pauline anide* olarak

adlandırılmıştı) stüdyosunun ortasından geceleyin durduğu köşeye sürüklemeye çalışıyordu. Her zamanki şaşmaz tepkisiyle Armande tavana ters ters baktı ve bu denli arkadaş canlısı, bu denli yardımsever bir komşu olmasaydı, Phil'in kuzenine (apartmanın yöneticisine) çoktan şikayette bulunmuş olacağını söyledi. Sessizlik yeniden kurulduğunda, telefon çalmadan önce elinde bulunan kitabı aramaya başladı. Kocası, derli toplu, becerili ve berrak düşünceli Armande'de insanın soyutlama yeteneğinin güzelliğini ve umarsızlığını her fark edişinde, çok mutlu olmayan insanların "yaşam" dedikleri şeyin sıkıcı ve acımasız çirkinliğine katlanmasını sağlayan özel bir sevecenlik dalgası hissederdi hep. Şimdi, karısının fellik fellik aradığı nesneyi buldu (telefonun yanındaki gazetelikte duruyordu) ve onu karısına verirken, saygılı dudaklarını onun şakağına ve bir tutam sarı saçına değdirme olanağı buldu. Sonra, Hugh, *Tralatisyonlar*'ın prova baskısına, Armande de kitabına döndü. Fransızca bir gezi kılavuzu olan kitapta çatallı ve yıldızlı birçok şahane lokanta sıralanmıştı, ama üç ya da dahaçok kulesi ve bazen de genç bir ağaç dalı üstünde küçük kırmızı ötücü kuşu olan "hoş, sessiz, iyi konumlu oteller" çok değildi.

"İşte hoş bir rastlantı," diye gözlemde bulundu Hugh. "Oldukça açık saçık bir bölümde, yazarın karakterlerinden birisi —ha, aklıma gelmişken, bu sözcük 'Savoie' mi olmalı, yoksa 'Savoy' mu?"

"Rastlantı dediğin ne?"

"Oh. Yazarın karakterlerinden birisi, Michelin adlı birisine yol göstererek diyor ki: Gascogne'daki Condom ile Savoie'daki Pussy arasında millerce yol var."

"Savoy bir otel," dedi Armande ve önce ağzı kapalı, sonra da açık olarak iki kez esnedi. "Niçin böylesine yorgun olduğumu bilmiyorum," diye ekledi, "ama bu esnemelerin insanın uykusunu açmaktan başka bir işe yaramadığını biliyorum. Sanırım, bu gece yeni haplarımı deneyeceğim."

"Çok düzgün bir yamaçtan aşağı kayaklarının üstünde süzüldüğünü hayal etmeyi dene. Gençliğimde kafamda tenis oynardım ve çoğu kez işe yarardı, özellikle de yeni, bembeyaz toplarla."

Armande bir an daha dalgın dalgın oturdu, sonra ortalığı derleyip toparladı ve bir bardak almak için mutfağa gitti.

Hugh, prova baskıları iki kez okumayı seviyordu; ilkinde dizgi yanlışlarını düzeltiyor, ikincisinde ise metni değerlendiriyordu. Önce gözle kontrol yapıp, zihinsel zevki sonraya bırakmanın işe yaradığına inanıyordu. Şimdi ikinci aşamanın tadını çıkarıyordu ve yanlışlık aramamakla birlikte, yine de gözden —kendisinin ya da dizgicinin gözünden— kaçmış bir hatayı yakalama olanağı vardı. Birtakım alışılmamış üslup ve yazım özelliklerini, (yazar için hazırlanmış) ikinci bir nüshanın kenarlarına, son derece çekingence notlar düşerek sorgulamaktan da geri durmuyordu; böyle yaparken, dehanın değil, dilbilgisinin sorgulandığını büyük adamın anlayacağını umuyordu.

Phil'le yapılan uzun bir görüşmeden sonra, R.'nin karışık aşk yaşamını anlatırken sergilediği açık sözlülükten kaynaklanabilecek iftira riskleri konusunda hiçbir şey yapılmamasına karar verilmişti. R., "bunun bedelini bir kez daha yalnızlıkla ve pişmanlıkla ödemişti ve şimdi, anlattığı öyküden incinebilecek her ahmağa nakit ödeme yapmaya da hazır"dı (en son mektubundan kısaltılarak alınmıştır). R., eleştirdiği gözde yazarların kaçamaklı sözlerinden (tumturaklı anlatımına karşın) çok daha uçarı bir nitelik taşıyan uzun bir bölümde, görülmeye değer bir uçurumun yukarısındaki düzlükte ve bu denli ürkütücü olmayan başka yerlerde genç bir aşığı öpücüklere boğarak eğlendiren bir anne ile kızını sergiliyordu. Hugh, Bayan R.'yi yeterince tanımadığı için, kitaptaki anaya benzerliği konusunda bir şey diyemezdi (sarkık memeler, sallanan kalçalar, çiftleşme sırasında çıkardığı rakun gibi hırıltılar vb.); ne var ki, anlatılan kız evlat, yazar *tarafından* sarı saçlı olarak betimlenmiş ve güzelliğinin Avrasyalı niteliği ikinci plana itilmiş olmasına karşın, hal ve hareketleriyle, soluk almaksızın konuşmasıyla, Hugh'nun bilinçli olarak tanımadığı ama tabloya uygun düşen birçok başka özelliğiyle, hiç kuşkusuz Julia'ydı. Hugh ilgiyle ve kendini kaptırarak okuyordu, ama metnin saydam akışı içinde, bazılarımızın yapmaya çalıştığı gibi, provayı düzeltmeye devam ediyordu —şurada tam çıkmamış bir harfi onarıyor, burayı italik yapıyordu, gözü ve omurgası (gerçek okuyucunun ana organı) birbirini engellemekten çok, uyum içinde çalışıyordu. Bazen bir sözün gerçekte ne anlama geldiğini merak ediyordu —"rimiform" sözüyle anlatılmak istenen tam olarak neydi, "balan eriği" neye benzerdi, yoksa "b"yi büyük harf yapıp "l"den

sonra "k" harfi mi koymalıydı? Evde kullandığı sözlük, bürodaki kocaman yıpranmış sözlük kadar geniş bilgi içermiyordu ve işte şimdi, "kirbaç ağacın tüm altınları", "mavlı holoz" gibi harika şeylere takılıp kalmıştı. Rastgele bir karakter olan "Adam von Librikov"un adının orta sözcüğüne soru işareti koydu, çünkü bu Almanca edat, adın geri kalanına aykırı düşüyordu; yoksa bütün sözdizimi kurnazca bir şifre miydi? En sonunda, sorusunun üstünü çizdi, ama öte yandan, başka bir bölümdeki düzeltmeyi yeniden "Cnut Saltanatı" haline getirdi; kendisinden önce avanak bir düzeltmen, ya ilk sözcükteki harflerin yer değiştirmesi ya da "Knout" olarak düzeltilmesi gerektiğini sanmıştı —o hanım düzeltmen de Armande gibi Rus kökenliydi.

Bizim Person, bizim okuyucu, R.'nin süslü ve piç üslubunu tam olarak onayladığından emin değildi; yine de, en iyi yanıyla ("sisten kuşaklı bir ayın külrengi ebemkuşağı"), bu üslubun şeytani bir çekiciliği vardı. Hugh, kurgusal verilere dayanarak, yazarın hangi yaşta, hangi koşullarda Julia'yı ayartmaya başladığını saptama çabasına da kendini kaptırdı: Bu, Julia'nın çocukluğunda mı olmuştu —onu banyosunda gıdıklayarak, ıslak omuzlarını öperek, sonra bir gün, romanda ağız sulandırıcı bir dille anlatıldığı gibi, büyük bir havluya sarılmış halde onu inine taşıyarak mı yapmıştı bunu? Yoksa, defalarca yayımlanmış, ama gerçekten harika olan bazı kısa öykülerini, öğrencilerden ve kentin ileri gelenlerinden oluşan büyük bir dinleyici kitlesine iki bin dolar karşılığında okumak için anlaşma yaptığı yıl olan, Julia'nın fakültedeki ilk yılında mı onunla flört etmişti? *Öyle* bir yeteneğe sahip olmak ne güzeldi!

20

Artık saat 23'ü geçmişti. Oturma odasındaki ışıkları söndürüp pencereyi açtı. Rüzgârlı Mart gecesi, odada bir şeylere çarpıp ıslık çaldı. Yarım çekilmiş perdelerin arasından görünen bir ışıklı tabela, DOPPLAR, mora dönüştü ve High'nun masada bıraktığı ölüm beyazyılığındaki kağıtları aydınlattı.

Gözlerinin yan odadaki karanlığa alışmasını bekledi ve yavaşça içeri süzüldü. Armande'nin ilk uykusu çoğunlukla gürültülü bir horlamadan belli olurdu. Böylesine ince ve çıtı pıtı bir kızın nasıl bu denli şiddetli bir titreşim çıkarabildiğine şaşmamak elde değildi. Bu durum, evliliklerinin ilk zamanlarında Hugh'nun canını sıkmıştı, çünkü bütün gece boyunca sürmesi olasılığı gözünü korkutmuştu. Ne var ki, bir şeyler, dışarıdan gelen bir ses, düşünde sıçraması ya da yumuşak başlı kocasının ürke ürke boğazını temizlemesi, Armande'nin kımıldanmasına, iç geçirmesine, belki dudaklarını şapırdatmasına ya da yanüstü dönmesine neden oluyordu, ondan sonra da külçe gibi uyuyordu. Bu ritm değişikliği, herhalde Hugh'nun salonda çalıştığı sırada olup bitmişti; şimdi Hugh, bütün bu olaylar dizisinin yinelenmesinden çekinerek, elinden geldiğince ses çıkarmadan soyunmaya çalıştı. Sonra, pijama yerine giydiği şortlardan yeni bir tane almak için olağanüstü gıcırtılı sesler çıkaran (başka zamanlarda o sese hiç dikkat çekmemişti) bir çekmeceyi açmak aklına geldi. Eski ahşabın sinir bozucu inilt isine fısıltıyla küfretti ve çekmeceyi yerine itmekten kaçındı; ama parmaklarının ucuna basarak çift kişilik yatağın kendine ait tarafına yönelir yönelmez, bu kez de taban tahtaları başladı. Bu Armande'yi uyandırdı mı? Evet, belli belirsiz uyandırdı ya da en azından uykusunu böldü ve Armande ışıkla ilgili bir şeyler mırıldandı. Gerçekte, karanlığı bozan tek şey, Hugh'nun aralık bıraktığı oturma odasının kapısından çapraz olarak vuran bir ışık

demetiydi. Hugh şimdi kapıyı yavaşça kapatarak el yordamıyla yatağa doğru yöneldi.

Bir süre gözleri açık uzanarak başka bir hafif inatçı sesi dinledi; bozuk bir radyatörün altındaki muşambaya şıp şıp su damlıyordu. Hugh'nun uykusuz bir geceye daha başlamak üzere olduğunu sandığınızı mı söylediniz? Hiç de değil. Hugh aslında çok uykusunun geldiğini ve ara sıra medet umduğu, korkutucu derecede etkili "Murphy Hapı"na hiç gereksinimi olmadığını hissetti. Ama kendini uykulu hissetmesine karşın, birçok sıkıntısının sinsice yanına sokulup üstüne çullanmaya hazırlandığının ayırdındaydı. Hangi sıkıntılardı bunlar? Çok ciddi ya da özel olmayan, sıradan şeylerdi. Sırtüstü uzanarak onların toplanmalarını bekledi; gözleri karanlığa alışırken, tavandaki olağan yerlerini almak üzere yavaş yavaş yaklaşan soluk beneklerle birlikte onlar da toplandılar. Karısını, onu uzak tutmak için yine kadınca bir hastalık numarası uydurmakta olduğunu; belki birçok başka konuda da yalan söylediğini; zaman olarak evliliğinden önce, mekan olarak da aynı odada başka bir kızla geçirdiği geceyi ondan gizlemekle kendisinin de bir anlamda ona ihanet ettiğini; başka insanların kitaplarını yayına hazırlamanın küçültücü bir iş olduğunu; karısına duyduğu gitgide büyüyen, gitgide derinleşen sevgi karşısında hiçbir devamlı angaryanın ya da geçici doyumsuzluğun önem taşımadığını; gelecek al içinde bir göz doktoruna görünmesi gerektiğini düşündü. Yanlış harfin yerine "y" harfini koydu ve kapanan gözlerinin karanlığında gitgide alacalaşan prova baskıyı taramayı sürdürdü. Göğsündeki çifte sıkışmayla fırlayarak yeniden kendine geldi ve günlük sigara tayınını bir çift kalp atışıyla sınırlandıracağı konusunda ıslah olmamış benliğine söz verdi.

"Sonra da uyuyakaldın, ha?"

"Evet. Baskıda silik çıkmış bir satırı sökmeye çalışmış olabilirim ama —evet, uyudum."

"Sanırım, tam tersine, uykum hiç bu denli derin olmamıştı. Anlayacağınız, ondan önceki gece ancak birkaç dakika uyumuştum."

"Pekâlâ. Büyük hapishanelerde görevli ruhbilimcilerin, cinayet araçları ve yöntemleriyle ilgili ölümbilim dalını da başka şeylerin yanı

sıra incelemiş olduklarını acaba biliyor musunuz?"

Person, bezgince, olumsuz bir ses çıkardı.

"Peki, şöyle anlatayım: Polis, suçlunun hangi aleti kullandığını öğrenmek ister; ölümbilimci ise o aletin niçin ve nasıl kullanıldığını bilmek ister. Buraya kadar açık-mı?"

Bezgince olumlama.

"Alet, şey, alettir. Aslında alet, çalışmanın ayrılmaz bir parçası olabilir; sözgelimi, gönyenin gerçekten marangozun bir parçası olması gibi. Ya da bunlar gibi etten ve kemikten olabilir" (Hugh'nun ellerini tutarak sırayla hafifçe vurdu, sergiliyormuş gibi ya da bir çocuk oyununa başlayacakmış gibi kendi avuçlarına koydu).

Hugh'nun kocaman ellerini, iki boş tabak gibi kendisine geri verdi. Sonra, genç bir yetişkini boğmakta genellikle iki yöntemden birinin kullanıldığını açıkladı: Amatörce, pek de etkili olmayan cepheden saldırı ve arkadan yapılan daha profesyonel saldırı. Birinci yöntemde, sekiz parmak kurbanının boğazını sıkıca kavrarken iki başparmak da gırtlağına basturılır; ama bu yöntemde, kurban, saldırganın bileklerini tutabilir ya da saldırıyı başka bir şekilde savuşturabilir. Daha kesin bir yol olan ikinci, yani arkadan uygulanan yöntem, oğlanın ya da tercihan kızın ensesine iki başparmakla sıkıca basturırken, diğer parmaklarla gırtlağını sıkmaktan oluşur. Biz ilk tutuşu "Pouce" olarak, ikincisini ise "Fingerman" olarak adlandırıyoruz. Sizin arkadan saldırdığınızı biliyoruz, ama şu soru aklımıza takılıyor: Karınızı boğmayı tasarlarken niçin Fingerman'ı seçtiniz? Ani ve güçlü sıkışıyla bu yöntemin en fazla başarı şansı yarattığını içgüdülerinizle hissettiğiniz için mi? Yoksa, kafanızda başka, özel düşünceleriniz mi vardı, örneğin, işlem sırasında onun yüz ifadesindeki değişmeleri izlemekten aslında nefret edeceğinizi mi düşündünüz?

Hugh hiçbir şey tasarlamamıştı. Kendiliğinden olan korkunç eylem süresince uyumuş ve ancak her ikisi de yatağın yanında yere düştüklerinde uyanmıştı.

Düşünde, evin yanmakta olduğunu gördüğünden söz etmişti, değil mi?

Bu doğru. Her yandan alevler fışkırıyordu ve her şey, kıpkızıl camsı

plastik şeritlerin arasından görülüyordu. Rastlantıyla aynı yatağı paylaştığı kadın pencereyi sonuna kadar açmıştı. Oh, kimdi o? Geçmişten geliyordu —yirmi yıl kadar önce, yurtdışına yaptığı ilk gezide rastladığı bir sokak kadınıydı, aslında Amerikalı olmakla birlikte karma bir aileden gelen Giulia Romeo adında çok tatlı, zavallı bir kızdı; soyadı eski İtalyanca'da "hacı" anlamına gelir, ama o zaman hepimiz birer hacıyız ve bütün düşler, günlük gerçekliğin anagramlarıdır. Hugh, kızın atlamasını önlemek için peşinden fırladı. Pencere büyük ve alçaktı; o buz ve ateş ülkesinde adet olduğu üzere, geniş bir denizliği vardı. Ne buzullar, ne şafaklar! Giulia ya da Julia ışıklı bedenine bir Doppler gecelik giymiş ve denizliğin üstünde ileriye doğru uzanmıştı, iki yana açılmış kolları hâlâ pencerenin kanatlarına değiyordu. Hugh, kızın saydam bedeninden aşağıya baktı; orada, ta aşağıda, avlunun ya da bahçenin uçurumunda aynı alevler, karla kaplı çocukluk günlerinin şenlikli vitrinlerinde gizli bir vantilatörün üflemesiyle taklit Noel kütüklerinin çevresinde titreşen kırmızı kağıt şeritler gibi oynaşıyordu. Sıçramak ya da düğümlenerek yapılmış pencere hasırının üstünde çömelmeye çalışmak (gördüğü düşün arkaplanındaki bir metal aynada, Ortaçağ'dan gelmiş gibi görünen, Flemenkli'yi andıran uzun boyunlu bir tezgahtar kız, düğüm atma tekniğini gösteriyordu) Hugh'ya delilik gibi geldi ve zavallı Hugh, Juliet'i engellemek için elinden geleni yaptı. En iyi şekilde tutmaya çalışırken, arkadan kızın boynunu kavramıştı, dörtgen tırnaklı başparmakları kızın mor ışıklı ensesine gömülmüştü, sekiz parmağı ise gırtlağını sıkıyordu. Bahçenin yada yolun karşısındaki bir bilim sinemasının perdesinde, kıvranan bir soluk borusu gösteriliyordu, ama bunun dışında her şey oldukça güvenli ve rahat bir hal almıştı; Hugh, Julia'yı nazikçe yakalamıştı; Julia, yangından kaçmak için intihardan farklı olmayan bir mücadeleye girerek pencere denizliğinden şans eseri kaymamış ve Hugh'yu da kendisiyle birlikte boşluğa sürüklememiş olsaydı, Hugh onu mutlak bir ölümden kurtarabilecekti. Ne düşüştü! Julia ne salaktı! Bay Rome'nun, caddede itfaiyeciler ve dağcı rehberleri tarafından röntgeni çekilirken o eğri büğrü gırtlak kıkırdağını kavramaya, bükmeye ve çatırdatmaya devam ediyor olması ne şanstı! Nasıl uçmuşlardı ama! Genç bir canı kucağında taşıyan süpermen!

Zeminin verdiği acı, beklediğinden çok daha azdı. Bu, bir hastanın düşü değil, bir yüreklilik gösterisi, Person. Size bildirmem gerekecek. Hugh dirseğini incitti ve kızın gece sehpası, üstündeki lambayla, su bardağıyla, kitapla birlikte çöktü; ama helal olsun, kız güvenlikteydi, onunla birlikteydi, hareketsiz yatıyordu. Hugh, düşen lambayı el yordamıyla buldu ve alışılmamış konumunda özenle yaktı. Bir an için, karısının döşemeye yüzüstü uzanmış, sarı saçları sanki uçuşuyormuşçasına yayılmış halde orada ne yaptığını merak etti. Sonra kendi çekingen pençelerine bakakaldı.

21

"Değerli Phil,

"Bu, hiç kuşkusuz, sana yazdığım son mektup. Sizden ayrılıyorum. Daha da büyük başka bir Yayınevi için sizden ayrılıyorum. O Yayınevi'nde, düzeltilerimi kanatlı melekler yapacak —ya da yazılarımı şeytanlar yanlış dizecek; elbette hangisinin olacağı, zavallı ruhuma uygun görülecek kısma bağlı. Bu yüzden, hoşçakal aziz dostum; dilerim, varisin bunu açık artırmada en yüksek fiyata satar.

"Bu, bütünüyle benim kalemimden çıkmış bir belgedir; çünkü bunu Tom Tam'in ya da oğlan daktilograflarından birisinin okumamasını yeğliyorum. Bologna'daki bir hastanenin tek özel odasında geçirdiğim beceriksizce bir ameliyattan sonra ölümcül derecede hastayım. Bunu sana postalayacak olan nazik genç hemşire, ürkütücü kesip biçme hareketleriyle bana bir şeyler anlattı; bu iyiliğinin karşılığını, hâlâ bir adam olsaydım yapabileceğim kadar cömertçe ödedim. Aslında, ölüm bilgisinin yararları, sevginin yararlarından çok daha değerlidir. Bademgözlü küçük casusumun anlattığına göre, büyük cerrah, dilerim onun karaciğeri de çürüsün, dün azrail gibi sırıtarak *operazione*'nin *perfetta* olduğunu bildirirken bana yalan söylemiş. Evet, Euler'in sıfırı mükemmel sayı oarak tanımladığı anlamda benim organım da öyleymiş. Gerçekte bedenimi yarıp açmışlar, çürümüş *fegato*'ma dehşet içinde bakmışlar ve ellerini bile sürmeden geri dikmişler.

"Tamworth sorunuyla başını ağrıtmayacağım. Bu sabah ziyaretime geldiğinde yamuk herifin sakallı dudaklarındaki kibirli ifadeyi görmeliydin. Bildiğin —herkesin, hatta Marion'ın bile bildiği— gibi, her taşın altına girerek, Almanca kokan her sözcüğümü ayıklayarak bütün işlerime burnunu soktu; bu nedenle, şimdi, canlıyken parmağında oynattığı adamın ölüsünün de ıcığını cıcığını çıkarabilir. Tamworth'ün

dolambaçlı planlarını her aşamada boşa çıkarmak için, ölümümden sonra alınmasını istediğim önlemler konusunda benim ve senin avukatına da yazıyorum.

"Bugüne değin sevdiğim tek çocuk, baş döndürücü, salak, güvenilmez küçük Julia Moore'dur. Sahip olduğum her kuruş ve Tamworth'ün elinden kurtarılabilecek bütün edebi kalıntılar, vasiyetimdeki anlaşılmaz belirsizliklere bakılmaksızın, ona verilmelidir; neyi kastettiğimi Sam biliyor ve ona göre hareket edecek.

"Eserimin son iki bölümü elinizde. Yayım çalışmalarını yürütmek üzere Hugh Person orada olmadığı için çok üzgünüm. Bu mektup eline ulaştığında, aldığını açık açık belirtme; onun yerine, bu mektubu kastettiğini anlamamı sağlayacak bir tür şifre gibi, Person'le ilgili dedikodu niteliğinde bazı bilgiler ver bana —örneğin, tamamen sarayı andıran bir nöbete tutularak hareket ettiği anlaşıldıysa niçin hapse atıldı, bir yıllığına mı, yoksa daha uzun süreli mi; davası yeniden görüldükten ve suç unsuru saptanmadıktan sonra niçin akıl hastası suçlularının konulduğu bir tımarhaneye gönderildi? Özel tedavi gören bir hasta olmadan önce, beş ya da altı yıl boyunca niçin hapishane ile tımarhane arasında mekik dokudu? Şarlatan olmadıkça, kim düşleri tedavi edebilir? Lütfen bütün bunları anlat bana, çünkü Person, tanıdığım en nazik kişilerden birisiydi ve ayrıca sen de, onunla ilgili mektubunda bu zavallı can için her türlü gizli bilgiyi verebilecek bir kişisin.

"Zavallı can, biliyorsun, çok doğru bir söz. Harap olmuş karaciğerim, reddedilen bir elyazması kadar ağır; sık sık iğne yaparak iğrenç sinsi sancıyı uzak tutmayı başarıyorlar, ama her nasılsa o, etimin duvarının arkasında her zaman varlığını koruyor; tıpkı imgelemimin bütün yapılarını, bilinçli benliğimin bütün sınır taşlarını orada, benim ötemde yıkan sonu gelmez bir çığın susturulmuş gümbürtüsü gibi. Ne komik, ölüm döşeğindeki kişilerin her şeyin boş olduğunu, ünün, hırsın, sanatın, falan yararsızlığını gördüklerine inanırdım. Ölmekte olan bir insanın zihnindeki paha biçilmez anıların önemsizleşerek bir seraba dönüştüğüne inanıyordum. Ama artık bunun tam tersini düşünüyorum; benim ve tüm insanların en entipüften duyguları devasa boyutlara ulaştı. Bütün güneş sistemi, bana (ya da sana) ait kol saatinin kristal camında bir yansıdan başka bir şey değil. Büzülüp küçüldükçe büyüyorum.

Sanırım, bu sık rastlanmayan bir olgu. Topyekûn ölümün karşısında, insanın bugüne değin düşlediği bütün dinlerin topyekûn reddi ve topyekûn dinginlik! Bu üç topyekûnluğu bir tek büyük kitapta açıklayabilseydim, hiç kuşku yok ki, o kitap yeni bir İncil, yazarı da yeni bir inancın kurucusu olurdu. Neyse ki, kendime olan özsaygımdan dolayı, o kitap yazılmayacak —salt, ölmekte olan bir adam kitap yazamayacağı için değil, o belirli adam, ancak *dolaysız olarak* anlaşılabilecek şeyleri bir çırpıda asla ifade edemeyeceği için."

Alıcının eklediği not:

"Yazarın öldüğü gün alındı. Ölenler —R. dosyasına konulacak."

22

Person, ayaklarının görünüşünden ve verdiği hisden nefret ediyordu. Ayakları görülmemiş derecede biçimsiz ve duyarlıydı. Büyüyüp; koca adam olduğunda bile, soyunurken ayaklarına bakmaktan kaçınıyordu. Böylece, Amerikalılar'ın evde yalınayak dolaşma çılgınlığından kurtuldu; çocukluk aracılığıyla daha sade ve daha tutumlu zamanlara bir geri dönüştü o. Ayak tırnağının çorabın ipeğine takıldığını salt düşünmek bile nasıl da tüylerini diken diken ediyordu (ipek çoraplar da yoktu)! Pencereyi silerken çıkan gıcırtı bir kadını nasıl ürpertirse, işte öyle ürperiyordu. Ayakları boğum boğumdu, zayıftı, hep acıyordu. Ayakkabı almakla dişçiye gitmek birdi. Şimdi, Witt'e giderken Brig'den almış olduğu neşneye uzun uzun nefretle bakıyordu. Ayakkabı kutusu kadar şeytani bir düzenlilikle ambalajlanmış başka hiçbir şey yoktur. Kağıdı yırtıp açmak Person'a sinirsel bir rahatlama sağladı. Korkunç ağır olan bu kahverengi dağ çizmesini dükkanda bir kez denemişti. Elbette numarası doğruydu ve yine elbette, satıcının yemin billah söylediği kadar rahat değildi. Evet, tam oturuyordu, ama eziyet verici bir oturmaydı bu. Person, çizmeleri ahlaya oflaya giydi ve lanetler yağdırarak bağlarını bağladı. Ne çare, katlanmak gerekiyordu. Yapmayı düşündüğü tırmanış, asfalt ayakkabılarıyla başarılamazdı; ilk ve son kez böyle bir şeye kalkışmağında, kaygan kayalarda bir türlü tutunamamıştı. Bunlar hiç değilse güvenilmez yüzeyleri iyi kavrıyordu. Person, bu çizmeye benzeyen, ama güderiden yapılmış bir çift çizmenin neden olduğu kabarcıkları da anımsadı; o çizmeyi sekiz yıl önce almıştı ve Witt'den ayrılırken kaldırıp atmıştı. Neyse, soldaki çizme sağdakinden biraz daha az sıkıyordu —aksak avuntu.

Koyu renkli ağır ceketini çıkararak eski bir rüzgarlık giydi. Koridorda yürürken, asansöre varmadan üç basamakla karşılaştı. Bunlara verebileceği tek anlam, acı çekeceği konusunda onu uyarıyor

olmalarıydı. Ama Person, can yakıcı acıyı önemsemedi ve bir sigara yaktı.

İkinci sınıf bir otel söz konusu olduğunda, tipik olarak, en iyi dağ manzarası, otelin kuzey ucundaki koridor pencerelerinden görülürdü. Koyu, neredeyse siyah kayalık yükseltiler beyaz damarlıydı, sırtların bazıları, koyu bulutlu gökle birleşiyordu; aşağıda, iğneyapraklı ormanlardan oluşan bir kürk, daha aşağıda ise açık yeşil tarlalar vardı. Karasevdalı dağlar! Görkemli çekim kütleleri!

Vadinin tabanı, dar bir akarsu boyunca kurulmuş küçük Witt kasabasının ve çeşitli köylerin yanı sıra, uzaktaki küçük çaylardan oluşuyordu; çayırlar dikenli tellerle çevrilmişti ve süs olsun diye dizi dizi uzun rezene çiçekleriyle bezenmişti. Akarsu, bir kanal gibi dosdoğru uzanıyordu ve her yer kızılağaçla kaplıydı. Geniş bir alana göz gezdirildiğinde, yakınlara ve uzaklara bakmak, biçilmiş bir yamaçta çapraz uzanan bu çamurlu keçi yoluna ya da karşı bayırdaki düzgün sıralı şu kuzey çamı ormanına bakmak rahatlama sağlamıyordu.

Person'ın tekrar ziyaretinin ilk aşaması (azizlik mertebesine yakın Katolik bir şair olan Fransız bir atası gibi Person da hac ziyaretleri yapmaya eğilimliydi), Witt'in içinden geçerek yukarıdaki yamaçta bulunan bir grup köşke kadar uzanan bir yürüyüşten oluşuyordu. Küçük kasaba daha çirkin ve düzensiz görünüyordu. Person, çeşmeyi, bankayı, kiliseyi, büyük kestane ağacını ve kahvehaneyi tanıdı. Kapısının yanındaki bankla, hiç gelmeyen mektupları bekleyen postane de oradaydı.

Köprüden geçti; ona hiçbir şey anlatamayacak olan derenin bozuk sesini dinlemek için durmadı bile. Yamacın tepesinde köknarlar bir saçak oluşturuyordu ve onların ötesinde ise yağmur bulutlarının altında kurşuni bir düzenle tek tük köknarlar —puslu hayaletler ya da yeniden dikilmiş ağaçlar— duruyordu. Yeni bir yol yapılmış ve yeni evler türemişti; Hugh'nun anımsadığı ya ada anamsadığını sandığı zayıf nirengi noktaları bunların arasında kaybolup gitmişti.

Şimdi Hugh, hâlâ ölmüş kadının saçma Rusça küçük adını taşıyan Villa Nastia'yı bulmalıydı. Kadın, son hastalığından önce burayı çocuksuz bir İngiliz çifte satmıştı. Hugh, geçmişe ait bir imgeyi koymak için camdan bir zarfın kullanılması gibi, sundurmaya bir göz atacaktı.

Hugh, bir sokağın köşesinde duraksadı. Hemen ötede bir kadın, tezgahta sebze satıyordu. *Est que vous savez*, Madame —Evet, biliyordu, şu yolun yukarısındaydı. Kadın konuşurken, büyük bir sepetin ardından, iri, beyaz, titrek bir köpek sürünerek çıktı ve Hugh, yararsız bir tanımanın verdiği şokla, sekiz yıl önce tam burada durduğunu ve o köpeği gördüğünü anımsadı; o zaman da oldukça yaşlı olan köpek, şimdi, Hugh'nun körelmiş belleğine yardımcı olmaktan başka bir işe yaramayan inanılmaz bir yaşa ulaşmıştı.

Çevre tanınmayacak durumdaydı —beyaz duvar hariç. Hugh'nun yüreği, çetin bir tırmanıştan sonra olduğu gibi çarpıyordu. Elinde badminton raketi olan küçük sarışın bir kız çömelerek kaldırımdaki topunu aldı. Hugh, biraz yukarıda Villa Nastia'yı gördü, gökmavisine boyanmıştı. Bütün pencereleri pancurluydu.

23

Dağlara çıkan belirlenmiş yollardan birisini seçen Hugh, geçmişe ait bir başka ayrıntıyı daha anımsadı; bir çağlayana doğru çıkan saf ve sevimli bir patika boyunca, aşağıda kahverengi, yukarıda yeşil yaprakların arasında, orada buradaki gölgelik kuytularda çürümekte olan bankların —kendisiyle yaşıt olan, kuşların pisliediği bankların— saygıdeğer batıcısıyla anımsadığı ayrıntı. Bakıcının Bohemya taşlarıyla bezenmiş (sahibinin sivilceli burnuyla uyum içinde olan) piposu Hugh'nun gözünün önüne geldi; ayrıca, Armande'nin, çatlak bir oturağın altındaki çerçöpü incelemekte olan yaşlı adamla İsviçre Almancası'yla küfürlü söyleşiler yapma huyunu da anımsadı.

Şimdi bölgede, turistler için, birçok başka tırmanına yolunun ve teleferik hattının yanı sıra, Witt'ten, bir zamanlar Armande ile arkadaşlarının yaya olarak çıktıkları teleferik istasyonuna kadar yeni bir otomobil yolu da yapılmıştı. Postanenin yanındaki panoya asılmış bölge haritasını Hugh zamanında dikkatle incelemişti; büyük bir Carte Du Tendre ya da İşkence Haritası'ydı bu. Hugh, şimdi buzul yamaçlarını rahat rahat gezmek isteseydi, Witt'i Drakonita teleferik vagonuna bağlayan yeni otobüse binebilirdi. Ne var ki o, bunu eski zor yoldan yapmak ve yükseklere çıkarken unutulmaz ormandan geçmek istiyordu. Drakonita vagonunun, anılarındaki vagon olduğunu unuyordu — karşılıklı iki oturağı olan küçük bir vagondu o. Köknar ve kara ağaçlar arasında şerit gibi açılmış çimli bir yamacın yaklaşık 20 metre üstünde gidip geliyordu. Aşağı yukarı her 30 saniyede, ani bir takırtı ve sarsıntıyla bir direğin yanından geçiyordu, ama kalan zamanda ağırbaşlılıkla kayıp gidiyordu.

Hugh'nun belleği, tırmanışın ilk zor durağına —yani, içinden geçildiğinde teleferiğe ulaşılan, dağınık kayaların ve bir rododendron cengelinin bulunduğu yere— çıkan çeşitli orman patikalarını ve kütük

yollarını tek bir yol halinde birleştirmişti. Çok geçmeden yolunu kaybetmesi şaşırtıcı değildi.

Hugh'nun belleği, aynı anda, kendi özel yolunu izlemeyi de sürdürüyordu. Yine soluk soluğa Admande'nin acımasız izinden gidiyordu. Yine Armende, Jacques'la, yani kızıl kıllı ve baygın gözlü yakışıklı İsviçreli oğlanla dalga geçiyordu. Yine, sel oyuklarına Serin Savaşlar, sırtlara ise Ey Bedeller diyen eklektik İngiliz ikizlerle oynaşıyordu. Kocaman cüssesine karşın Hugh, anılarında bile onlarla aşık atabilecek ne bacağa ne de akciğere sahipti. Bu dörtlü, tırmanış tempolarını yükseltip, amansız buz baltaları, halat kangalları ve diğer işkence aletleriyle (cehaletin abarttığı donanımla) gözden kaybolduğunda, Hugh, bir kayanın üstünde oturup dinlendi ve aşağıya bakınca, kendisine eziyet edenlerin çiğnedikleri dağların oluşumunu, çok çok eski bir *more*'nun (denizin) dibinden kendi yüreğiyle birlikte kabaran kristal kabuğu, hareketli sislerin arasından görür gibi oldu. Ama genel olarak, dik çamurlu patikaları ve sık, nemli eşekotu topluluklarıyla, kederli bir grup köknarın oluşturduğu ormanı geride bırakmalarından önce bile Hugh'nun peşlerinden ayrılmamasını tembihlerlerdi.

Hugh şimdi o koruluğa yukarı çıkıyordu; geçmişte Armande'nin altınrengi ensesini ya da çıplak bir erkek sırtındaki kocaman çantayı izlerken olduğu gibi, ciğerleri yırtılıyormuşcasına sık soluk alıp veriyordu. O zaman olduğu gibi, ayakkabının burnunun sağ ayağına yaptığı baskı, çok geçmeden, üçüncü ayak parmağının ekleminde yuvarlak bir deri parçasını sıyırmıştı; böylece her yıpranmış düşünceyle orada sancıyan kırmızı bir yuvarlak oluşmuştu. Hugh sonunda ormandan kurtularak taşlı bir tarlaya ve ahıra ulaştı; burayı anımsadığını düşündü, ama bir zamanlar ayaklarını yıkadığı dere ve zihnindeki zaman boşluğunu ansızın kapatan köprü artık yoktu. Yürümeye devam etti. Gün birazcık daha parlak görünüyordu, ama o anda bir bulut güneşin önünü yeniden kapattı. Yol otlaklara ulaşmıştı. Bir taşın üzerinde kanatlarını açmış duran büyük beyazbir kelebek gördü. Siyah benekleri ve soluk kırmızı lekeleri olan kağıtsı kanatlarının saydam kenarları çirkin biçimde kertikliydi; cansız rüzgarda hafif hafif titreşiyordu. Huhg böcekleri sevmezdi; bu ise özellikle çirkin görünüyordu. Yine de,

alışılmamış bir nezaket duygusuyla, o böceği kör bir çizmenin altında ezme isteğini bastırdı. Kelebeğin yorgun ve aç olabileceğini, yakındaki küçük pembe çiçeklerin üzerine konulmaktan mutluluk duyacağını düşünerek hayvanın üzerine doğru eğildi; ama yaratık büyük bir hışırtıyla, Hugh'nun mendilinden kaçtı, şapşalca kanat çırparak havalandı ve hızla süzülüp gitti.

Bir yol tabelasına yukarı yürüdü. Lammerspitz'e 45 dakika, Rimperstein'a 2.5 saat. Buzul vagonuna giden yol bu değildi. Belirtilen uzaklıklar, sabuklama kadar anlamsız göründü.

Yol tabelasının ötesindeki yolun iki yanında, benek benek siyah yosunlarla ve soluk yeşil likenlerle kaplı yuvarlak gri kayalar vardı. Uzaktaki dorukları kaplayan ya da doruklarin aralarına çöreklenen bulutlara baktı. Bu yalnız tırmanışı sürdürmenin anlamı yoktu. Armande de buradan geçmiş miydi, bir zamanlar onun ayakları o çamurda güzel izini bırakmış mıydı? Yalnız başına yapılmış bir pikniğin kalıntılarını düşündü; bunlar, birkaç dakika önce burada oturmuş olan başka bir yalnız yürüyüşçünün parmaklarıyla kırdığı yumurta kabuğu kırıntıları ve eli çabuk bir kadının bir zamanlar içine küçük maşayla yuvarlak elma dilimleri, kuru erik, fındık, fıstık, kuru üzüm, yapışkan kabuklu muz —artık hepsi mideye indirilmişti— koyduğu buruşturulmuş bir plastik poşetti. Gri yağmur çok geçmeden her şeyi yutacaktı. Başının kel noktasında ilk damlayı hissetti; geri dönerek koruluğa ve dulluğa doğru yürüdü.

Böyle günler gözlerin dinlenmesini sağlar ve diğer duyuların daha özgürce çalışmasına olanak tanır. Yer ve gök bütün rengini yitirmişti. Hava ya yağıyordu ya da yağıyormuş gibi yapıyordu ya da hiç yağmıyordu, ama yine de bir anlamda yağıyormuş gibi görünüyordu; bunun nasıl bir şey olduğunu, ancak bazı eski Kuzey şiveleri ya sözle ifade edebilir ya da edemez, ama güzel gül ağaçlarının pusuna düşen çisenin çıkardığı fısıltıyla, deyim yerindeyse, yorumlayabilir. "Wittenberg'de yağmur yağıyor, ama Wittgenstein'da yağmıyor." **Tralatisyonlar**'da yer alan anlaşılmaz bir şaka.

24

Bir kişinin yaşamına doğrudan doğruya karışmak bizim çalışma alanımıza girmez; öte yandan, kişinin yazgısı, halkaları önceden belirlenmiş bir olaylar zinciri değildir. Bazı "gelecek" olaylar diğerlerinden daha muhtemeldir, buna bir diyeceğimiz yok, ama hepsi birer kuruntudur ve her neden-sonuç dizisi, ilmek gerçekten boynuna geçmiş ve ahmak kalabalık soluğunu tutmuş olsa bile, her zaman rastlantıdan ibarettir.

Bazılarımız Bay X'i savunurken, bir başka grup da, uzak diktatörlükler gibi ilgilerinin yaşlı hasta aşığı Bay (artık Lord) X'in ilgileriyle çatıştığı ortaya çıkan Julia Moore'a arka çıkmış olsaydı, bundan yalnızca kaos doğardı. Gözde birisini, başkalarına zarar vermeyen koşullarda en iyi doğrultuya yöneltmek için yapabileceğimiz en fazla şey, bir esinti gibi hareket etmek ve en hafif, en dolaylı baskıyı uygulamaktır; örneğin, muhtemel bir olay gerçekten meydana gelirse, gözdemizin bir kehanet olarak anımsayacağını *umduğumuz* bir düşe önayak olmaya *çalışabiliriz.* Basılı sayfa üzerinde "muhtemel" ve "gerçekten" sözcüklerinin de, hiç değilse *hafifçe* italik yazılması gerekir ki, (hem birer im hem de birer kişi anlamında) o karakterlerin bir yana eğen *hafif* esinti ifade edilebilsin. Aslında biz, hoş tuhaflıklarıyla çocuk kitabı yazarlarından çok daha büyük bir ölçüde italiklere bağımlıyız.

İnsan yaşamı, çeşitli biçimlere bürünerek kendi benliği çevresinde danseden bir kişiyle karşılaştırılabilir. Nitekim, ilk resimli kitabımızdaki sebzeler, rüyasında bir oğlan çocuğunun çevresini sarıyorlardı —yeşil hıyar, mor patlıcan, kırmızı pancar, patates *père*, patates *fils*, çıtkırıldım kuşkonmaz ve daha birçoğu; dönerek oynadıkları *ronde* gitgide hızlanıyordu ve giderek, ölü bir kişinin ya da gezegenin çevresinde rengarenk saydam bir kuşak oluşturuyordu.

Bizden beklenmemesi gereken bir başka şey de açıklanamazı

açıklamaktır. İnsanlar, kapkara bir yükle, sancıyan kocaman bir kamburla yaşamayı öğrenmişlerdir: Bu yük, "gerçeklik"in yalnızca bir "düş" olabileceğini varsayımıdır. Gerçekliğin düşsel niteliğinin ayırdında olduğunuzu bilmeniz de bir düş olsaydı, insanın yapısında var olan bir sanrı olsaydı, ne korkunç olurdu! Bununla birlikte, unutmamak gerekir ki, sağlam karalarla çevrilmemiş bir göl olmadığı gibi, yok olma noktası bulunmayan bir serap da yoktur.

Tırnak işaretine olan gereksinimimizi gösterdik ("gerçeklik", "düş"). Hugh Person'ın prova baskının kenarlarına hâlâ koymakta olduğu işaretler kesinlikle metafizik ya da astrolojik bir öneme sahiptir! "Toz toza" (ölüler iyi karışım oluştururlar, hiç değilse bu oldukça kesin). Hugh'nun kaldığı akıl hastanelerinin birinde, o sıralar ölüm döşeğinde yatan (hiçbir tırnak işaretinin iyileştiremeyeceği ürkütücü bir söz) bir hasta vardı; kötü bir adam olmakla birlikte iyi bir filozof olan bu hasta, Hugh'nun Tımarhaneler ve Hapishaneler Albümü'ne (o korkunç yıllarda tuttuğu bir tür günce) Hugh için şunları yazmıştı:

"Genelde varsayıldığına göre, insan, ölümden sonra kalım gerçeğini belirleyebilseydi, Varlık bilmecesini de çözerdi ya da çözme yolunda olurdu. Yazık ki, bu iki sorun ille de çakışmaz ya da kaynaşmaz."

Bu acayip notla ilgili konuyu kapatacağız.

25

Yaptığın hac yolculuğundan ne ummuştun Person? Küllenmiş acıların salt aynada yeniden yansımasını mı? Eski bir taşın göstereceği sempatiyi mi? Bir daha geri gelmeyecek entipüften şeylerin yeniden yaratılışını mı? Goodgrief'in ürkütücü "*Je me souviens jé me souviens de la maison où je suis né*"sinden ya da aslında, Proust'un arayışından tamamen farklı bir anlamda, kaybolmuş zamanı bulma arayışını mı? Person, burada sıkıntıdan ve üzüntüden başka bir şey yaşamamıştı (yalnız bir kez, son çıkışının sonunda hissettikleri hariç). İç karartıcı Witt'i yeniden ziyaret etmesine başka bir şey neden olmuştu.

Hortlaklara olan inanç değil. Şöyle böyle anamsanan madde topraklarını (Jecques'ın Colorado Chute'ta iki metre karın altında yattığını bilmiyordu), belirsiz yolculukları, kendisini engelleyen bir büyünün etkisi altındaymış gibi bir türlü ulaşamadığı ve adını, artık üretilemeyen ama duvarlarla, hatta kayalıklarda hâlâ reklamları bulunan "Draconite" markalı bir uyarıcı ilaçla ister istemez karıştırdığı bir kulüp evini kafasına takmayı kim umursardı. Yine de, zihninden bir türlü çıkmayan hayallerle bağlantılı olan bir şey, bir başka kıtadan kalkıp ta buralara gelmeye zorlamıştı onu. Bunu birazcık açalım.

Armande'nin ölümünden sonra Hugh'ya göründüğü hemen hemen bütün düşler, Amerika'daki kış mekanlarında değil, İsviçre dağlarının ve İtalya göllerinin yer aldığı mekanlarda geçiyordu. Hugh, neşeli küçük izci grubunun unutulmaz bir öpücüğü yarıda kestiği yer alan orman içindeki noktayı bile bulamamıştı. Özlediği şey, kesin olarak anımsadığı bir çevrede Armande'nin asıl imgesiyle bir an temas kurabilmekti.

Hugh, Ascot Hotel'e dönünce bir elmayı çarçabuk yedi, çamura bulanmış çizmelerini sinirli sinirli çıkardı, acıyan yaralarına ve nemli çoraplarına aldırış etmeksizin, rahat şehir ayakkabılarını giydi. Artık yeniden eziyet verici göreve döndü!

Herhangi bir önemsiz görsel uyaranın, sekiz yıl önce kalmış olduğu odanın numarasını anımsamasına yardımcı olabileceğini düşünerek, üçüncü kat koridorunu baştan başa yürüdü ve hiçbir şey ifade etmeyen numaraları birer birer geçerken, birden durdu: Yöntem işe yaramıştı. Çok beyaz bir kapının üstünde çok siyah bir 313 gördü ve (kendisini ziyaret etmeye söz veren ama adının anons edilmesini istemeyen) Armande'ye söylediklerini bir çırpıda anımsadı: "Aklında kolay kalması için, üç küçük figürün yandan görünüşünü düşünmelisin, önünde ve arkasında birer gardiyan bulunan bir tutuklu geçiyor." Armande, yanıt olarak, bunun kendisi için aşırı hayalci bir şey olduğunu söylemiş ve çantasında taşıdığı küçük bir not defterine numarayı kaydedeceğini belirtmişti.

Kapının iç yanında bir köpek havladı; odanın dolu olduğunun işareti, dedi kendi kendine. Yine de, o özel geçmişin önemli bir parçasını yeniden bulmuş olmanın verdiği bir hoşnutsuzluk duygusuna kapıldı.

Sonra, merdivenlerden aşağıya inerek sarışın resepsiyoncudan Stresa'daki otele telefon etmesini ve sekiz yıl önce Bay ve Bay Hugh Person'ın kalmış oldukları odada bir iki gün kalıp kalamayacağını öğrenmesini rica etti. Adı, dedi, "Beau Romeo" gibi bir şeydi. Resepsiyoncu bayan, otelin adını düzelterek yineledi ve bunun birkaç dakika alabileceğini söyledi. Hugh salonda bekleyecekti.

Salonda yalnızca iki kişi vardı: Uzak köşede bir şeyler atıştıran bir kadın (lokanta açık değildi, gülünç bir kavgadan sonra henüz temizlenmemişti) ve bir Amerikan dergisinin çok çok eski bir sayısını karıştıran İsviçreli bir işadamı (gerçekte o dergiyi oraya sekiz yıl önce Hugh bırakmıştı, ama onun yaşam çizgisini kimse izlememişti). İsviçreli beyefendinin yanındaki masada otel broşürleri ve oldukça yeni dergiler karmakarışık duruyordu. Adamın dirseği *Transatlantic*'in üstünde duruyodu. Hugh dergiyi çekiverince İsviçreli beyefendi neredeyse sandalyesinden fırladı. Özürler ve karşı özürler, sonunda bir söyleşiye dönüştü. Mösyö Wilde'ın İngilizce'si, hem grameri hem de vurgusuyla, birçok bakımdan Armande'nin İngilizce'sine benziyordu. Hugh'nun *Transatlantic*'indeki bir makale onu anlatılmayacak ölçüde sarsmıştı

(dergiyi bir saniyeliğine ödünç aldı, başparmağını ıslatarak makalenin yerini buldu ve iğrenç makalenin bulunduğu sayfası açık olarak dergiyi geri verirken parmaklarının arkasıyla sayfaya pat pat vurdu).

"Burada, sekiz yıl önce eşini katleden bir adamdan söz ediliyor ve.."

Oturduğu yerden masasını ve gövdesini minyatür halde görebildiği resepsiyoncu, uzaktan Hugh'ya işaret ediyordu. Bankonun arkasından hızla çıktı ve ona doğru ilerledi:

"Kimse yanıt vermiyor," dedi, "aramaya devam etmemi ister misiniz?"

"Evet, lütfen," dedi. Hugh, ayağa kalkarak, birisine toslayarak (jambonundan arta kalan yağı bir kağıt peçeteye sarmalayıp salondan çıkmakta olan kadına tosladı). "Evet. Oh, özür dilerim. Evet, elinizden geleni yapın. Danışma'yı ya da başka bir yerleri arayın."

Evet, o katile sekiz yıl önce ömür boyu hapis cezası verilmişti (sekiz yıl önce, eski bir anlamda, Person'ın da hayatı bağışlanmıştı, ama o, hastalıklı bir düşte hepsini harcayıp gitmişti!) ve şimdi birdenbire serbest bırakılmıştı, çünkü, görüyorsunuz ya, örnek bir hükümlü olmuştu, hatta hücre arkadaşlarına satranç, Esperanto (Hugh namlı bir Esperantist'ti), en lezzetli balkabağı çöreğinin yapılışı (aynı zamanda da meslekten bir pastacıydı), burçlar, iskambil vesaire, vesaire gibi şeyler öğretmişti. Yazık ki, bazı kişiler için, gal, jeodezide kullanılan bir hız biriminden başka bir şey değildir.

Ne şaşırtıcı ki, diye devam etti İsviçreli beyefendi, Armande'nin Julia'dan (artık Leydi X) kaptığı bir ifadeyle, gerçekten hayret verici ki, bugünlerde suç pohpohlanıyor. Daha bugün, otelin Dôle'ünden bir kutu (antr-parantez, Mösyö Wilde bunu salık vermiyordu) çalmakla suçlanan geçimsiz bir garson, maître d'hôtel'in gözüne bir yumruk atarak fena halde morartmıştı. Konuştuğu kişi, otelin polis çağırdığını mı sanıyordu? Hayır bayım, çağırmamışlardı. *Eh bien*, daha yüksek (ya da daha aşağı) bir düzeyde durum hemen hemen aynıdır. İki dil konuşan Hugh, hiç hapishaneler sorununu düşünmüş müydü?

Evet, düşünmüştü. Bizzat kendisi hapse atılmış, hastaneye yatırılmış, yeniden hapse atılmış, iki kez yargılanmıştı; suçu, Amerikalı bir kızı

(artık Leydi X) boğmaktı: "Bir defasında, canavar bir hücre arkadaşım vardı, bütün bir yıl birlikte kaldık. Bir şair olsaydım (ama sadece bir düzeltmenim), yalnız başına bir yere kapatılmasına göksel niteliğini, tertemiz bir tuvaletin verdiği mutluluğu, ideal kodeste düşünce özgürlüğünü size anlatırdım. Hapishanelerin amacı '(pek bir şey görmeden saatine bakmakta olan Mösyö Wilde'a gülümseyerek) "elbette bir katili iyileştirmek değildir, onu yalnızca cezalandırmak da değildir (yanında, içinde, çevresinde her şeyi olan bir insan nasıl cezalandırılabilir?). Buraların *tek* amacı, bayağı olmakla birlikte tek mantıklı amaç, bir katilin yeniden cinayet işlemesine engel olmaktır. Yeniden topluma kazandırma? Af? Bir masal, bir şaka. Zalimler doğru yola getirilemez. Küçük hırsızları ıslah etmeye değer (onlar için cezalandırma yeterlidir). Bugünlerde, *soi-disant* liberal çevrelerde birtakım acınası eğilimler revaçta. Özetle söylemek gerekirse, kendini kader kurbanı olarak gören bir katil, yalnızca bir cani olmakla kalmayıp, bir kuşbeyinlidir de."

"Sanırım gitmem gerek," dedi zavallı, soğukkanlı Wilde.

"Akıl hastaneleri, koğuşlar, tımarhaneler, ben bütün bunları da yakından tanırım. İpe sapa gelmez otuz, belki de daha fazla ahmakla sürü halinde bir koğuşta yaşamak cehennemden farksızdır. Tek başıma bir hücreye atılmak ya da lanet olası hastanenin bu tür hastalar için bulunmaz bir cennet olan güvenlik odasına kilitlenmek için yalandan şiddete başvurdum. Akıl sağlığımı korumak için tek şansım, anormal görünmekti. Yol dikenliydi. Yakışıklı ve iri cüsseli bir hastabakıcı, bana bir kez elinin düzüyle, iki kez de tersiyle tokat atmayı seviyordu ve sonra, mutlu yalnızlığa dönüyordum. Şunu da eklemeliyim ki, ne zaman benim dosyam önüne gelse, hapishane ruh hekimi, kendi mesleki jargonuyla 'evlilikte seks' olarak adlandırdığı şeyi görüşmeyi reddettiğini belirtiyordu. Gerek gardiyanların (bazıları insancıl ve anlayışlıydı) gerekse Freud çömezi sorgucuların (hepsi aptal ya da düzenbaz), üzgün kişi olan beni dağıtamadıklarını ya da başka şekilde değiştiremediklerini söylemekten üzüntülü bir mutluluk, ayrıca da üzüntülü bir kıvanç duyuyorum."

Mösyö Wilde, onun bir sarhoş ya da deli olduğunu düşünerek sıvışıp gitmişti. Sevimli resepsiyoncu (ten tendir, kırmızı iğne *l'aiguillon rouge*'dur ve aşkın hiç önemsemez) yeniden işaret etmeye başlamıştı. Hugh yerinden kalkıp onun masasına doğru yürüdü. Stresa'daki otel bir yangın geçirmişti ve onarımdaydı. *Mais* (sevimli işaret parmağı havada)—

Belirtmekten mutluluk duyuyoruz ki, bizim Person, kendisinden daha büyük, inanılmayacak ölçüde daha bilge, daha sakin ve daha güçlü bir yabancının, arkasında —sanki omzunda— durduğu şeklinde tuhaf bir duyguyu tüm yaşamı boyunca taşımıştı (üç ünlü tanrıbilimci ve iki önemsiz şair bu duyguyu biliyordu). Gerçekte bu, Hugh'nun başlıca "gölge yoldaş"ıydı (soyları bir eleştirmen, bu tanımlamadan dolayı Bay R.'yi paylamıştı) ve bu saydam gölge olmamış olsaydı, bizim değerli Person, hakkında konuşma zahmetine girmezdik. Salondaki sandalyesiyle kızın tapınılası boynu, dolgun dudakları, uzun kirpikleri, gizli çekiciliği arasındaki kısa mesafeyi aştığı sırada Person, Witt'i hemen terketmesi ve Stresa olmazsa Verona'ya, Florensa'ya, Roma'ya, Taormina'ya gitmesi gerektiği konusunda bir şeylerin ya da birilerinin kendisini uyardığının bilincindeydi. Hugh, gölgesini iplemedi ve esas olarak, doğru davranmış olabilir. Onun, içinde, birkaç yıllık bir hayvansal zevk taşıdığını düşündük; kızı kolundan tutup onun yatağına götürmeye hazırdık, ama ne da olsa, karar verecek olan kendisiydi, dilerse ölecek olan da kendisiydi.

Mais! ("ama"dan, hatta "ne var ki"den biraz daha vurgulayarak) kızın onaiyi haberleri vardı. Üçüncü Kat'a geçmek istemişti, değil mi? Bu gece bunu yapabilirdi. Küçük köpeği olan hanım, akşam yemeğinden önce ayrılıyordu. Bu oldukça eğlenceli bir hikayeydi. Göründüğü kadarıyla, hanımın kocası, sahipleri uzakta olduğunda köpeklere bakıcılık yapıyordu. Hanım, kendi başına yolculuk ederken, genellikle yanına küçük bir hayvan alıyordu, bu hayvanı da en melankolik olanlar arasından seçiyordu. Bu sabah kocası telefon ederek, küçük köpeğin sahibinin seyahatten erken döndüğünü ve yeri göğü birbirine katarak hayvanını istediğini söylemişti.

26

Köy tarzında döşenmiş oldukça sıkıcı bir yer olan otel lokantası, boş sayılabilirdi, ama ertesi gün iki büyük ailenin gelmesi bekleniyordu; ağustosun ikinci ve daha ucuz yarısında ise oldukça hoş Almanlar akın ederdi ya da etmiş olurdu (incelenmekte olan binaya bakılınca, zaman tipi kavrımları çok kötü düzenlenmiş). Krem rengi göğsünü bol bol sergileyen bir folklor giysisi giymiş gösterişsiz yeni bir kız, iki garsondan genç olanının yerini almıştı ve yavuz kaptanın sol gözünü siyah bir kumaş parçası kapatıyordu. Bizim Person, akşam yemeğinden hemen sonra 313 numaralı odaya taşınacaktı. Hugh, yaklaşan olayı kutlamak için hatırı sayılır derecede yiyip içti --bezelye çorbasından önce bir Kanlı İvan (votka ve domates suyu), ("dana pirzolası" olarak yutturulan) domuz etiyle birlikte bir şise Ren şarabı ve kahvesiyle birlikte iki brendi. Mösyo Wilde, sarsak ya da esrarkeş Amerikalı masasının yanından geçerken başını öte yana çevirdi.

Oda, tam Hugh'nun istediği gibiydi ya da Armande'nin ziyareti için istemiş olduğu gibiydi (yine birbirine dolaşan zaman kipleri!). Güneybatı köşedeki yatak güzelce hazırlanmıştı ve yatağı açmak için az sonra kapıyı çalacak ya da çalabilecek olan kız içeriye alınmadı ya da alınmayacaktı --bütün ayrıntılar, kapılar ve yataklar hâlâ dayanıyor olsaydı. Komodinin üstünde, yeni bir paket sigara, bir yolculuk saati ve içinde yeşil renkli kayakçı kız figürü bulunan güzelce paketlenmiş bir kutu duruyordu. Yatağın yanındaki küçük halı, soluk mavi renkli yatak çarşafıyla aynı renkteki süslü bir havlu, hâlâ komodinin altına sıkıştırılmış durumdaydı, ama o kadın, gün doğuncaya kadar kalmayı peşinen reddettiği için (kaprisli, merasim düşkünü şey!), küçük halının güneşin ilk ışıklarını ve Hugh'nun yara bantlı ayak parmaklarını karşılayarak görevini yapışını görmeyecekti, asla görmeyecekti.

Komodinin üstündeki bir vazoya, ya duygulara saygılı müdür yardımcısı ya da bizzat Person tarafından bir demet çançiçeği ve acıbakla konulmuştu (çiçeklerin farklı tonları aşk tartışması yapıyordu); vazo, Person'ın çıkarmış olduğu kravatın yanındaydı (mavinin üçüncü tonunu yansıtan kravat, serikanet denilen başka bir materyalden yapılmıştı). Pembemsi etle rengarenk karışmış filizlerin ve patates püresinin oluşturduğu bir bulamacın, Person'ın bağırsaklarında hızlı evrimlerden geçtiği, yeterince dikkatle bakılırsa sezilebilirdi; kıvrımlardan ve boşluklardan oluşan o peyzajda, daha önceki bir yemekten kalmış alçakgönüllü gezginler olan iki ya da üç elma çekirdeği de seçilebilirdi. Person'ın kalbi gözyaşı biçimindeydi ve böylesine büyük bir herif için küçük sayılırdı.

Doğru düzeye dönerek, Person'ın bir kancaya asılı yağmurluğunu ve bir sandalyenin arkalığındaki pardesüsünü görüyoruz. Lambayla aydınlatılan odanın kuzeydoğu köşesinde, yararsız çekmecelerle dolu cüce çalışma masasının altında, uşağın yeni boşaltılmış olduğu atık kağıt sepetinin dibinde, yağ lekeleri ve yırtılmış bir kağıt peçetenin parçaları duruyor. Köpek bakıcısının karısının Trux'a dönerken sürdüğü Amilcar'ın arka koltuğundaki küçük bir spitz köpeği uyuyor.

Person banyoya uğrayıp sidik torbasını boşalttı ve duş almayı düşündü ama o kız her an gelebilirdi —eğer gelirse! Şık balıkçı kazağını sırtına geçirdi ve anımsadığı ama hemen yerini saptayamadığı bir palto cebinde son bir antasit tabletini buldu (sandalyeye asılı bir ceketin sağ yanını sol yanından bir bakışta ayırmakta bazı insanların karşılaştıkları güçlük çok şaşırtıcıdır). Gerçek erkeklerin kusursuz şekilde giyinmeleri, ama çok sık banyo etmemeleri gerektiğini o kız her zaman söylerdi. *Gousset*'den yayılan erkek kokusu derdi, belirli karşılaşmalarda son derece çekici olabilir ve yalnızca hanımlar ile oda hizmetçileri deodoran kullanmalıdır. Person, hayatında hiç kimseyi ya da hiçbir şeyi bu denli büyük bir heyecanla beklememişti. Kaşları nemliydi, yaprak gibi titriyordu, koridor uzun ve sessizdi, otelde kalan birkaç kişinin çoğunluğu aşağıda, salondaydı, çene çalıyor ya da kağıt oynuyordu ya da mutlu bir şekilde uykunun yumuşak kıyısında bulunuyordu. Person

yatağı açıp başını yastığa koydu, ayakkabılarının topukları hâlâ yerle temas halindeydi. Bir kişinin alnından, alın kemiğinden, hafif hafif dalgalanan beyninden, artkafa kemiğinden, başının arkasından ve siyah saçından göründüğü biçimiyle bir yastıktaki sığ çukur gibi büyüleyici önemsiz ayrıntıları seyretmeye acemiler bayılırlar. Her zaman büyüleyici, bazen de dehşete düşürücü yeni varlığımızın başlangıcında, o tür masum merak (dere suyundaki kıpır kıpır ışık kırılmalarıyla oynayan çocuk, Kuzey Kutbu'ndaki bir manastırda, ilk karahindiba çiçeğinin kırılgan göbeğine hazla dokunan Afrikalı bir rahibe), alışılmamış bir şey değildir, özellikle de bir kişi ve onunla ilişkili madde gölgeleri, gençliğinden ölümüne değin izleniyorsa, Armende'nin ayak sesleri yaklaştığında, Person, *bu* kişi, hayali mutluluğun hayali kıyısındaydı —onun ayak sesleri, (düzeltmeler ve sorular için asla yeterince geniş olmayan) prova baskının kenarlarındaki her iki "hayali"yi de sildi. Sanat orgazmı, cinsel esrimeden ya da metafizik panikten kat kat büyük bir güçle tüm omurgayı işte burada kaplar.

Odasının saydam kapısında Armende'nin silinmez biçimde belirişinin bu anında, Person, bir turistin uçak havalanırken hissettiği yücelişi hissetti —yeni— Homeros'çu bir mecazla söylersek, yeryüzü bir yana yatar, sonra yeniden yatay konumunu kazanır ve neredeyse bir anda, yerin binlerce metre yukarısına çıkarız ve bulutlar (çok beyaz, birbirinden az çok ayrı duran pamuk gibi bulutlar), göksel bir laboratuvarda düz bir cam tabakası üstünde duruyormuş gibi görünür ve o camdan bakılınca, çok aşağılarda, parça parça yeryüzü görülür, benekli bir tepe yamacı, yuvarlak, civit mavisi bir göl, çam ormanlarının koyu yeşilliği, köy öbekleri. İşte, parlak içkiler getiren hostes göründü ve o hostes, pek çok şeyi, New York'taki partilerin neşesini, işinin önemini, ilerde alacağı mirası, amcasının kırtasiye işini, Vermont dağlarını gözünde fazla büyüttüğü için uyardığı halde Person'ın evlenme önerisini bir süre önce kabul etmiş olan Armande'ydi —ve şimdi, uçak, büyük bir gürültüyle ve öğürtülü bir öksürükle patlıyor.

Bizim Person, öksürerek, boğucu karanlıkta kalkıp oturdu ve el

yordamıyla ışığı aradı, ama lambanın çıkardığı çıt sesi, uyuşmuş bir kolu hareket ettirme girişimi kadar sonuçsuzdu. Person'ın dördüncü kattaki odasında yatak başka bir konumda, kuzey yönünde olduğu için, Person, açık duran pencereden kaçmaya (bunu yapabileceğini düşünüyordu) çalışmak yerine kapıya doğru yönelip kapıyı açtı; o anda, koridordaki duman öldürücü bir akımla içeriye dolunca pencere sonuna kadar açıldı.

Bodrumdaki yağa bulanmış paçavralardan çıkan ve merdivenlere, duvarlara serpilmiş daha yanıcı bir sıvı yardımıyla genişleyen yangın hızla oteli sarmıştı —ama "büyük bir şans eseri", yerel gazetenin ertesi sabah yazacağı gibi, "ancak birkaç oda dolu olduğu için yalnızca birkaç kişi hayatını kaybetti".

Artık alevler, ikişer ikişer, üçer üçer, Kızılderili kolları halinde, elele, yalım yalım, mutlulukla söyleşip uğuldayarak merdivenlere yukarı tırmanıyordu. Ama Person'ın odasına geri çekilmesine neden olan şey, alevlerin ısısı değil, yakıcı koyu dumandı; özür dilerim, dedi nazik bir alevcik, Person'ın boşu boşuna kapatmaya çalıştığı kapıyı aralayarak. Pencere öyle bir çarpış çarptı ki, camları kırılıp yakut seli gibi dağıldı ve Person, boğularak ölmeden önce, dışarıdaki fırtınanın içerideki yangını körüklediğini anladı. Sonunda, boğulmak üzereyken, can havliyle, dışarıya sarkıp aşağıya inerek kurtulmayı denedi, ama kükreyen otelin o tarafında ne pencere çıkıntısı ne de balkon vardı. Person pencereye ulaştığında, lavanta uçlu uzun bir alev, yukarıya doğru dansederek, eldivenli eliyle zarif bir hareket yaparak onu durdurdu. Çöken sıva ve ahşap seslerinin arasında insan çığlıklarını duyabiliyordu ve aklına gelen son yanlış düşüncelerden birisi, bu seslerin, diğer yangınzedelerin feryatları değil de ona yardım etmek için can atan insanların bağrışmaları olduğuydu. Çevresini kuşatan bulanık renk halkaları, çocukluğunda gördüğü korkutucu bir kitaptaki bir resmi kısaca anımsatıyordu ona; o kitap, düş yaşamının yanardöner uyuşukluğundan uyanmak için umutsuzca çabalayan gecelikli bir oğlanın çevresinde giderek artan bir hızla dönen utkulu sebzelerle ilgiliydi. En son görünen şey, bütünüyle saydam ve bomboş bir hal alan bir kitabın ya da kutunun

akkor durumuydu. İnanıyorum ki bu, bedensel ölümün verdiği eziyet değil, bir varlık durumundan diğerine geçmek için gerekli gizemli zihinsel manevranın benzersiz sıkıntılarıdır.

Biliyorsun, bu kolaydır evlat.

KABALCI

"Sonuçta, hem ürpertici hem de güldürücü bir etki bırakıyor, hem güzel hem de dehşete düşürücü saydamlıklar."

THE TIMES

"*Saydam Şeyler,* asık suratlı, sakar bir kişi olan kahramanımız Hugh Person'ın İsviçre'ye yaptığı dört ziyaret çevresinde gelişiyor. On sekiz yaşındayken Hugh, bir yazlık pantolona bacağını sokmaya uğraşırken giysi mağazasında, onursuz bir sonla karşılaşan babasına duyduğu nefretle kıvranıp terlemektedir. Sonra, genç bir yayıncı olarak, R. ile görüşmek üzere gönderilir, yolda Armande'ye aşık olur ve defalarca aşağılandıktan sonra, arsız bir İskandinavyalı'nın elinden onu alarak evlenir ve birlikte New York'a dönerler. Genç evliler, R. ile yeniden görüşmek üzere geri gelirler. Sekiz yıl sonra ise --bir cinayet, bir süre delilik ve kısa bir tutukluluktan sonra-- Hugh, geçmişinin izlerini yakalamak için yalnız başına duygusal bir yolculuk yapar. Yazar, R.'nin edebiyata ilişkin kuramsal görüşlerinin, daha temelde ise gözlemlenebilir nesnelerin değişen dünyasının oluşturduğu fon üzerinde, düş, anı ve zaman öğelerini iç içe dokuyarak önplana çıkarıyor."

MARTIN [illegible] ...ATOR

500000 KABALCI

"Yazar, İngilizce'yi şaşırtıcı bir ustalıkla kullanıyor."

C.P. SNOW, FINANCIAL TIMES

"[illegible] bir üstat."

THE TIMES LITERARY SUPPLEMENT

SAYDAM SEYLER
2 109687 942424